

รายงานวิจัยเรื่อง การศึกษาเศรษฐศาสตร์ของไทยท่ามกลางการเปลี่ยนแปลง: กรณีศึกษาหลักสูตรเศรษฐศาสตร์
บัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

อ.ดร. กุลลิตี มุทธากลิน

คณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

รายงานวิจัยเรื่อง การศึกษาเศรษฐศาสตร์ของไทยท่ามกลางการเปลี่ยนแปลง: กรณีศึกษาหลักสูตรเศรษฐศาสตร์
บัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

อ.ดร. กุลลีนี มุทธากลิน

คณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทคัดย่อ

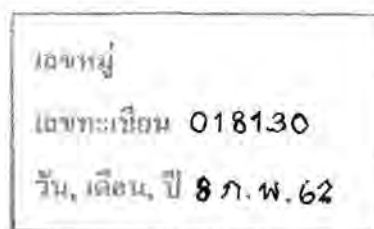
การศึกษาเศรษฐศาสตร์ของไทยมีพัฒนาการตามการศึกษาเศรษฐศาสตร์ในประเทศตะวันตกโดยเฉพาะประเทศสหรัฐอเมริกาโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างผู้เชี่ยวชาญทางเศรษฐศาสตร์ พัฒนาการดังกล่าวดำเนินไปพร้อมๆ กับการให้ความสำคัญกับเศรษฐศาสตร์นีโอคลาสสิกและการใช้เครื่องมือทางคณิตศาสตร์ สถิติ และเศรษฐมิติ อย่างไรก็ตาม นักเศรษฐศาสตร์ อาจารย์ และนักศึกษาในประเทศฝรั่งเศส สหรัฐอเมริกา และสหราชอาณาจักรได้เริ่มตั้งคำถามและวิพากษ์ต่อการศึกษาเศรษฐศาสตร์โดยเฉพาะความไม่สมจริงและการไม่สามารถประยุกต์ใช้ของทฤษฎีเศรษฐศาสตร์นีโอคลาสสิก ผ่านข้อเรียกร้องของกลุ่มต่าง ๆ จากการศึกษาความคิดเห็นของนิสิตของคณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาฯ พบว่า มีการตั้งคำถามต่อการศึกษาเศรษฐศาสตร์ของไทยในประเด็นที่ใกล้เคียงกับกลุ่มต่าง ๆ ที่วิพากษ์การศึกษาเศรษฐศาสตร์ดังกล่าว การวิพากษ์ต่อการศึกษาเศรษฐศาสตร์ย่อมส่งผลกระทบต่อการศึกษาเศรษฐศาสตร์ไทยไปด้วยอย่างยากที่จะหลีกเลี่ยง

คำสำคัญ: การศึกษาเศรษฐศาสตร์, เศรษฐศาสตร์บัณฑิต, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ประเทศไทย

Abstract

Economics education in Thailand has been influenced and shaped by Western countries particularly the United States. The most striking characteristic of the content of economic courses in Thailand is emphasis on neoclassical-Keynesian synthesis economic theory which confines to arcane mathematical models with the purpose of training personnel and specialists in economics. Recently, a growing number of top economists and economic students in France, the United States and the United Kingdom have examined how the neoclassical economics had begun to dominate economics at the expense of a separation from the economic reality that the world was facing. This study found that economic students at Chulalongkorn University also raised the same questions to economics education. For this reason, **the content of economics as well as economics education in Thailand could and should be seriously reexamined and rethought.**

Keywords: Economics Education, Bachelor of Economics, Chulalongkorn University, Thailand

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ก
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ข
สารบัญ	ค
บทที่ 1 บทนำ	1
บทที่ 2 วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง	7
บทที่ 3 การเคลื่อนไหวเพื่อเรียกร้องให้มีการปรับเปลี่ยนองค์ความรู้ และการศึกษาเศรษฐศาสตร์ในประเทศต่าง ๆ	17
บทที่ 4 ผลการศึกษาจากกรณีศึกษาหลักสูตรเศรษฐศาสตร์บัณฑิต ของคณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย	33
บทที่ 5 บทสรุปและข้อเสนอแนะ	74
บรรณานุกรม	83

บทที่ 1

บทนำ

ที่มาและความสำคัญของปัญหา

แม้ว่าการศึกษาวิชาเศรษฐศาสตร์ในประเทศตะวันตกจะมีพัฒนาการทางประวัติศาสตร์มายาวนานตั้งแต่ยุคกรีกในรูปแบบของการจัดการบ้านเรือนและนครรัฐและพัฒนาเรื่อยมาจนเข้าสู่แนวคิดเศรษฐศาสตร์การเมืองของยุคคลาสสิก เศรษฐศาสตร์การเมืองแบบมาร์กซ์ ในศตวรรษที่ 18-19 เศรษฐศาสตร์แบบเคนส์ และเศรษฐศาสตร์แบบนีโอคลาสสิกในศตวรรษที่ 20 ในที่สุด แต่สำหรับประเทศไทยแล้ว วิชาเศรษฐศาสตร์มีพัฒนาการในระยะเวลาที่สั้นกว่า โดยพัฒนาการขององค์ความรู้และการเรียนการสอนเศรษฐศาสตร์นั้นผูกติดไปกับบริบททางการเมือง เศรษฐกิจและสังคม ในประเทศไทยได้มีความพยายามนำมาเผยแพร่เป็นครั้งแรกโดยพระยาสุริยานุวัตรในสมัยรัชกาลที่ 6 ในรูปแบบของหนังสือที่ชื่อว่า ทรัพย์ศาสตร์ ซึ่งครอบคลุมแนวคิดเศรษฐศาสตร์การเมืองแบบคลาสสิก และเขียนขึ้นเพื่อเป็นตำราเศรษฐศาสตร์ มีลักษณะนำเสนอแนวคิดทางเศรษฐศาสตร์โดยอธิบายถึงกลไกทางเศรษฐกิจในประเทศตะวันตกในสมัยนั้น โดยเฉพาะทฤษฎีการกำหนดมูลค่า ขณะเดียวกันก็นำเอาแนวคิดและกลไกระบบเศรษฐกิจแบบตะวันตกมาประยุกต์ใช้กับการอธิบายบริบทของสังคมไทย หนังสือดังกล่าวนี้ ตีพิมพ์เป็นครั้งแรกในปี พ.ศ. 2454 โดยโรงพิมพ์บำรุงนุกุลกิจ แต่การเผยแพร่และประยุกต์ใช้ความรู้ด้านเศรษฐศาสตร์สำนักคลาสสิกของตะวันตกดังกล่าวที่แน่นอนว่าไม่ได้แยกขาดจากนัยทางการเมืองก็ไม่ได้ได้รับการสนับสนุนและแพร่หลายในสังคมไทยในขณะนั้น เนื่องจากมีความหวาดเกรงว่าแนวคิดเศรษฐศาสตร์คลาสสิกแบบตะวันตกจะทำให้คนไทยแตกแยกแบ่งเป็นชนชั้น ทางราชการจึงได้ขอร้องไม่ให้ผู้พิมพ์นำหนังสือทรัพย์ศาสตร์ ออกเผยแพร่ หลังจากนั้นไม่มีใครกล้าเขียนตำรา หรือศึกษาวิชาเศรษฐศาสตร์โดยเปิดเผยอีก ต่อมาในสมัยรัชกาลที่ 7 รัฐบาลได้ออกกฎหมาย ห้ามสอนลัทธิเศรษฐกิจ โดยถือว่าการกระทำดังกล่าว เป็นความผิดอาญา

การศึกษาศาสตร์เศรษฐศาสตร์ในประเทศไทยจึงเพิ่งเริ่มต้นภายหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475 ที่มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์และการเมืองในรูปแบบของการศึกษาลัทธิเศรษฐกิจและเศรษฐศาสตร์ ซึ่งเน้นการศึกษาศาสตร์เศรษฐศาสตร์แบบเศรษฐศาสตร์การเมืองสำนักประวัติศาสตร์เยอรมัน และขยายวงต่อมาที่

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์และจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยโดยปรับเปลี่ยนเป็นการศึกษาที่เน้นหนักไปที่สำนักนีโอคลาสสิกและเป็นวิชาชีพเทคนิคมากขึ้นภายหลังการดำเนินการตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจแห่งชาติฉบับที่ 1 ภายใต้การนำของรัฐบาลจอมพล สฤษดิ์ ธนะรัชต์ จนปัจจุบันการศึกษาวิชาเศรษฐศาสตร์ในประเทศไทยได้ขยายตัว มีการจัดตั้งคณะเศรษฐศาสตร์ในสถาบันอุดมศึกษาทั้งของรัฐและเอกชนถึง 27 แห่ง โดยส่วนใหญ่ก็ยังเน้นการศึกษาแนวคิดทฤษฎีแบบนีโอคลาสสิก

อย่างไรก็ตาม การศึกษาและประเมินสถานภาพวิชาเศรษฐศาสตร์ในประเทศไทยยังมีจำนวนน้อย การศึกษาวิจัยเรื่องการศึกษาเศรษฐศาสตร์ของประเทศไทย ชั้นล่าสุดเป็นของ ศ. ดร. ฉัตรทิพย์ นาถสุภา ในปี พ.ศ. 2516 จนมีการถกเถียงกันในหมู่นักเศรษฐศาสตร์ไทยในเรื่อง “วิกฤตการณ์ความคิดของเศรษฐศาสตร์ไทย” ซึ่งเป็นการถกเถียงซึ่งมีที่มาสืบเนื่องมาจากการตั้งคำถามต่อช่องว่างที่เกิดขึ้นจากการนำเอาทฤษฎีเศรษฐศาสตร์ตะวันตกโดยเฉพาะอย่างยิ่งทฤษฎีของพวกนีโอคลาสสิก (Neoclassical economics) มาใช้ในประเทศไทยโดยนักเศรษฐศาสตร์ไทยส่วนใหญ่กับความสามารถในการตอบและแก้ไขปัญหาทางเศรษฐกิจสังคมที่เกิดขึ้นจากโครงสร้างทางเศรษฐกิจและสังคมไทย โดยทฤษฎีดังกล่าว กับการเสนอของนักเศรษฐศาสตร์การเมืองให้นำเอาทฤษฎีเศรษฐศาสตร์การเมือง โดยเฉพาะเศรษฐศาสตร์การเมืองแบบมาร์กซ์มาใช้อธิบายและเสนอแนะแนวทางในการแก้ไขปัญหาทางเศรษฐกิจสังคมที่เกิดขึ้น การสร้างวิวาทะที่เกิดขึ้นจากข้อถกเถียงระหว่างนักเศรษฐศาสตร์ทั้ง 2 กลุ่มดังกล่าว สะท้อนให้เห็นว่าทฤษฎีเศรษฐศาสตร์แบบมาร์กซ์และนีโอมาร์กซ์ได้เข้ามามีบทบาทเป็นทฤษฎีทางเลือกในองค์ความรู้ทางเศรษฐศาสตร์ของไทยแล้ว

สถานภาพของการเรียนการสอนเศรษฐศาสตร์ไทยได้รับการศึกษาอีกครั้งในปี พ.ศ. 2528 ภายใต้กรอบการศึกษา สถานภาพของการเรียนการสอนและการวิจัยเศรษฐศาสตร์ในประเทศเอเชีย 9 ประเทศ (Economics in Asia: Status Reports on Teaching and Research in Nine Countries) โดย Unchalee Kohkongka ได้นำเสนอสถานภาพการเรียนการสอนเศรษฐศาสตร์ไทยต่อเนื่องจากงานวิจัยของฉัตรทิพย์ นาถสุภา

จวบจนเมื่อเกิดวิกฤตเศรษฐกิจในประเทศไทยครั้งใหญ่ที่รู้จักกันในนาม “วิกฤตต้มยำกุ้ง” ขึ้นในปี พ.ศ. 2540 จึงเกิดการตั้งคำถามถึงศักยภาพในการให้คำอธิบาย ทำความเข้าใจ การนำเสนอแนวทางการแก้ไขปัญหา และทางเลือกในการก้าวออกจากวิกฤตทางเศรษฐกิจดังกล่าวของทฤษฎีต่างๆทางเศรษฐศาสตร์ในยุคที่เรียกกันว่ายุค โลกาภิวัตน์ วิกฤตเศรษฐกิจและการตั้งคำถามต่อศักยภาพของวิชาเศรษฐศาสตร์นีโอคลาสสิกดังกล่าว

ส่งผลให้แนวคิดเศรษฐศาสตร์ทางเลือกต่างๆ อย่างแนวคิดวัฒนธรรมชุมชน เศรษฐศาสตร์สีเขียว พุทธเศรษฐศาสตร์ รวมถึงเศรษฐกิจพอเพียง เข้ามามีอิทธิพลและบทบาทร่วมกับทฤษฎีเศรษฐศาสตร์แบบนีโอคลาสสิกและเศรษฐศาสตร์การเมืองแบบมาร์กซ์และนีโอมาร์กซ์ในพื้นที่องค์ความรู้ของเศรษฐศาสตร์ไทย

ต่อมา เมื่อเกิดวิกฤตเศรษฐกิจของสหรัฐอเมริกาและวิกฤตเศรษฐกิจของภูมิภาคยุโรปในปี ค.ศ. 2008 (พ.ศ. 2551) ที่ส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจโลกและเศรษฐกิจไทยสืบเนื่องมาจนถึงปี ค.ศ. 2013 (พ.ศ. 2556) จากปัญหาวิกฤตของภาคการเงินที่เข้ามามีบทบาทและส่งผลกระทบต่อเนื่องมายังภาคการผลิตจริงโดยเฉพาะผลกระทบในทางลบจนยากที่จะควบคุม ส่งสะท้อนจนเกิดการเรียกร้องให้มีการประเมินถึงศักยภาพในการอธิบาย นำเสนอแนวทางการแก้ไขปัญหของแนวคิดทฤษฎีทางเศรษฐศาสตร์กระแสหลักที่เรียนและสอนกันในสหรัฐอเมริกาและยุโรปซึ่งส่วนใหญ่ก็คือ ทฤษฎีนีโอคลาสสิก สำหรับประเทศไทยนั้น นับตั้งแต่การศึกษาในปี พ.ศ. 2516 และ 2528 แล้ว ก็ยังไม่ได้มีการศึกษาและประเมินสถานภาพการศึกษาเศรษฐศาสตร์ในประเทศไทยอีกเลย

ด้วยเหตุนี้ งานวิจัยชิ้นนี้จึงเกิดขึ้นเพื่อเติมเต็มช่องว่างของการศึกษาและประเมินการศึกษาเศรษฐศาสตร์ในประเทศไทยท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจสังคมและการเมืองของไทยและการเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมระหว่างประเทศ

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อศึกษาว่าการศึกษาเศรษฐศาสตร์ของไทยมีพัฒนาการอย่างไร
2. เพื่อศึกษาว่ามีเงื่อนไขอะไรบ้างที่เกิดขึ้นจากทั้งภายในและภายนอกสังคมไทยที่มีอิทธิพลโดยตรงต่อพัฒนาการการศึกษาเศรษฐศาสตร์ของไทย
3. เพื่อให้ข้อเสนอว่า การศึกษาเศรษฐศาสตร์ไทยควรจะปรับตัวอย่างไรให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นทั้งภายในและภายนอก

กรอบการวิเคราะห์

งานวิจัย เรื่อง การศึกษาเศรษฐศาสตร์ของไทยท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงนี้ ใช้หลักสูตรเศรษฐศาสตร์บัณฑิต ภาคภาษาไทย ของคณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยซึ่งเป็นมหาวิทยาลัยในกลุ่มแรก ๆ ที่จัดการเรียนการสอนเศรษฐศาสตร์ มาเป็นกรณีศึกษาด้วยเหตุผลสองประการ ประการแรก หลักสูตรดังกล่าวของคณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาฯ เป็นหนึ่งหลักสูตรที่มีพัฒนาการยาวนานต่อเนื่องมาพร้อม ๆ ไปกับพัฒนาการของการศึกษาเศรษฐศาสตร์ไทย โดยเป็น 1 ใน 5 มหาวิทยาลัยที่ฉัตรทิพย์ทำการศึกษาในปี พ.ศ. 2516 และเป็น 1 ใน 6 มหาวิทยาลัยที่ Kohkongka ทำการศึกษาในปี ค.ศ. 1985 ประการที่สอง การวิจัยนี้ต้องการเจาะลึกไปถึงรายละเอียดของในด้านต่าง ๆ ของหลักสูตรเป็นการเฉพาะ เพื่อให้เกิดความสอดคล้องกันของการพิจารณามิติต่าง ๆ ทางด้านอุปทานและด้านอุปสงค์ของการศึกษาเศรษฐศาสตร์ไทย

ด้วยเหตุนี้ ในงานวิจัยชิ้นนี้แบ่งการศึกษาออกเป็น 3 ส่วน ส่วนแรกเป็นการพิจารณาบริบทของการศึกษาเศรษฐศาสตร์ของไทยผ่านพัฒนาการองค์ความรู้ของเศรษฐศาสตร์ไทยและการเคลื่อนไหวของกลุ่มต่าง ๆ ที่เรียกร่องให้มีการปรับเปลี่ยนองค์ความรู้และการศึกษาเศรษฐศาสตร์ในประเทศต่าง ๆ

ส่วนที่สองของงานวิจัยจะพิจารณาถึงกลุ่มวิชาของหลักสูตร คณาจารย์ ความเชี่ยวชาญ และองค์ประกอบต่างๆ ที่เกี่ยวเนื่องกับการเรียนการสอนหลักสูตรเศรษฐศาสตร์บัณฑิต จุฬาฯ โดยจะนำไปเปรียบเทียบเพื่อดูพัฒนาการ ความเหมือน และความแตกต่าง จากงานวิจัย 2 ชิ้น ของ ฉัตรทิพย์ นาถสุภา (2523ก) และ Unchalee Kohkongka (1985) รวมถึงนำไปเปรียบเทียบกับข้อเรียกร่องของกลุ่มต่าง ๆ ในต่างประเทศที่ตั้งคำถามต่อองค์ความรู้และการเรียนการสอนทางด้านเศรษฐศาสตร์เพื่อเรียกร่องให้มีการเปลี่ยนแปลงการเรียนการสอนเศรษฐศาสตร์ โดยเราอาจจะพิจารณาได้ว่า ในส่วนที่สองนี้เป็นการศึกษาทางด้านอุปทานวางรูปแบบและผลิตซ้ำการศึกษาเศรษฐศาสตร์

ส่วนที่สองของงานวิจัยจะพิจารณาถึงข้อคิดเห็นและความต้องการของนิสิตในคณะเศรษฐศาสตร์ผู้ซึ่งเป็นผู้เรียนซึ่งได้รับผลกระทบจากการเรียนการสอนทางเศรษฐศาสตร์และเนื้อหาขององค์ความรู้ทางเศรษฐศาสตร์โดยตรงเพื่อเปรียบเทียบกับกลุ่มต่าง ๆ ในต่างประเทศที่ทำการเคลื่อนไหวเพื่อเรียกร่องให้เกิดการเปลี่ยนแปลงองค์ความรู้และการเรียนการสอนทางด้านเศรษฐศาสตร์นับเนื่องมาตั้งแต่ปี ค.ศ. 2000 โดยเราอาจจะพิจารณาได้ว่า ในที่สองนี้เป็นการศึกษาทางด้านอุปสงค์ซึ่งสะท้อนให้เห็นการเปลี่ยนแปลงในความ

ต้องการขององค์ความรู้และการเรียนการสอนทางเศรษฐศาสตร์ของผู้เรียนซึ่งเป็นนิสิตในคณะเศรษฐศาสตร์ การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวนี้เป็นส่วนที่ควรพิจารณาเพิ่มเติมเข้าไปในการศึกษาด้านอุปทานหรือการผลิตองค์ความรู้และการเรียนการสอนทางด้านเศรษฐศาสตร์ โดยส่วนที่สาม นี้เป็นส่วนที่เพิ่มเติมมาจากการวิจัยของฉัตรทิพย์และ Kohkongka โดยนำมาเปรียบเทียบกับข้อเรียกร้องของกลุ่มต่าง ๆ ในต่างประเทศที่ตั้งคำถามต่อองค์ความรู้และการเรียนการสอนทางด้านเศรษฐศาสตร์ในประเทศเหล่านั้นซึ่งส่วนใหญ่เป็นเศรษฐศาสตร์แบบนีโอคลาสสิกเพื่อเรียกร้องให้มีการเปลี่ยนแปลงการเรียนการสอนเศรษฐศาสตร์ โดยเราอาจจะพิจารณาได้ว่า ในส่วนที่สามนี้เป็นการศึกษาทางด้านอุปสงค์ที่มีต่อองค์ความรู้และการเรียนการสอนด้านเศรษฐศาสตร์ซึ่งเป็นการพิจารณาจากมุมมองของผู้เรียนเศรษฐศาสตร์โดยตรง

วิธีการศึกษา

วิธีวิจัยเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) โดยใช้วิธีการวิจัย 2 แบบเพื่อตอบวัตถุประสงค์ในการวิจัย ได้แก่

1. การวิจัยจากเอกสาร (Documentary Research) โดยรวบรวมข้อมูลจากเอกสารชั้นต้นและชั้นรองต่าง ๆ รวมถึงบทความและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อศึกษาพัฒนาการและทิศทางขององค์ความรู้ทางเศรษฐศาสตร์ของไทยนับเนื่องตั้งแต่การปรากฏขึ้นของหนังสือเศรษฐศาสตร์ภาษาไทยเล่มแรกคือ ทรัพย์ศาสตร์ มาจนถึงปัจจุบันภายใต้บริบทของการเปลี่ยนแปลงของปัจจัยภายในและภายนอกประเทศในช่วงเวลาสำคัญต่าง ๆ ที่มีผลสะท้อนต่อองค์ความรู้ทางเศรษฐศาสตร์ของไทย ศึกษาข้อมูลเชิงเอกสารในการเรียนการสอนของหลักสูตรเศรษฐศาสตร์บัณฑิตของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เพื่อนำมาเทียบเคียงและร้อยเรียงเข้าสู่พัฒนาการขององค์ความรู้เศรษฐศาสตร์ไทย
2. การสำรวจ โดยใช้แบบสอบถาม (Questionnaires) เพื่อสอบถามนิสิตในคณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย จำนวน 61 คน ซึ่งเป็นนิสิตที่กำลังจะเข้าศึกษาวิชาประวัติศาสตร์ทางเศรษฐศาสตร์ในภาคการศึกษาที่ 1 ปีการศึกษา 2557 เพื่อให้ได้ข้อมูลความคิดเห็นที่มีต่อองค์ความรู้และการเรียนการสอนทางด้านเศรษฐศาสตร์ เหตุผลที่ผู้วิจัยเลือกสอบถามจากนิสิตกลุ่มดังกล่าวก็เนื่องจากนิสิตดังกล่าวเป็นตัวแทนของนักศึกษาเศรษฐศาสตร์ในมหาวิทยาลัยชั้นนำส่วนใหญ่ของประเทศต่าง ๆ ในปัจจุบันที่ไม่ได้มีพื้นฐานความรู้ด้านประวัติศาสตร์ทางเศรษฐศาสตร์ โดยนำเข้า

มุลดังกล่าวมาเปรียบเทียบกับประเด็นและข้อเรียกร้องของกลุ่มเคลื่อนไหวต่าง ๆ ในต่างประเทศนับ
เนื่องมาตั้งแต่ปี 2000 ที่เรียกร้องให้มีการเปลี่ยนแปลงองค์ความรู้ และการเรียนการสอนวิชา
เศรษฐศาสตร์ในมหาวิทยาลัยเพื่อสำรวจดูว่า ในบริบทของการเรียกร้องให้มีการเปลี่ยนแปลงองค์
ความรู้และการเรียนการสอนเศรษฐศาสตร์ในนานาประเทศโดยเฉพาะในยุโรปและสหรัฐอเมริกา
นั้น ในประเทศไทยมีหน่ออ่อนของความต้องการดังกล่าวเกิดขึ้นหรือไม่ และความต้องการดังกล่าว
มีความเหมือนหรือมีความแตกต่างจากการเรียกร้องจากประเทศอื่น ๆ หรือไม่ อย่างไร

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. เพื่อให้ทราบถึงการเคลื่อนไหวของกลุ่มต่าง ๆ ที่เรียกร้องให้มีการปรับเปลี่ยนองค์ความรู้และการศึกษา
เศรษฐศาสตร์ในประเทศต่าง ๆ ในช่วงต้นของศตวรรษที่ 21
2. เพื่อให้ทราบถึงพัฒนาการทิศทางและการเปลี่ยนแปลงการศึกษาเศรษฐศาสตร์ของไทยในบริบทของ
เงื่อนไขของปัจจัยภายในและภายนอกสังคมไทย
3. เพื่อนำเสนอการปรับทิศทางการศึกษาเศรษฐศาสตร์ไทยให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสภาพการ
เปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจสังคมโลกในยุคโลกาภิวัตน์

บทที่ 2 วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

พัฒนาการองค์ความรู้ของเศรษฐศาสตร์ในประเทศไทย

การศึกษาพัฒนาการองค์ความรู้ของเศรษฐศาสตร์ในประเทศไทยว่ามีพัฒนาการเกาะเกี่ยวมากับบริบท การพัฒนาองค์ความรู้ของเศรษฐศาสตร์ในโลกตะวันตกซึ่งเป็นปัจจัยภายนอกและพัฒนาการทางเศรษฐกิจ การเมือง โดยเฉพาะแนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศซึ่งเป็นปัจจัยภายในประเทศ (ฉัตรทิพย์ นาถสุภา, 2523ก; Unchalee Kohkongka, 1985; ไพโรจน์ วงศ์วิภาณนท์, 2523) โดยสามารถแบ่งช่วงเวลาของการพัฒนา องค์ความรู้ของเศรษฐศาสตร์ไทยออกเป็น 2 ช่วงเวลาคือ ช่วงเวลาก่อนปี ค.ศ. 1933 หรือ ช่วงก่อนการ เปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475 ที่องค์ความรู้ทางเศรษฐศาสตร์ยังไม่สามารถลงหลักปักฐานในสังคมไทย และช่วงหลังเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475 เป็นต้นมา ที่องค์ความรู้ทางเศรษฐศาสตร์ได้ลงหลักปักฐานใน สังคมไทย และได้มีการเปลี่ยนแปลงในองค์ความรู้ของเศรษฐศาสตร์ไทย

1. องค์ความรู้เศรษฐศาสตร์ในประเทศไทยช่วงก่อนการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475

ปลายศตวรรษที่ 19 ขณะที่องค์ความรู้ด้านเศรษฐศาสตร์ได้หยั่งรากและพัฒนาขึ้นอย่างเป็นระบบใน ยุโรป ความสนใจในองค์ความรู้ด้านเศรษฐศาสตร์เพิ่งก่อตัวขึ้น ภายในบริบทของการปกครองแบบสม บูรณาญาสิทธิราชย์ (absolute monarchy) ระบบเศรษฐกิจถูกควบคุมจากส่วนกลางหรือราชสำนัก ด้วยเหตุนี้ การดำเนินการต่าง ๆ ทางเศรษฐกิจจึงมีจุดมุ่งหมายเพื่อระดมทรัพยากรเข้าสู่ส่วนกลาง ดังนั้น การจัดสรร ทรัพยากรประสิทธิภาพ รวมถึงการพัฒนาเศรษฐกิจจึงไม่ได้รับความสนใจจากราชสำนัก ลักษณะการดังกล่าว สะท้อนให้เห็นจาก งบประมาณของราชสำนักน้อยกว่าร้อยละ 10 ที่ถูกจัดสรรไปเพื่อพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน เนื่องจากจุดมุ่งหมายหลักของรัฐบาลหรือราชสำนักในขณะนั้นไม่ใช่การสร้าง โครงสร้างพื้นฐานแต่เป็นการ สร้างเสถียรภาพและความมั่นคง

แม้ว่า รัชกาลที่ 6 จะได้ทรงตั้ง โรงเรียนข้าราชการพลเรือนของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้า เจ้าอยู่หัวใน พ.ศ. 2454 ซึ่งได้กลายมาเป็นจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยใน พ.ศ. 2459 โดยมีคณะรัฐประศาสน ศาสตร์เป็น 1 ใน 4 คณะเริ่มแรก คณะรัฐประศาสนศาสตร์ดังกล่าวนี้มีการเรียนการสอนและให้ประกาศนียบัตร ใน 2 แขนง คือ รัฐประศาสนศาสตร์ และ การสรรพากร (revenue department) ซึ่งในแขนงการสรรพากรนี้ไม่

มีการเรียนการสอนทางด้านเศรษฐศาสตร์ แต่เน้นหนักไปในการฝึกฝนให้นิสิตเรียนรู้การเก็บภาษี ส่วนในระดับปริญญาบัตรนั้น คณะรัฐประศาสนศาสตร์มี 1 วิชาที่ว่าด้วย เศรษฐศาสตร์เบื้องต้น (Introductory Economics) ซึ่งมุ่งเน้นไปที่ทฤษฎีมูลค่าและการค้าระหว่างประเทศ โดยวัตถุประสงค์หลักของการเรียนการสอนในคณะรัฐประศาสนศาสตร์ก็คือ การฝึกฝนนิสิตเพื่อเข้าไปบริหารราชการ ดังนั้น องค์ความรู้ด้านการคลังภาครัฐจึงเป็นจุดเน้นมากกว่าองค์ความรู้ทางด้านเศรษฐศาสตร์ องค์ความรู้ด้านเศรษฐศาสตร์จึงเป็นเพียงองค์ความรู้เสริมเท่านั้น

ด้วยเหตุนี้ ความพยายามเผยแพร่องค์ความรู้ทางด้านเศรษฐศาสตร์ในประเทศไทยจึงไม่ได้ถูกริเริ่มโดยภาครัฐหรือในมหาวิทยาลัยแต่กลับถูกริเริ่มขึ้น โดย พระยาสุรียานุวัตร ในปี ค.ศ. 1911 (พ.ศ. 2454) ผู้เขียนหนังสือเศรษฐศาสตร์ฉบับแรกของไทยที่ชื่อ ทรัพย์ศาสตร์ขั้นต้น¹ (An Introduction to the Science of Wealth) ที่อธิบายถึงทฤษฎีมูลค่าของสำนักคลาสสิก โดยยกตัวอย่างเศรษฐกิจไทยประกอบในการอธิบาย หนังสือเล่มนี้ยังได้แนะนำความคิดเรื่องการระดมทรัพยากรมาพัฒนาเศรษฐกิจ โดยเรียกร้องให้รัฐบาลไทยเข้ามามีบทบาทมากขึ้นในการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ ทั้งยังเน้นย้ำให้เห็นถึงความไม่เท่าเทียมกันทางรายได้และความมั่งคั่งระหว่างกลุ่มคนต่าง ๆ ในสังคมไทย (ฉัตรทิพย์ นาถสุภา, 2523)

อย่างไรก็ตาม การตอบรับที่มีต่อหนังสือ ทรัพย์ศาสตร์ โดยเฉพาะการวิพากษ์องค์ความรู้หรือแนวคิดในหนังสือดังกล่าวโดยรัชกาลที่ 6 ว่าองค์ความรู้ทางด้านเศรษฐศาสตร์ในหนังสือดังกล่าวนั้นเปล่าประโยชน์และไม่สามารถนำมาปรับใช้กับสังคมไทยได้ ประเทศไทยยังไม่อยู่ในขั้นการผลิตระดับที่การแบ่งงานกันทำจะใช้ได้ผล² การวิพากษ์ต่อต้านหนังสือดังกล่าวทำให้การศึกษาเศรษฐศาสตร์ไทยหยุดชะงักลง นอกจากนี้ รัฐบาลในสมัยรัชกาลที่ 7 ยังได้สั่งห้ามโดยออกกฎหมายไม่ให้มีการเรียนการสอนและเผยแพร่ทางด้านลัทธิเศรษฐกิจอย่างเด็ดขาด

2. องค์ความรู้เศรษฐศาสตร์ในประเทศไทยช่วงหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475

การเปลี่ยนแปลงการปกครองใน พ.ศ. 2475 นอกจากนำมาสู่การเปลี่ยนแปลงรูปแบบของการปกครองแล้ว บริบทการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองดังกล่าวยังส่งผลสะท้อนมาต่อองค์ความรู้เศรษฐศาสตร์ด้วย กล่าวคือ หลัง พ.ศ. 2475 องค์ความรู้ทางเศรษฐศาสตร์ซึ่งเคยถูกขังขี้และไม่มียุทธศาสตร์ในประเทศไทย ได้รับการยอมรับ

¹ ตำราเศรษฐศาสตร์ของพระยาสุรียานุวัตรพิมพ์เป็นหนังสือ 3 เล่ม โดยเล่ม 1 และ 2 พิมพ์ออกจำหน่ายในรัชกาลที่ 6 ส่วนเล่มที่ 3 พิมพ์ออกภายหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครอง

² รัชกาลที่ 6 ทรงเห็นว่าวิชาเศรษฐศาสตร์กระตุ้นให้เกิดความโลภทางวัตถุ ซึ่งขัดกับคำสอนของพระพุทธเจ้า และสังคมไทยนั้นไม่มีชนชั้นเพราะคนทุกคนทำเทียมกันหมด ยกเว้นแต่กษัตริย์

และถูกเผยแพร่ผ่านหลักสูตรการเรียนการสอนในมหาวิทยาลัยต่าง ๆ อย่างเต็มรูปแบบ เริ่มต้นจาก การก่อตั้ง มหาวิทยาลัยวิชาธรรมศาสตร์และการเมือง (The University of Moral and Political Sciences หรือ UMPS) โดย ปรีดี พนมยงค์ ใน พ.ศ. 2477 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้นักศึกษาแก่พลเมืองไทยภายในระบอบรัฐธรรมนูญอัน เป็นระบอบการปกครองแบบใหม่ และได้โอนเอาคณะรัฐประศาสนศาสตร์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยไป รวมอยู่กับ ม.ธ.ก. ด้วย เมื่อเริ่มก่อตั้งมหาวิทยาลัยวิชาธรรมศาสตร์และการเมืองนั้น ในระดับปริญญาตรีมีเปิด สอนเพียงหลักสูตรเดียวคือ ธรรมศาสตร์บัณฑิต (ธ.บ.) ในหลักสูตรดังกล่าวนี้จัดให้มีการเรียนการสอนทางด้าน เศรษฐศาสตร์อยู่ 2 วิชา คือ ลัทธิเศรษฐกิจ (Economic Doctrine) และหลักเศรษฐศาสตร์ (Economic Principles) แต่หลังจากสำเร็จการศึกษาในระดับปริญญาบัณฑิตแล้ว นักศึกษาสามารถเรียนต่อในหลักสูตรปริญญาโททาง เศรษฐศาสตร์ได้หลังจากจบปริญญาตรี ธรรมศาสตร์บัณฑิต แล้ว วิชาต่าง ๆ ในระดับปริญญาโททาง เศรษฐศาสตร์นี้ครอบคลุมถึง วิชาประวัติแนวคิดทางเศรษฐศาสตร์ (History of Economic Doctrine) เศรษฐศาสตร์ขั้นสูง (Advanced Economics) กฎหมายอุตสาหกรรมและแรงงาน (Industry and Labor Law) กฎหมายการคลังสาธารณะ (Public Finance Law) สถาบันธนาคารและเครดิต (Banking and Credit Institutions) การบัญชี (Accounting) และวิชาทั่วไปอื่น ๆ การเรียนการสอนเศรษฐศาสตร์อย่างเป็นระบบในมหาวิทยาลัยจึง เกิดขึ้นเป็นครั้งแรกใน ม.ธ.ก. ในช่วงหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475³

องค์ความรู้และการเรียนการสอนเศรษฐศาสตร์ของไทยในช่วงแรกนี้ได้รับอิทธิพลจากสำนัก ประวัติศาสตร์เยอรมัน (The German Historical School) เนื่องจากคณาจารย์ส่วนใหญ่ของ ม.ธ.ก. จบการศึกษา ด้านกฎหมายมาจากประเทศฝรั่งเศสซึ่งสำนักประวัติศาสตร์เยอรมันมีอิทธิพลอย่างสูง แนวทางในการศึกษา เศรษฐศาสตร์ในช่วงแรกจึงเป็นการศึกษาแนวประวัติศาสตร์แบบอุปนัย (Inductive Historical Approach) บริบททางเศรษฐกิจการเมืองไทยได้ส่งผลกระทบต่อการเรียนการสอนเศรษฐศาสตร์ไทยอีกครั้ง ภายหลังจากที่ร่างเค้าโครงเศรษฐกิจของคณะราษฎรที่ร่างโดย นายปรีดี พนมยงค์ ถูกกล่าวหาว่าเป็นแนวคิดแบบ

³ อย่างไรก็ตาม ฉัตรทิพย์ นาถสุภา (2523) ระบุว่าความพยายามของปรีดี ที่จะส่งเสริมการศึกษาวิชาเศรษฐศาสตร์ในมหาวิทยาลัยให้ก้าวหน้าและทำให้เกิดการ ถกเถียงเรื่องลัทธิเศรษฐกิจให้กว้างขวางออกไปประสบอุปสรรคหลายประการ ปัญหาหนึ่งคือ ความอ่อนทางวิชาการของมหาวิทยาลัยวิชาธรรมศาสตร์และ การเมืองเอง เนื่องจากมหาวิทยาลัยแห่งนี้เป็นผลผลิตจากการประนีประนอมระหว่างความคิดที่ก้าวหน้าของปรีดีกับการศึกษากฎหมายแบบเดิมในโรงเรียนกฎหมาย ของกระทรวงยุติธรรม หลักสูตรของมหาวิทยาลัยแสดงชัดว่า มหาวิทยาลัยเป็นเหมือนโรงเรียนวิชาชีพกฎหมายมากกว่ามุ่งเน้นทางศิลปศาสตร์ ในระดับปริญญาตรี วิชาเศรษฐศาสตร์เป็นเพียงวิชาประกอบ ส่วนในระดับปริญญาโทมีวิชาเศรษฐศาสตร์เพียง 2 วิชา คือ ประวัติลัทธิเศรษฐกิจ และเศรษฐศาสตร์พิศดาร วิชาอื่นๆเป็น วิชากฎหมายและการบริหารราชการ อีกทั้งมหาวิทยาลัยมีคณาจารย์ทางเศรษฐศาสตร์เต็มเวลาเพียง 2-3 คน ซึ่งเป็นชาวต่างประเทศ ส่วนอาจารย์อื่นทั้งหมดเป็น ข้าราชการและมาสอนเป็นงานพิเศษ

คอมมิวนิสต์ ส่งผลกระทบให้การเรียนการสอนเศรษฐศาสตร์ไทยซบเซาลงโดยจำนวนนักศึกษาในคณะเศรษฐศาสตร์ ม.ธ.ก. มีปริมาณลดน้อยลงในทศวรรษ 1950

อย่างไรก็ตาม หลังสงครามโลกครั้งที่ 2 การเรียนการสอนเศรษฐศาสตร์ได้ขยายตัวจาก ม.ธ.ก. ไปสู่มหาวิทยาลัยอื่น ๆ การขยายตัวดังกล่าว ส่งผลให้การเรียนการสอนเศรษฐศาสตร์มุ่งไปสู่การเป็นวิชาชีพที่มีลักษณะเฉพาะทางมากยิ่งขึ้นเมื่อเทียบกับการเรียนการสอนของ ม.ธ.ก. โดย 2 มหาวิทยาลัย ที่มีการจัดการเรียนการสอนในคณะเศรษฐศาสตร์ คือ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ซึ่งได้จัดตั้งคณะสหกรณ์และเศรษฐศาสตร์ขึ้นโดยมุ่งเน้นไปที่เศรษฐศาสตร์เกษตร และจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยที่ได้มีการจัดสอนวิชาเศรษฐศาสตร์เป็นวิชาเสริมในหลักสูตรการบริหารการคลัง

ช่วงทศวรรษ 1960 การศึกษาเศรษฐศาสตร์ในประเทศไทยได้เกิดการเปลี่ยนแปลงครั้งสำคัญ กล่าวคือรัฐบาลทหารภายใต้การนำของ จอมพล สฤษดิ์ ธนะรัชต์ ซึ่งได้รับคำแนะนำจากธนาคารโลก ได้ให้ความสำคัญกับการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศอย่างจริงจัง โดยการดำเนินการตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ในปี ค.ศ. 1961 (พ.ศ. 2504) รัฐบาลไทยได้เริ่มดำเนินการตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจแห่งชาติฉบับที่ 1 ในการดำเนินการตามแผนดังกล่าว รัฐบาลได้จ้างงานและมีความต้องการจ้างงานบัณฑิตผู้จบการศึกษาทางด้านเศรษฐศาสตร์ในรูปแบบที่เป็นผู้มีความชำนาญเฉพาะด้าน (Technicians) การพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศต้องการนักเศรษฐศาสตร์เพื่อมีส่วนร่วมในการวางแผนเศรษฐกิจ ในขณะที่องค์ความรู้ทางด้านเศรษฐศาสตร์ได้เปลี่ยนแปลงไปจากองค์ความรู้แบบสำนักประวัติศาสตร์เยอรมันที่เน้นการศึกษาด้านประวัติศาสตร์มาเป็นองค์ความรู้แบบเศรษฐศาสตร์นีโอคลาสสิกที่ได้ตัดเอามิติทางการเมืองออกไปจากการวิเคราะห์ทางด้านเศรษฐศาสตร์⁴

กนกศักดิ์ แก้วเทพ (2523) พิจารณาว่าวิชาเศรษฐศาสตร์ได้มีการศึกษาอย่างจริงจังอีกครั้งหนึ่ง โดยรัฐบาลของจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ได้เป็นผู้สนับสนุนอย่างจริงจังภายใต้การชี้แนะของสหรัฐอเมริกา โดยมีข้อสังเกตว่า เศรษฐศาสตร์ที่เฟื่องฟูและร่ำเรียนกันในระยะดังกล่าวก็คือ เศรษฐศาสตร์ของสำนักนีโอคลาสสิกที่ได้ขจัดปัจจัยทางการเมืองออกจากวิเคราะห์ทางเศรษฐศาสตร์ ทำให้เศรษฐศาสตร์แนวทางอื่นเริ่มไม่เป็นที่รู้จักในสังคมไทย ผลที่ตามมาก็คือ นักเศรษฐศาสตร์กลายเป็นนักเทคนิคเพื่อประกอบวิชาชีพมากกว่าที่จะเป็นนักวิชาการที่จะเป็นนักคิดนักเขียนและก่อให้เกิดปัญญาอย่างกว้างขวางออกไป มีการใช้เศรษฐศาสตร์แบบไม่ตรงกับเป้าหมายของวิชาและไม่สอดคล้องกับปัญหาของไทย

⁴ สถานะของนักเศรษฐศาสตร์ในสายตาของรัฐบาลเริ่มเปลี่ยนแปลง รัฐบาลเริ่มมองว่านักเศรษฐศาสตร์เป็นวิชาชีพเทคนิคมากกว่านักคิดหัวรุนแรง

ในค.ศ. 1964 การเรียนการสอนเศรษฐศาสตร์ไทยได้ถูกจัดตั้งขึ้นนอกกรุงเทพมหานครที่มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ในคณะสังคมศาสตร์ และในปี ค.ศ. 1966 สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ได้ถูกก่อตั้งขึ้นเพื่อทำการสอนในระดับบัณฑิตศึกษาแก่บรรดาบุคลากรทั้งภาครัฐและเอกชน โดยมีหลักสูตรการเรียนการสอนเศรษฐศาสตร์รวมอยู่ด้วย และในปี ค.ศ. 1970 (พ.ศ. 2513) คณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยได้ถูกจัดตั้งขึ้น โดยการรวมตัวกันของภาควิชาการคลังสาธารณะของคณะรัฐศาสตร์และภาควิชาเศรษฐศาสตร์ของคณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี ในขณะที่ คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์มีคณบดีคนสำคัญคือ ดร. ป๋วย อึ๊งภากรณ์ อดีตผู้ว่าการธนาคารแห่งประเทศไทยที่ช่วยสนับสนุนให้คณะเศรษฐศาสตร์มีจำนวนคณาจารย์เพิ่มมากขึ้น หลักสูตรการเรียน ได้รับการเปลี่ยนแปลงและห้องสมุดก็ได้รับการปรับปรุง ในขณะเดียวกันคณะเศรษฐศาสตร์ ม.ธ. ก็ได้รับการสนับสนุนจากมูลนิธิร็อกกี้เฟลเลอร์ในการแลกเปลี่ยนคณาจารย์และให้ทุนการศึกษา

อย่างไรก็ตาม การเรียนการสอนเศรษฐศาสตร์เพื่อผลิตเศรษฐศาสตร์บัณฑิตในประเทศไทยยังคงมีแนวโน้มเพื่อตอบสนองต่อความต้องการของภาครัฐ โดยเฉพาะการฝึกฝนข้าราชการในด้านต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับเศรษฐกิจ เช่น การเก็บภาษี การจัดทำงบประมาณ ระบบการเงิน สถิติทางเกษตรกรรม เป็นต้น การสอนและฝึกฝนนักเรียนเศรษฐศาสตร์เป็นไปเพื่อเตรียมผู้เชี่ยวชาญทางด้านเศรษฐกิจ

การขยายตัวของการเรียนการสอนเศรษฐศาสตร์ทำให้ใน ค.ศ. 1979 (พ.ศ.2522) คณะเศรษฐศาสตร์ในมหาวิทยาลัยต่าง ๆ มีจำนวนคณาจารย์เพิ่มมากขึ้น โดยมีจำนวนรวมทั้งหมด 330 คน แบ่งเป็นคณาจารย์จากมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ 77 คน จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 69 คน มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ 82 คน มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ 27 คน มหาวิทยาลัยรามคำแหง 60 คน สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ 16 คน ในจำนวน 330 คนนี้มีผู้สำเร็จการศึกษาในระดับปริญญาเอกจำนวน 74 คน ระดับปริญญาโท 211 คน ระดับปริญญาตรี 44 คน และระดับต่ำกว่าปริญญาตรี 2 คน

⁵ ฉัตรทิพย์ นาถสุภา(2523) ทิวทัศน์ว่า วิชาเศรษฐศาสตร์ในประเทศไทยพัฒนามาภายใต้มหาวิทยาลัยของรัฐในระบบเผด็จการ โดยแทบไม่มีการพัฒนาวิชานี้โดยองค์การเอกชนอิสระ เช่น มหาวิทยาลัยเอกชน สมาคมวิชาชีพและพรรคการเมือง ความพยายามของเอกชนผู้มีความคิดก้าวหน้าเช่น พระยาสุริยานุวัตร และปรีดี พนมยงค์ ถูกปราบปราม ผลคือ การศึกษาเศรษฐศาสตร์ในประเทศไทยโน้มเอียงที่จะรับใช้รัฐและรัฐบาล โดยเฉพาะในรูปแบบการฝึกอบรมบุคคลเข้ารับราชการที่เกี่ยวกับเศรษฐกิจ การสอนเศรษฐศาสตร์ส่วนใหญ่จึงเป็นการฝึกอบรมให้รู้เฉพาะเพื่อประกอบอาชีพเป็นนักปฏิบัติการทางเทคนิค ทำให้เกิดการละเลยวัตถุประสงค์ของการศึกษาที่สำคัญกว่า คือ วัตถุประสงค์ด้านการก่อให้เกิดความคิดปัญหาอย่างกว้างขวาง และการทำให้ผู้ศึกษาเป็นนักวิชาการและเป็นปัญญาชนแท้จริง การปรับปรุงแก้ไขหลักสูตรเศรษฐศาสตร์แทบไม่ได้แก้ไขปัญหานี้ การปรับปรุงเพื่อนำทฤษฎีใหม่และการวิเคราะห์โดยใช้เทคนิคทางคณิตศาสตร์มาใช้เท่านั้น

ฉัตรทิพย์ นาถสุภา(2523ก) และ Unchalee Kohkongka (1985) สรุปจากการวิจัยการเรียนการสอน เศรษฐศาสตร์ของไทยว่า ประการแรก การเรียนการสอนเศรษฐศาสตร์ในมหาวิทยาลัยไทยนั้นมีวัตถุประสงค์ เพื่อสร้างผู้ที่มีความชำนาญหรือเชี่ยวชาญทางเศรษฐศาสตร์ เพื่อสร้างนักเศรษฐศาสตร์ให้เป็นนักเทคนิคไป ทำงานในสายงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับเศรษฐศาสตร์ทั้งในภาครัฐและเอกชน เช่น การเก็บรวบรวมข้อมูลด้าน เศรษฐกิจ การประเมินโครงการ การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ การธนาคาร การจัดเก็บรายได้และการงบประมาณ เป็นต้น วัตถุประสงค์ของการสร้างผู้เชี่ยวชาญดังกล่าวส่งผลต่อการเรียนการสอนวิชาเศรษฐศาสตร์ ทำให้ รูปแบบการเรียนการสอนเศรษฐศาสตร์ในคณะเศรษฐศาสตร์เป็นอิสระไม่ต้องเชื่อมโยงกับคณะอื่น ๆ รวมทั้งทำ ให้วิชาต่าง ๆ ในหลักสูตรเศรษฐศาสตร์ขาดมิติทางด้านประวัติศาสตร์และขาดความเชื่อมโยงกับสังคมศาสตร์ อื่นๆ มีเพียงการเรียนการสอนเศรษฐศาสตร์ของมหาวิทยาลัยเชียงใหม่เท่านั้นที่สังกัดอยู่ในคณะสังคมศาสตร์ โดยพบว่าชุดวิชาของหลักสูตรเศรษฐศาสตร์ประมาณร้อยละ 50 หรือมากกว่า เป็นวิชาในคณะเศรษฐศาสตร์

ประการที่สอง การเรียนการสอนเศรษฐศาสตร์ในมหาวิทยาลัยไทยส่วนใหญ่เน้นไปที่เศรษฐศาสตร์ สำนักนิโคลาสสิกและสำนักเคนส์ โดยแทบไม่ได้กล่าวถึงทฤษฎีของสำนักคลาสสิกและการศึกษา เศรษฐศาสตร์แนวประวัติศาสตร์เลย นอกจากนี้ยังไม่มี ความพยายามที่จะพัฒนาทฤษฎีขึ้นจากฐานของข้อมูลเชิง ประจักษ์ของประเทศไทยเอง ขณะที่มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์และเชียงใหม่ไม่มีวิชาเกี่ยวกับเศรษฐกิจไทยเลย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ และรามคำแหงนั้นมี 2 วิชาเกี่ยวกับ เศรษฐกิจไทย และ ประวัติศาสตร์เศรษฐกิจไทย โดยแทบจะไม่มีการเรียนการสอนเกี่ยวกับเศรษฐกิจของประเทศอื่น ๆ เลย โดย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยมีการเรียนการสอนปัญหาการพัฒนาเศรษฐกิจในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เพียงวิชาเดียว ส่วน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์มีการศึกษาเศรษฐกิจของญี่ปุ่น ในขณะที่มหาวิทยาลัยรามคำแหงมีการศึกษาวิชา เกี่ยวกับประวัติศาสตร์มากที่สุด 5 วิชา ได้แก่ ประวัติศาสตร์การพัฒนาเศรษฐกิจของเอเชียอาคเนย์ ประวัติศาสตร์ เศรษฐกิจอเมริกา ประวัติศาสตร์เศรษฐกิจรัสเซีย ประวัติศาสตร์เศรษฐกิจญี่ปุ่น และประวัติศาสตร์เศรษฐกิจของ สาธารณรัฐประชาชนจีน

ฉัตรทิพย์ นาถสุภา (2523ก) วิเคราะห์ว่าการเรียนการสอนเศรษฐศาสตร์โดยเน้นทฤษฎีนิโ คลาสสิกและเคนส์ทำให้การศึกษาเศรษฐศาสตร์ในประเทศไทยมีข้อบกพร่องอย่างน้อย 3 ประการ คือ ประการ แรก ละเลยบทบาทของสถาบันสังคมและการเมืองซึ่งมีความสำคัญในระบบเศรษฐกิจทั้งในและระหว่างประเทศ ซึ่งจะส่งผลให้เกิดความไม่สมจริงในการวิเคราะห์สถานะทางเศรษฐกิจสังคมจริง ประการที่สอง ละเลยการ เปลี่ยนแปลงระยะยาวของเศรษฐกิจ เนื่องจากการวิเคราะห์แบบนี้ โคลลาสสิกและเคนส์เน้นการวิเคราะห์แบบ

สถิติ ซึ่งไม่สนใจการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างเศรษฐกิจในระยะยาว จึงเป็นการอธิบายที่ไม่สอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงที่มักจะเกิดการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างเศรษฐกิจในระยะยาว ประการที่สาม การขาดการผูกมัดทางศีลธรรมที่นักเศรษฐศาสตร์มีอยู่กับสังคม เนื่องจากการวิเคราะห์แบบแยกส่วนทำให้การศึกษาและการปฏิบัติการในอาชีพทางเศรษฐศาสตร์ตัดขาดจากชีวิตจริงของประชาชน ทำให้นักเศรษฐศาสตร์มีความรับผิดชอบต่องสังคมลดลง นักเศรษฐศาสตร์เป็นเพียงผู้เชี่ยวชาญหรือนักเทคนิค ไม่ใช่ปัญญาชน

ขณะที่การวิจัยทางด้านเศรษฐศาสตร์ของนักเศรษฐศาสตร์ไทยหลังทศวรรษ 1970 เน้นไปที่เครื่องมือการวิเคราะห์ทางคณิตศาสตร์และเศรษฐมิติ แนวโน้มดังกล่าวนี้ส่งผลทำให้เกิดการละเลยวิธีการวิจัยอื่น ๆ เครื่องมือทางด้านคณิตศาสตร์แม้ว่าจะจะเป็นเครื่องมือที่มีประโยชน์แต่ไม่สามารถทดแทนการวิจัยในรูปแบบอื่น ๆ เช่น การวิจัยทางเศรษฐศาสตร์โดยใช้ประวัติศาสตร์และการวิเคราะห์เชิงสถาบัน รวมถึงการวิจัยแบบสหวิทยาการที่นักเศรษฐศาสตร์ควรให้ความสำคัญมากยิ่งขึ้น

ส่วน ทวี หมั่นนิกร(2524) ระบุว่า บัณฑิตเศรษฐศาสตร์ของไทย ไม่ว่าจะเป็นบัณฑิตชั้นปริญญาตรี ปริญญาโท หรือปริญญาเอก ไม่ว่าจะจบจากภายในหรือนอกประเทศ เกือบร้อยทั้งร้อยเป็นผลผลิตของสำนักนีโอคลาสสิกและสำนักเคนส์ วิชาเศรษฐศาสตร์นีโอคลาสสิกด้านต่าง ๆ ที่แสดงออกเป็นตัวเลข สามารถขบขอลงมาเป็นสูตรเป็นสมการได้ ทำให้เศรษฐศาสตร์ซึ่งเป็นสังคมศาสตร์กลายมาเป็นวิทยาศาสตร์ ซึ่งมีข้อดีคือ ความชัดเจน การทดสอบได้ และการพยากรณ์ล่วงหน้าจากฐานข้อมูลเหล่านั้น ส่วนปัจจัยที่แสดงออกเป็นตัวเลขไม่ได้ก็ต้องตัดออกไปจากแบบจำลอง แต่วิธีการเช่นนี้ได้บั่นทอนปัจจัยหลายอย่างออกไปจากชีวิตและสังคมที่เป็นจริง พวกนีโอคลาสสิกได้ทำให้เศรษฐศาสตร์การเมืองซึ่งคลุมปัจจัยทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง กลายเป็นเศรษฐศาสตร์ “บริสุทธิ์” คือมีแต่ปัจจัยทางเศรษฐกิจล้วน ๆ เท่านั้น จึงทำให้เศรษฐศาสตร์เป็นศาสตร์ที่ลอยห่างออกไปจากความเป็นจริง

ไพโรจน์ วงศ์วิภาณนท์ (2523) อธิบายว่า ศูนย์กลางอิทธิพลของวิชาเศรษฐศาสตร์ได้ย้ายจากอังกฤษไปยังสหรัฐอเมริกาตั้งแต่หลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ทฤษฎีเศรษฐศาสตร์ใหม่ ๆ ในสาขาต่าง ๆ โดยเฉพาะการผสมผสานกันระหว่างเศรษฐศาสตร์นีโอคลาสสิกและเคนส์เซียน ซึ่งเชื่อถือกันว่ามีเครื่องมือเครื่องมือใกล้เคียงกับการศึกษาทางวิทยาศาสตร์ด้วยการสร้างทฤษฎีแล้วทดสอบกับข้อเท็จจริง โดยเครื่องมือทางคณิตศาสตร์และสถิติ โดยเฉพาะถ้าศึกษาจนถึงระดับปริญญาเอก การศึกษาเศรษฐศาสตร์ของไทยนั้นได้รับอิทธิพลจากสำนักนีโอคลาสสิกหรือ Neoclassical Keynesian Synthesis ไม่เฉพาะวิธีการ เทคนิค แต่แม้กระทั่งเนื้อหาสาระของวิชาต่าง ๆ ทั้งนี้ การจัดหลักสูตรการศึกษาสำหรับเศรษฐศาสตร์นีโอคลาสสิกโดยเฉพาะในประเทศสหรัฐอเมริกา มี

ส่วนทำให้นักเศรษฐศาสตร์ไทยมองและสนใจปัญหาเศรษฐกิจที่อาจไม่เหมาะสมกับสภาพเศรษฐกิจไทยนักถ้าไม่มีการคิดแปลง แต่การเรียนรู้วิธีการศึกษา เทคนิคในการวิเคราะห์และทดสอบทฤษฎีไม่ใช่เรื่องเสียหาย ถ้าผู้เรียนรู้จักนำไปใช้ รู้ขีดจำกัด ข้อดี ข้อเสีย

ในบทความที่ชื่อ “นักเศรษฐศาสตร์ไทย ในสายตานักเศรษฐศาสตร์ญี่ปุ่น” คาตาโนะ (2523) ซึ่งเป็นนักเศรษฐศาสตร์ชาวญี่ปุ่นวิพากษ์ว่า วิชาเศรษฐศาสตร์ในเมืองไทยยังไม่ได้รู้คหน้าไปอย่างพอเพียง เนื่องจากขาดนักเศรษฐศาสตร์ที่มีความรู้ความเข้าใจในโครงสร้างการผลิตซ้ำของประเทศ ซึ่งเป็นสิ่งที่จำเป็นต่อการบริหารเศรษฐกิจของประเทศและปัญหาเศรษฐกิจ ซึ่งสาเหตุที่ทำให้สภาพของวิชาเศรษฐศาสตร์ไทยเป็นเช่นนี้คาตาโนะระบุว่าเมื่ออยู่ 3 ประการคือ นักเศรษฐศาสตร์ซึ่งเป็นกำลังของนักเศรษฐศาสตร์ไทยส่วนใหญ่เป็นนักวิจัยที่มีอายุอยู่ในวัย 30 เศษๆ ยิ่งไปกว่านั้น นักเศรษฐศาสตร์เหล่านี้มักจะเชี่ยวชาญเฉพาะเรื่องหนึ่งเรื่องใดซึ่งเป็นเรื่องเล็กๆ ในวิชาเศรษฐศาสตร์เท่านั้น นอกจากนี้ ยังขาด ผู้นำที่มีปรัชญาอย่างแน่ชัดในการสร้างสรรค์นักเศรษฐศาสตร์ของไทย ด้วยเหตุนี้ ถึงแม้ว่านักเศรษฐศาสตร์เหล่านี้ จะได้ไปศึกษาค้นคว้าวิชาเศรษฐศาสตร์ในต่างประเทศ และแม้จะได้ทำการศึกษาค้นคว้าปัญหาเล็ก ๆ อย่างขมกเขม้นเพื่อให้ได้มาซึ่งปริญญาก็ตาม แต่ในที่สุดก็ต้องกลับประเทศทั้ง ๆ ที่ยังไม่ได้สะสมความรู้ความสามารถไว้อย่างเพียงพอสำหรับวิเคราะห์โครงสร้างการผลิตซ้ำ ทั้งนี้เพราะในช่วงเวลาที่ศึกษาอยู่ในต่างประเทศ นั้น ไม่ได้รับเอาความรู้เศรษฐศาสตร์ไว้อย่างเป็นระบบ ทำให้หนักแน่นคว้าวิชาเศรษฐศาสตร์ซึ่งส่วนใหญ่กระจุกตัวกันตามมหาวิทยาลัยไม่เหมาะสมกับการค้นคว้าเกี่ยวกับโครงสร้างผลิตซ้ำของเศรษฐกิจไทยอย่างเป็นระบบ ยิ่งไปกว่านั้น ยังชวนให้คิดว่าบุคคลเหล่านี้ไม่สามารถสอนให้นักศึกษาเข้าใจถึงสภาพที่แท้จริงของเศรษฐกิจไทยได้อย่างดีพอ

พรชัย คุณศรีรักษ์สกุล(2523) พิจารณาว่า เมื่อเปรียบเทียบกับการศึกษาวิชาเศรษฐศาสตร์ของญี่ปุ่น นักเศรษฐศาสตร์ไทยที่คาตาโนะ ได้วิพากษ์มานั้น การศึกษาวิชาเศรษฐศาสตร์ของไทยมีเงื่อนไขที่เสียเปรียบอยู่อย่างน้อย 2 ประการ คือ ประการแรก การศึกษาวิชาเศรษฐศาสตร์ในประเทศไทยถือว่าใหม่มากเพราะเพิ่งมาเติบโตและขยายตัวในภายหลังสงครามโลกครั้งที่สอง ดังนั้นนักเศรษฐศาสตร์ของไทยจึงจำเป็นต้องศึกษาทฤษฎีเศรษฐศาสตร์จากต่างประเทศเสียก่อน แต่เนื่องจากทฤษฎีเศรษฐศาสตร์ในประเทศไทยมีอยู่เพียงแนวเดียว คือ เป็นเศรษฐศาสตร์ที่รับมาจากอังกฤษและสหรัฐอเมริกาที่เรียกว่า เศรษฐศาสตร์สมัยใหม่ จึงทำให้นักเศรษฐศาสตร์ไทยมีแนวโน้มที่จะเน้นการศึกษาเศรษฐศาสตร์ในลักษณะของกลไกมากเกินไป ประการที่สอง การศึกษาวิชาเศรษฐศาสตร์ของไทยได้รับอิทธิพลจากประเทศสหรัฐอเมริกาเป็นส่วนใหญ่ นอกจากทฤษฎีซึ่งนักเศรษฐศาสตร์ไทยมักจะยอมรับ โดยไม่มีข้อ ได้แย้งแล้ว เทคนิคและแนวความคิดในการวิเคราะห์ของนัก

เศรษฐศาสตร์ไทยก็เลียนแบบมาแทบทั้งสิ้น แนวโน้มในการศึกษาเศรษฐศาสตร์สมัยใหม่ในปัจจุบันก็คือ การใช้คณิตศาสตร์เข้ามาช่วยอย่างมากมาเกินความจำเป็น โดยเฉพาะอย่างยิ่งการสร้างหุ่นแบบจำลองโดยสมมติให้ระบบเศรษฐกิจมีปัจจัยเพียงจำนวนน้อย และเป็นปัจจัยทางเศรษฐกิจที่สามารถวัดได้เท่านั้น เมื่อเป็นเช่นนี้ หุ่นจำลองดังกล่าวจึงมีลักษณะเป็นแบบปิดเพื่อพิจารณาเพียงปัจจัยทางเศรษฐกิจเท่านั้น โดยไม่คำนึงถึงปัจจัยอื่น ๆ ทางสังคม การเมือง และวัฒนธรรม ซึ่งอาจจะทำให้สมมติฐานของหุ่นจำลองไม่เป็นจริงตั้งแต่ต้น และปัจจัยอื่น ๆ ดังกล่าวก็อาจจะเปลี่ยนแปลงไปได้เมื่อ ปัจจัยทางเศรษฐกิจเปลี่ยนแปลงไป นักเศรษฐศาสตร์ในแนวนี้จึงมักจะกลายเป็นนักเทคนิคไป

ในอีก 30 ปีต่อมา นิพนธ์ พัวพงศกร (2556) ระบุว่า วิชาเศรษฐศาสตร์และนักเศรษฐศาสตร์ในปัจจุบัน (พ.ศ. 2556) มีบทบาทลดลงในการกำหนดนโยบายสาธารณะ เหตุผลก็เนื่องจากบริบททางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปรวมทั้งเกิดจากนักเศรษฐศาสตร์ไทยเองด้วย ในยุคเริ่มแผนพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ วิชาเศรษฐศาสตร์และนักเศรษฐศาสตร์มีบทบาทในการกำหนดนโยบายสาธารณะอย่างมากส่วนหนึ่งเป็นเพราะระบบการเมืองเผด็จการ แต่ในยุคปัจจุบัน พรรคการเมืองส่วนใหญ่เป็นผู้กำหนดนโยบายเศรษฐกิจด้วยตัวเอง ทีมเศรษฐกิจของพรรคการเมืองที่มักประกอบด้วยนักเศรษฐศาสตร์จึงมีบทบาทค่อนข้างน้อย และยังวิพากษ์ว่า วิชาเศรษฐศาสตร์และนักเศรษฐศาสตร์รู้ว่ายุทธศาสตร์การพัฒนาแบบเดิมใช้ไม่ได้แล้ว แต่ยังไม่สามารถให้คำตอบได้ว่า รูปแบบใหม่ของการพัฒนาเศรษฐกิจที่จะดึงให้ประเทศพ้นจากกับดักประเทศรายได้ปานกลางเป็นอย่างไร และไม่มีองค์ความรู้เพียงพอเรื่องฟองสบู่และวิกฤตเศรษฐกิจการเงินซึ่งข้อวิพากษ์ดังกล่าวสอดคล้องไปกับข้อวิพากษ์ของกลุ่มที่เคลื่อนไหวเรียกร้องให้มีการปรับเปลี่ยนองค์ความรู้และการศึกษาเศรษฐศาสตร์ที่จะกล่าวถึงต่อไป

อย่างไรก็ตาม ทวี (2523) ได้อธิบายข้อจำกัดดังกล่าวของนิพนธ์ พัวพงศกรเอาไว้ตั้งแต่ พ.ศ. 2523 ว่า นักเศรษฐศาสตร์ที่ไม่ยอมรับการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกันระหว่างเศรษฐศาสตร์กับการเมืองย่อมอธิบายความเป็นจริงได้ไม่เพียงพอ กล่าวคือ การวิเคราะห์ภาวะเศรษฐกิจโดยนำเอาแต่เฉพาะปัจจัยทางเศรษฐกิจที่สำคัญ ๆ มารวมกัน มักจะไม่เข้าใจว่าทำไมข้อเสนอนโยบายทางเศรษฐกิจของตนที่ว่าสมบูรณ์แล้ว จึงมีโอกาสเพียงนิดหน่อยที่จักได้รับนำไปปฏิบัติหรือไม่ได้ถูกนำไปปฏิบัติ

ดังนั้น อิทธิพลของหลักสูตรการสอนวิชาเศรษฐศาสตร์ตะวันตกที่เริ่มโดยทฤษฎีจุลภาคและมหภาคทำให้นักศึกษารู้ทฤษฎีอย่างละนิดอย่างละหน่อยและ โอกาสที่จะให้สัมพันธ์กับ โครงสร้างทั้งระบบเศรษฐกิจ สังคมการเมืองทำได้ยากมาก ข้อสังเกตนี้เป็นเช่นเดียวกับการจัดหลักสูตรการสอนวิชาเศรษฐศาสตร์ในประเทศ

ไทยตั้งแต่ระดับปริญญาตรี ด้วยเหตุนี้ ไพโรจน์ (2523) จึงเสนอว่า วิธีที่เหมาะสมกว่าสำหรับผู้ที่ยื่น
เศรษฐศาสตร์ คือ เน้นหนักไปที่วิชาประวัติศาสตร์ทฤษฎีและความคิดของนักเศรษฐศาสตร์ของแต่ละคนและวิธี
วิเคราะห์ของเขา วิชาเศรษฐกิจของประเทศสำคัญของโลก และวิชาประวัติศาสตร์ของประเทศนั้น เพราะการ
เริ่มต้นด้วยความคิดของนักเศรษฐศาสตร์จะช่วยให้ผู้เรียนได้เรียนทั้งทฤษฎีและโลก สิ่งแวดล้อมที่นัก
เศรษฐศาสตร์นั้นมองอยู่ในขณะนั้น การเรียนการคิดและวิธีวิเคราะห์ของนักเศรษฐศาสตร์สำนักต่าง ๆ ให้
ละเอียดลึกซึ้ง เรียนวิวัฒนาการของทฤษฎี แล้วเรียนเศรษฐกิจไทยและประวัติศาสตร์เศรษฐกิจควบคู่กันไป จะ
ได้ส่วนผสมของการศึกษาเศรษฐศาสตร์ที่ดี

บทที่ 3

การเคลื่อนไหวเพื่อเรียกร้องให้มีการปรับเปลี่ยนองค์ความรู้และการศึกษาเศรษฐศาสตร์ในประเทศต่าง ๆ

ช่วงเริ่มต้นศตวรรษที่ 21 ได้มีการเคลื่อนไหวของกลุ่มต่าง ๆ ที่ตั้งคำถามและเรียกร้องให้มีการปรับเปลี่ยนองค์ความรู้และการศึกษาเศรษฐศาสตร์ในประเทศต่าง ๆ ในงานวิจัยชิ้นนี้จะพิจารณา กลุ่มสำคัญ 4 กลุ่ม ซึ่งเป็นตัวแทนของกลุ่มต่าง ๆ ดังกล่าว ได้แก่ กลุ่ม Post-autistic Economics, Econ 4 , Post-Crash Economics Society และกลุ่ม Cambridge Society for Economic Pluralism

1 กลุ่ม Post-autistic economics⁶

กลุ่ม Post-autistic economics เริ่มต้นจากกลุ่มนักศึกษาเศรษฐศาสตร์ของฝรั่งเศส (the École Normale Supérieure) หลายร้อยคนได้ร่วมกันลงชื่อเพื่อเรียกร้องให้มีการเปลี่ยนแปลงในการเรียนการสอนเศรษฐศาสตร์ การเรียกร้องของนักศึกษากลุ่มนี้ได้รับการสนับสนุนจากนักเศรษฐศาสตร์และอาจารย์ทางเศรษฐศาสตร์ชาวฝรั่งเศสที่มีชื่อเสียงหลายคน เช่น Robert Boyer, André Orléan, Michel Aglietta, Jean-Paul Fitoussi and Daniel Cohen อีกทั้งยังทำให้เกิดการประชุมสาธารณะในระดับชาติขึ้นอีกหลายครั้งในประเด็นดังกล่าว รวมถึงได้รับความสนใจจากรัฐบาลฝรั่งเศส และต่อมาได้ขยายตัวออกไปสู่เครือข่ายของกลุ่มนักศึกษาในประเทศต่าง ๆ จนในที่สุดกลุ่ม Post-autistic economics ได้เปลี่ยนชื่อไปเป็น Real World Economics โดยได้ออกวารสารออนไลน์ที่ชื่อ Real World Economics Review⁷ ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงจุดมุ่งหมายของกลุ่มที่มุ่งหวังให้มีการตั้งคำถามและเรียกร้องให้มีการเปลี่ยนแปลงการเรียนการสอนเศรษฐศาสตร์ผ่านแนวคิดและทฤษฎีเศรษฐศาสตร์ที่มีความหลากหลาย (Fullbrook, 2003)

กลุ่ม Post-autistic economics พิจารณาว่าองค์ความรู้ทางด้านเศรษฐศาสตร์ที่มีการเรียนการสอนกันในมหาวิทยาลัยต่าง ๆ ในปัจจุบันมีคุณลักษณะเปรียบเทียบกับคนเป็น จิตเภท (Schizophrenia) คือ มีอาการหมกมุ่นอยู่กับการสร้างโมเดลทางคณิตศาสตร์โดยละเลยต่อสภาพความเป็นจริงเนื่องจากมีความมุ่งมั่นที่จะทำให้เศรษฐศาสตร์ใกล้เคียงกันกับวิชา ฟิสิกส์ เสมือนเป็นวิชา ฟิสิกส์ ในเชิงสังคม (Social Physics) จน

⁶ สามารถอ่านรายละเอียดเพิ่มเติมได้ใน <http://www.paecon.net/PAERReview/>

⁷ ดูรายละเอียดเพิ่มเติมได้ใน <http://www.paecon.net/PAERReview/>

เปรียบเสมือนกับคนที่มีอาการของ โรคออทิสติก แต่องค์ความรู้ทางเศรษฐศาสตร์มีลักษณะของสังคมศาสตร์ ซึ่งแตกต่างออกไปจากองค์ความรู้ของฟิสิกส์ การพยายามทำให้เศรษฐศาสตร์มีลักษณะเทียบเคียงกับฟิสิกส์จึงสร้างปัญหาให้เกิดขึ้นกับเศรษฐศาสตร์ กลุ่มดังกล่าวจึงตั้งคำถามต่อการครอบงำของความคิดและทฤษฎีของเศรษฐศาสตร์นีโอคลาสสิก และเรียกร้องให้การเรียนการสอนเศรษฐศาสตร์นำเอาแนวคิดและทฤษฎีอื่น ๆ ที่มีการคำนึงถึงสภาพความเป็นจริงรอบด้านกลับเข้ามาเพื่อสร้างความหลากหลาย (Pluralism) ให้กับองค์ความรู้ทางเศรษฐศาสตร์

จดหมายเปิดผนึกที่ กลุ่ม Post-autistic economics ได้ยื่นข้อเรียกร้องดังกล่าวต่อคณาจารย์ที่ทำการสอนวิชาเศรษฐศาสตร์ ใน ค.ศ.2000 มีชื่อว่า จดหมายเปิดผนึกจากนักศึกษาเศรษฐศาสตร์ถึงคณาจารย์ผู้รับผิดชอบในการสอนเศรษฐศาสตร์ (Open letter from economics students to professors and others responsible for the teaching of this discipline) มีข้อเรียกร้องดังนี้

1.1 กลุ่ม Post-autistic economics ต้องการหนีไปจาก โลกแห่งจินตนาการ

กลุ่ม Post-autistic economics กล่าวว่าพวกเขาเลือกที่จะเรียนเศรษฐศาสตร์เพื่อต้องการเข้าใจปรากฏการณ์ทางเศรษฐกิจซึ่งผู้คนเผชิญอยู่ให้ลึกซึ้ง แต่การสอนเศรษฐศาสตร์ที่เป็นอยู่ในมหาวิทยาลัยนั้นส่วนใหญ่เป็นการนำเสนอทฤษฎีนีโอคลาสสิกไม่สามารถตอบสนองต่อความมุ่งหวังดังกล่าว เนื่องจากแนวคิดและทฤษฎีเหล่านี้ห่างไกลจากสภาพความเป็นจริงทางสังคม ข้อมูลเชิงประจักษ์ต่างๆ เช่น ข้อมูลเชิงประวัติศาสตร์ สถาบันและการทำงานของสถาบัน พฤติกรรมและยุทธศาสตร์ของตัวแสดง ฯลฯ ไม่ได้ถูกนำมาพิจารณาประกอบในการเรียนเศรษฐศาสตร์ ด้วยเหตุนี้ การเรียนการสอนเศรษฐศาสตร์ที่เป็นอยู่จึงส่งผลให้เกิดช่องว่างระหว่างสิ่งที่เรียนกับสภาพความเป็นจริงที่เป็นอยู่ จึงไม่สามารถตอบสนองต่อความต้องการดังกล่าวของนักศึกษาเศรษฐศาสตร์

1.2 กลุ่ม Post-autistic economicsต่อต้านการใช้คณิตศาสตร์ที่ควบคุมไม่ได้

กลุ่ม Post-autistic economics เห็นว่าการใช้เครื่องมือทางคณิตศาสตร์เป็นเครื่องมือที่จำเป็นสำหรับนักเศรษฐศาสตร์ แต่การใช้เครื่องมือทางคณิตศาสตร์เป็นเสมือนหนึ่งเป้าหมายโดยตัวของมันเองนั้นส่งผลให้เศรษฐศาสตร์เปรียบเสมือน คนเป็นโรคจิตเภท ที่ตัดขาดตัวเองจากโลกของความเป็นจริง การอธิบายด้วยการสร้างโมเดลนั้นมีผลดีในแง่ที่ว่ามันง่ายที่จะสร้างโมเดลเพื่อจำกัดขอบเขตการวิเคราะห์และทำให้เกิดการควบคุม

ทิศทางหรือผลการศึกษามาก (เนื่องจากผลการศึกษานั้นเป็นผลสืบเนื่องมาจากการพิสูจน์สมมติฐานตั้งต้นที่ตั้งเอาไว้ในโมเดล) ซึ่งทำให้นักเศรษฐศาสตร์ผลิตบทความที่ดูดีออกมาได้ แต่ประเพณีการศึกษาที่เสมือนหนึ่งเป็นวิทยาศาสตร์ดังกล่าวนี้ อันที่จริงแล้วเป็นการกำหนดและเลือกโดยมีจุดมุ่งหมายในตัวของมันเองในรูปแบบของโมเดลแต่ไม่ได้ตอบสนองต่อปัญหาเศรษฐกิจที่จริงที่เราเผชิญหน้าอยู่ในปัจจุบัน

1.3 กลุ่ม Post-autistic economics ต้องการเศรษฐศาสตร์ที่มีแนวคิดทฤษฎีที่หลากหลาย

กลุ่ม Post-autistic economics มีความเห็นว่า การเรียนเศรษฐศาสตร์ส่วนใหญ่ไม่ส่งผลให้เกิดการคิดอย่างพินิจพิเคราะห์ (reflex) เนื่องจากแนวคิดทฤษฎีทางเศรษฐศาสตร์ที่ถูกนำเสนอให้กับนักศึกษานั้นเป็นเพียงแนวคิดเพียงแนวคิดเดียว อีกทั้งแนวคิดดังกล่าวยังอธิบายทุกอย่างผ่านกระบวนการการตั้งกฎเกณฑ์ที่ไม่ต้องการพิสูจน์และทำเสมือนหนึ่งว่าความจริงทางเศรษฐศาสตร์นั้นมีเพียงหนึ่งเดียว กลุ่ม Post-autistic economics จึงไม่ยอมรับในการยึดมั่นถือมั่นแบบผูกขาดนี้ (Dogmatism) แต่ต้องการแนวคิดเศรษฐศาสตร์ที่มีความหลากหลายที่สามารถปรับใช้ได้กับความสลับซับซ้อนและความไม่แน่นอนของคำถามใหญ่ๆ ของเศรษฐศาสตร์ เช่น การว่างงาน ความไม่เท่าเทียมกัน การจัดการตลาดทุน ผลได้ผลเสียของการค้าเสรี โลกาภิวัตน์ การพัฒนาเศรษฐกิจ เป็นต้น

1.4 .กลุ่ม Post-autistic economics เรียกร้องต่อคณาจารย์ทางด้านเศรษฐศาสตร์ให้ตื่นขึ้นก่อนที่จะสายเกินไป

กลุ่ม Post-autistic economics ต้องการเรียกร้องต่อคณาจารย์ทางด้านเศรษฐศาสตร์ที่เข้าใจข้อเรียกร้องข้างต้นและต้องการการเปลี่ยนแปลงซึ่งก็เผชิญกับข้อจำกัดบางอย่างว่า ถ้าการปฏิรูปการเรียนการสอนเศรษฐศาสตร์อย่างจริงจังไม่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว ความเสี่ยงก็จะเกิดขึ้นต่อ เนื่องจากนักเรียนเศรษฐศาสตร์มีจำนวนลดน้อยลงเรื่อย ๆ และเศรษฐศาสตร์ก็จะเป็นศาสตร์ที่ถูกละทิ้งไป ไม่ใช่เพราะว่าพวกเขาไม่ได้สนใจเศรษฐศาสตร์แต่เป็นเพราะพวกเขาถูกตัดขาดจากความเป็นจริงและการถกเถียงถึงปัญหาในระดับโลกที่กำลังเผชิญอยู่

การเคลื่อนไหวดังกล่าวของกลุ่ม Post-autistic economics ได้ได้ส่งผลสะท้อนอย่างช้า ๆ ให้เกิดการตั้งกระแสดังคำถามต่อองค์ความรู้และการเรียนการสอนเศรษฐศาสตร์ในประเทศอื่น ๆ ในการประชุม World Congress of Social Economics ที่ the University of Cambridge ครั้งที่ 10 ในปีเดียวกัน ที่สหรัฐอเมริกา ได้มีการพิจารณาถึงกระแสการครอบงำของเศรษฐศาสตร์กระแสหลัก (The New-Wave of Neo-classical Stalinization)

ซึ่งสะท้อนให้เห็นผ่านการหดหายไปของการศึกษาและการจัดการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์ทาง เศรษฐศาสตร์ (History of Economic Thought) ในมหาวิทยาลัยต่างๆ ซึ่งเป็นองค์ความรู้ที่สามารถกระตุ้นให้เกิด การตั้งคำถามต่อแนวคิดและทฤษฎีเศรษฐศาสตร์ การขาดมิติของบริบททางประวัติศาสตร์ดังกล่าวส่งผลให้การ ครอบงำของแนวคิดและทฤษฎีเศรษฐศาสตร์นีโอคลาสสิกเป็นไปได้ง่ายมากยิ่งขึ้น แต่ทว่ากลุ่มนัก เศรษฐศาสตร์ที่ตั้งคำถามหรือประเคินดังกล่าวยังคงเป็นคนกลุ่มเล็ก ๆ และอยู่กันอย่างกระจัดกระจาย ไม่มีการ รวมตัวกัน จึงมีพลังน้อยกว่าเมื่อเทียบกับกลุ่มเคลื่อนไหวในฝรั่งเศส ส่วนในประเทศสหราชอาณาจักรนั้นก็ เช่นเดียวกับในสหรัฐอเมริกาที่ยังมีการเคลื่อนไหวค่อนข้างน้อย แม้ว่าในปี ค.ศ. 1997 นักเศรษฐศาสตร์อย่าง Tony Lawson จะออกหนังสือที่ชื่อ Economics and Reality (1997) เพื่อตั้งคำถามต่อองค์ความรู้กระแสหลักทาง เศรษฐศาสตร์

การเคลื่อนไหวที่ตั้งคำถามต่อองค์ความรู้และการเรียนการสอนเศรษฐศาสตร์กระแสหลักนับเนื่องมา ตั้งแต่ปี ค.ศ. 2000 ได้ส่งผลสะท้อนที่สำคัญให้เกิดกลุ่มที่ตั้งคำถามต่อองค์ความรู้และการเรียนการสอน เศรษฐศาสตร์และเคลื่อนไหวเพื่อเรียกร้องให้มีการเปลี่ยนแปลงในอีกทศวรรษต่อมาภายหลังการเกิด วิกฤตการณ์ทางการเงินและเศรษฐกิจครั้งใหญ่ที่เรียกว่า วิกฤตซับไพร์ม⁸ ที่ก่อตัวขึ้นในสหรัฐอเมริกาและ ขยายตัวออกไปกลายเป็นวิกฤตของยุโรปในที่สุด เริ่มจากมีการตั้งคำถามต่อความสามารถของนักเศรษฐศาสตร์ ในการเตือนภัยล่วงหน้าเมื่อเกิดฟองสบู่ของตลาดอสังหาริมทรัพย์และตลาดหุ้นจวบจนถึงการเข้าสู่วิกฤตซับ ไพร์ม การตั้งคำถามต่อผลประโยชน์ทับซ้อนของนักเศรษฐศาสตร์ที่ส่งผลให้เกิดวิกฤตการณ์ดังกล่าว⁹ รวมถึง การตั้งคำถามต่อการเรียนการสอนเศรษฐศาสตร์ในมหาวิทยาลัยของสหรัฐอเมริกาโดยนักเศรษฐศาสตร์ชั้นนำ อย่าง Paul Krugman (2009)¹⁰ และ Adam Posen¹¹

กลุ่มสำคัญที่เคลื่อนไหวสืบเนื่องมาจากการตั้งประเด็นของกลุ่ม Post-autistic economics ที่จะนำมา พิจารณาในที่นี้มีอยู่ 3 กลุ่ม คือ กลุ่ม Econ 4 ที่มีต้นกำเนิดจากกลุ่มอาจารย์และนักเศรษฐศาสตร์ในสหรัฐอเมริกา กลุ่ม Post-Crash Economics Society ที่มีต้นกำเนิดจากกลุ่มนักเรียนเศรษฐศาสตร์ของมหาวิทยาลัย

⁸ กุลลินี มุทธากลิน (2547) หน่วยที่ 15 ประเทศไทยกับเศรษฐกิจการเมืองระหว่างประเทศ ใน *เอกสารการสอนชุดวิชาไทยในเศรษฐกิจโลก* นนทบุรี สำนักพิมพ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

⁹ ใน ภาพยนตร์สารคดีเรื่อง Inside Job (ค.ศ. 2010) นั้น Charles Ferguson ได้สะท้อนให้เห็นว่านักเศรษฐศาสตร์ได้ทำรายงานทางเศรษฐกิจนับเป็นร้อยฉบับในช่วงเวลาดังกล่าวเพื่อสนับสนุนการค้าแบบเก็งกำไรและการบริโลกที่ก่อให้เกิดหนี้ภาคครัวเรือนจำนวนมากซึ่งในที่สุดส่งผลให้เกิดวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจ

¹⁰ Krugman, Paul. How Did Economists Get It So Wrong? New York Times , 2 September 2009.

¹¹ Adam Posen นักเศรษฐศาสตร์ ซึ่งเป็นหัวหน้าของ Peterson Institute กล่าวว่า การเรียนการสอนในมหาวิทยาลัยที่ละเลยข้อมูลเชิงประจักษ์ที่เกิดขึ้นจริงส่งผลให้ เศรษฐศาสตร์ให้ความสำคัญกับวิธีการเชิงเทคนิคที่ไม่เป็นประโยชน์และไร้สาระ

แมนเชสเตอร์ในสหราชอาณาจักร นอกจากนี้ ยังมีการรวมตัวกันของเครือข่ายกลุ่มเคลื่อนไหวที่กระจายตัวอยู่ตามประเทศต่าง ๆ ทั้งที่เชื่อมโยงกับกลุ่ม Econ 4 และ Post-Crash Economics Society อีกหลายกลุ่ม¹² จนล่าสุดในปี ค.ศ. 2014 นี้ มหาวิทยาลัยชื่อดังอย่างมหาวิทยาลัยเคมบริดจ์โดย กลุ่ม The Cambridge Society for Economic Pluralism (CSEP) ได้ทำการสำรวจทัศนคติของนักศึกษาและบัณฑิตผู้จบการศึกษาหรือผ่านการศึกษาจากหลักสูตรเศรษฐศาสตร์ของมหาวิทยาลัยเพื่อให้ทราบถึงทัศนคติของนักศึกษาและบัณฑิตที่มีต่อองค์ความรู้และการศึกษาด้านเศรษฐศาสตร์ของมหาวิทยาลัย

2. กลุ่ม Econ 4¹³

กลุ่ม Econ 4 เริ่มต้นจากการตั้งคำถามต่อความเชื่อมั่นในตลาดเสรีซึ่งเป็นกลไกการทำงานและอุดมการณ์หลัก โดยตลอดตั้งแต่ช่วงเสรีนิยมใหม่ในช่วงทศวรรษ 1970 ไล่เรียงมาจนถึงปัจจุบันที่ส่งผลสืบเนื่องทำให้เกิดปัญหามานานัปการในต้นศตวรรษที่ 21 เช่น วิกฤติภาคการเงิน ปัญหาการว่างงาน ความไม่มีเสถียรภาพทางเศรษฐกิจ และวิกฤตการณ์สิ่งแวดล้อม เพื่อที่จะหาทางออกจากวิกฤตการณ์เหล่านี้ จึงมีการย้อนกลับไปตั้งคำถามต่อเศรษฐศาสตร์กระแสหลักหรือนีโอคลาสสิกที่เป็นทฤษฎีในฐานะเป็นเครื่องมือที่ใช้กันอยู่ว่าเป็นส่วนหนึ่งของวิกฤตการณ์ อย่างน้อยก็เป็นแหล่งผลิตซ้ำอุดมการณ์และแนวคิดทฤษฎีที่สร้างความชอบธรรมให้กับแนวนโยบายแบบเสรีนิยมใหม่

ภาพของการตั้งคำถามและข้อสงสัยต่อเศรษฐศาสตร์กระแสหลักเริ่มเห็นเด่นชัดมากขึ้นเรื่อยๆ นับเนื่องตั้งแต่ขบวนการเศรษฐศาสตร์หลังยุคออสเตรีย (Post-austrian Economics Movement) เมื่อ ค.ศ. 2000 ไล่เรียงมาจนถึง ค.ศ. 2011 เมื่อนักศึกษาของมหาวิทยาลัยฮาร์วาร์ดได้รวมตัวกันเดินออกจากห้องเรียน (walk out) ในชั้นเรียนวิชาเศรษฐศาสตร์ 10 (Economics 10)¹⁴ วิชาพื้นฐานทางเศรษฐศาสตร์ที่สอนโดยศาสตราจารย์แมนคิว (Gregory Mankiw) นักเศรษฐศาสตร์มหภาคชื่อดังเจ้าของตำราพื้นฐานทางเศรษฐศาสตร์ที่มักจะถูกกำหนดให้เป็นตำราพื้นฐานของมหาวิทยาลัยต่างๆ ทั่วโลก รวมถึงประเทศไทย

¹² ตัวอย่างของกลุ่มเหล่านี้ ได้แก่ กลุ่ม International Student Initiative for Pluralism in Economics ซึ่งเป็นกลุ่มนานาชาติ กลุ่ม Cambridge Society For Economic Pluralism กลุ่ม Glasgow University Real World Economics Society (GURWES) กลุ่ม The Sheffield Alternative Thinking for Economics Society และ Post-Crash Economics Society Essex ในสหราชอาณาจักร กลุ่ม Det Samfundsøkonomiske Selskab (DSS) จาก Aarhus Universitet ใน Denmark กลุ่ม Rethinking Economics Tübingen ในเยอรมนี กลุ่ม Italian Post-Crash Economics Society ในอิตาลี กลุ่ม Rethinking Economics ใน New York และ กลุ่ม Rethinking Economics Goa ในอินเดีย เป็นต้น

¹³ อ่านเพิ่มเติมได้ใน <http://econ4.org/>

กุลลิน มุทธากลิน Econ 4 : เมื่อนักเศรษฐศาสตร์หันมาตั้งคำถามต่อเศรษฐศาสตร์กระแสหลัก กรุงเทพธุรกิจ วันที่ 5 มกราคม 2555

¹⁴ Jose A. Delreal, Students Walk Out of Ec 10 in Solidarity with 'Occupy', Crimson Staff Writer, November 2, 2011.

จดหมายเปิดผนึกที่นักศึกษายื่นต่อศาสตราจารย์แมนคิวิมีเนื้อหาว่า พวกเขาหลงทะเบียนเรียนวิชานี้ เนื่องด้วยคาดหวังว่าจะได้รับความรู้พื้นฐานสำหรับการศึกษาวิชาเศรษฐศาสตร์ในแง่มุมที่หลากหลาย แต่พบว่าเนื้อหาของวิชานี้คับแคบ อีกทั้งทางเลือกอันจำกัดที่มีให้ กลับเป็นแนวคิดและทฤษฎีที่พวกเขาเชื่อว่าสนับสนุน และทำให้ความไม่มีประสิทธิภาพและความไม่เท่าเทียมดำรงอยู่ในสังคม พวกเขาจึงเรียกร้องให้นำการวิพากษ์ โมเดล ทฤษฎี และแนวคิดทางเศรษฐศาสตร์รวมทั้งชุดทางเลือกของแนวคิดที่หลากหลายกลับเข้ามาในวิชานี้ เนื่องจากเป็นที่รู้กันดีว่า นักศึกษาที่จบการศึกษาจากมหาวิทยาลัยฮาร์วาร์ดจะมีบทบาทสำคัญในสถาบันการเงิน และการกำหนดนโยบายสาธารณะต่างๆ ในอนาคต ดังนั้น ถ้าหากนักศึกษาไม่ได้มีความรู้ที่เปี่ยมกว้างหลากหลาย มีความเข้าใจในวิชาเศรษฐศาสตร์แบบวิพากษ์ จะส่งผลต่อบทบาทของนักศึกษาที่จะมีวิชาชีพนักเศรษฐศาสตร์ ในอนาคต

อย่างไรก็ตาม การตั้งคำถามโดยไร้ซึ่งการเสนอแนวทางใหม่ก็ดูประหนึ่งว่าจะเป็นการไร้จิตสำนึกและความรับผิดชอบจนเกินไป นักเศรษฐศาสตร์กลุ่มนี้จึงพยายามหาเส้นทางไปสู่เศรษฐศาสตร์ใหม่แห่งศตวรรษที่ 21 อันที่จริงแล้วการแสวงหาทางเลือกใหม่ให้แก่เศรษฐศาสตร์ไม่ใช่สิ่งที่เพิ่งเกิดขึ้น แต่ได้ถูกริเริ่มสั่งสมขึ้นมาเป็น นานกว่าศตวรรษผ่านแนวคิดของนักเศรษฐศาสตร์หลายคน โดยที่แนวคิดของนักเศรษฐศาสตร์บางคนในกลุ่มนี้อาจจะไม่ได้ถูกแนะนำให้นักศึกษาเศรษฐศาสตร์รู้จักเลย เช่น ทอร์สไตน์ เวเบลน (Thorstein Veblen) จอห์น เม นาร์ด เคนส์ (John Maynard Keynes) คาร์ล โปลันยี (Karl Polanyi) โจน โรบินสัน (Joan Robinson) ไฮแมน มินสกี (Hyman Minsky) จอห์น เคนเน็ธ กัลเบรธ (John Kenneth Galbraith) และอมาตยา เซน (Amartya Sen) อีกทั้งเศรษฐศาสตร์ทางเลือกยังมีการจัดการเรียนการสอนกันอยู่ในหลายมหาวิทยาลัยที่เป็นฐานที่มั่นของการเรียนการสอนในรูปแบบของเศรษฐศาสตร์กระแสรอง (Heterodox Economics) ในสหรัฐอเมริกาอยู่แล้ว เช่น the New School for Social Research, the University of Missouri-Kansas City, the University of Massachusetts Amherst, the University of Utah เป็นต้น

นักศึกษาและคณาจารย์ในมหาวิทยาลัยฮาร์วาร์ดยังได้มีการจัดตั้งกลุ่มที่เรียกว่า กลุ่มยึดครองฮาร์วาร์ด หรือ Occupy Harvard ขึ้น¹⁵ โดยวัตถุประสงค์สำคัญประการหนึ่งของกลุ่มนี้ก็คือ การแสวงหาคำตอบหรือ ทางออกสำหรับปัญหาความไม่เป็นธรรมทางเศรษฐกิจและสังคมที่เกิดขึ้นในสังคมซึ่งเป็นการคิดนอกกรอบหรือ อยู่นอกกรอบของเศรษฐศาสตร์กระแสหลักเนื่องจากมองว่ากรอบคิดและทฤษฎีของเศรษฐศาสตร์กระแสหลัก นั้นเองที่เป็นตัวก่อปัญหาหรืออย่างน้อยก็ปิดบังซ่อนเร้นทำให้ไม่เกิดการตั้งคำถามต่อปัญหานี้

¹⁵ ผู้ที่สนใจสามารถติดตามความเคลื่อนไหวของกลุ่มนี้ได้ที่เว็บไซต์ <http://occupyharvard.net/>

กุลลินี นุทธากลิน เมื่อเศรษฐศาสตร์คือเมสสิกันซ์และภาษาแห่งอำนาจ กรุงเทพธุรกิจ 12 มกราคม 2555

เมื่อเดือนธันวาคม ค.ศ. 2011 กลุ่มยึดครองฮาร์วาร์ดได้จัดให้มีชุดของปาฐกถา 8 เรื่องที่เกี่ยวข้องกับประเด็นเรื่องความไม่เป็นธรรมเหล่านี้ โดยใช้ชื่อว่า “8 Talks from Occupy Harvard Teach In” ในจำนวนนี้มีปาฐกถาของศาสตราจารย์ทางเศรษฐศาสตร์ 2 ท่าน คือ ศาสตราจารย์ Stephen Marglin และ Juliet Schor ที่เป็นอาจารย์ผู้ที่เคยรับผิดชอบการสอนในวิชา Econ 10 ของคณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยฮาร์วาร์ดมาแล้วทั้งคู่ ปาฐกถาทั้ง 2 เรื่อง คือ “เศรษฐศาสตร์นอกคอก : ทางเลือกในการออกไปจากอุดมการณ์ของเศรษฐศาสตร์กระแสหลัก” และ “เศรษฐศาสตร์สำหรับคน 99%” ซึ่งได้สะท้อนให้เห็นภาพว่า ทำไมเศรษฐศาสตร์กระแสหลักจึงมีอิทธิพลอย่างสูงและไม่มีการปรับเปลี่ยนแม้ว่าจะถูกตั้งคำถามและเผชิญกับการเรียกร้องให้มีการเปลี่ยนแปลง

ศาสตราจารย์ทั้งสองท่านเห็นพ้องต้องกันในประเด็นสำคัญที่ว่า เศรษฐศาสตร์ไม่ใช่ศาสตร์ที่ปราศจากคุณค่า (value-free) ในทางตรงกันข้าม เศรษฐศาสตร์กลับเป็นวิชาที่มีความเกี่ยวข้องกับการเมืองและคุณค่าอย่างสูง กล่าวคือ การขึ้นมาอิทธิพลของแนวคิดทางเศรษฐศาสตร์รูปแบบใดรูปแบบหนึ่งหรือสำนักใดสำนักหนึ่งเกี่ยวข้องอย่างสูงกับทิศทางของการเมืองในขณะนั้น กล่าวคือ ถ้าการเมืองมีลักษณะอนุรักษนิยมที่ให้คุณค่ากับการรักษาสถานภาพเดิม แนวคิดทางเศรษฐศาสตร์ก็มีแนวโน้มที่จะมีลักษณะอนุรักษนิยมและไม่ถูกผลักดันให้มีการเปลี่ยนแปลง แต่ถ้าการเมืองมีลักษณะก้าวหน้าที่ให้คุณค่ากับการเปลี่ยนแปลง แนวคิดทางเศรษฐศาสตร์ก็มีแนวโน้มที่จะถูกผลักดันให้มีการเปลี่ยนแปลง ไปจากแนวคิดเดิม

ศาสตราจารย์ Schor มองว่า ไม่น่าประหลาดใจที่ว่า ในช่วงทศวรรษที่ 1970 ได้มีการแสดงความไม่พอใจตั้งคำถาม และเรียกร้องให้มีการเปลี่ยนแปลงทางสังคมรวมถึงการเปลี่ยนแปลงในศาสตร์ต่างๆ ในทางสังคมศาสตร์ จากผู้คนในสังคม โดยเฉพาะปัญญาชนและนักศึกษา ในช่วงเวลาที่ผ่านมามาจนถึงปัจจุบัน ขณะที่ศาสตร์อื่นๆ ในสังคมศาสตร์ได้ทำการปรับเปลี่ยนแนวคิดทฤษฎีหรือมีการปรับตัวตามข้อเรียกร้องต่างๆ ไปมากบ้างน้อยบ้าง ศาสตร์ที่แทบจะไม่มีใครปรับตัวเลยก็คือ เศรษฐศาสตร์ แต่กลับพบว่า เศรษฐศาสตร์มีลักษณะอนุรักษนิยมหรือมีลักษณะด้านการเปลี่ยนแปลง (counter-revolution) มากยิ่งขึ้น ซึ่งแนวโน้มที่ไม่น่าประหลาดใจนี้ ก็เกี่ยวเนื่องกับกระแสอนุรักษนิยมทางการเมืองที่เพิ่มสูงขึ้นนับเนื่องจากทศวรรษ 1980 ในยุคเสรีนิยมใหม่เป็นต้นมาจนถึงปัจจุบัน

ในขณะเดียวกัน ศาสตราจารย์ Marglin ก็พิจารณาว่า เศรษฐศาสตร์ก็คือภาษาแห่งอำนาจ ขณะที่เศรษฐศาสตร์กระแสหลักยึดกุมภาษาแห่งอำนาจซึ่งอาจจะเทียบเคียงได้กับอำนาจแห่งวาทกรรมหลักเอาไว้ในมือ ก็ใช้ว่าจะไม่มีการต่อสู้จากวาทกรรมรองอื่นๆ แต่วาทกรรมรองอื่นๆ นั้น ไม่สามารถต่อกรกับวาทกรรมหลักของเศรษฐศาสตร์กระแสหลักได้เนื่องจากขาดแรงผลักดันทางการเมืองหรือการเคลื่อนไหวทางการเมืองที่เอื้อหรือสนับสนุนต่อการขึ้นมาอิทธิพลของวาทกรรมรองเหล่านี้

ในประวัติศาสตร์ที่ผ่านมา ความพยายามต่อกรกับวาทกรรมหลักด้วยแนวคิดต่างๆ หรือวาทกรรมรองที่ก่อตัวขึ้นมาเพื่อวิพากษ์เศรษฐศาสตร์กระแสหลักนั้น ไม่สามารถส่งผลสะท้อนและเข้ายึดกุมพื้นที่ของวาทกรรมหลักจากเศรษฐศาสตร์กระแสหลักได้ แต่แนวคิดนอกกระแสหลักที่ Marglin เห็นว่าสามารถส่งผลสะท้อนมากที่สุดทั้งต่อการตั้งคำถามและเข้ายึดกุมพื้นที่ของวาทกรรมหลักของเศรษฐศาสตร์ ก็คือ แนวคิดแบบเคนส์ (Keynesian) ซึ่งแน่นอนว่าการขึ้นมายึดกุมพื้นที่วาทกรรมหลักของแนวคิดแบบเคนส์นี้ก็สืบเนื่องมาจากแรงผลักดันและทิศทางของการเมืองในช่วงทศวรรษ 1940 - 1960

ทั้งศาสตราจารย์ Marglin และ Schor สนับสนุนให้มีการเติมเต็มมิติที่ขาดหายไปเศรษฐศาสตร์กระแสหลัก พร้อมกับ ไปกับแสวงหาและสร้างแนวคิดใหม่ๆ ที่หลากหลายขึ้นมาแทนที่วาทกรรมของเศรษฐศาสตร์กระแสหลัก แต่แนวคิดหรือทฤษฎีก็เหมือนกับเมล็ดพันธุ์ของอำนาจที่แม้จะมีศักยภาพที่พร้อมที่จะเติบโตและงอกงาม แต่เมล็ดพันธุ์ของแนวคิดเหล่านี้ไม่สามารถงอกงามและเติบโตได้โดยลำพังตัวของมันเองแต่ต้องอาศัยพื้นดินและสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม ในเมื่อแนวคิดทางเศรษฐศาสตร์เกี่ยวพันกับการเมืองและแรงผลักดันจากการเมือง การที่แนวคิดและทฤษฎีใหม่ๆ จะงอกงามและเติบโตขึ้นมาได้ แนวคิดและทฤษฎีนั้นจะต้องเติบโตควบคู่ไปกับขบวนการเคลื่อนไหวทางการเมือง (political movement) ที่สอดคล้องและเดินหน้าไปพร้อมๆ กัน สำหรับขบวนการเคลื่อนไหวทางการเมืองที่ดูจะเป็นความหวังว่าจะเป็นพื้นดินอันอุดมและสภาพแวดล้อมที่เกื้อกูลสำหรับแนวคิดใหม่ทางเศรษฐศาสตร์ของทั้งคู่ก็คือ ขบวนการยึดครองวอลล์สตรีทที่กำลังเคลื่อนตัวไปอย่างเข้มข้นในสหรัฐอเมริกา นั่นเอง

การเรียกร้องและดำเนินการของกลุ่ม Occupy Harvard ส่งผลกระทบส่งต่อเชิงลูกโซ่ทำให้เกิดการรวมตัวกันของคณาจารย์เศรษฐศาสตร์ในมหาวิทยาลัยต่างๆ ของสหรัฐอเมริกาที่ได้ออกมาออกโรงสนับสนุนขบวนการเคลื่อนไหวของขบวนการยึดครองวอลล์สตรีท และก้าวหน้าไปจนทำให้เกิดความพยายามในการตั้งคำถามและสร้างเศรษฐศาสตร์แนวใหม่ซึ่งเรียกว่า กลุ่ม Econ 4 ซึ่งมีเป้าหมายในการยึดครองเศรษฐศาสตร์ (Occupy Economics) ที่รู้จักกันในชื่อ Econ 4 ที่มีคำขวัญว่า “4 people, 4 the planet, 4 the future” โดยนักเศรษฐศาสตร์กลุ่มนี้ ต้องการสร้างเศรษฐศาสตร์ที่มีหน้าตาใหม่ เป็น เศรษฐศาสตร์สำหรับผู้คน (Econ for people) เศรษฐศาสตร์สำหรับโลก (Econ for the planet) และเศรษฐศาสตร์สำหรับอนาคต (Econ for the future) เนื่องจากมองเห็นว่า วิกฤตที่เราเผชิญอยู่ในปัจจุบัน ไม่ใช่วิกฤตทางเศรษฐกิจแต่เพียงอย่างเดียว หากแต่ต้องถือเป็นวิกฤตของแนวคิดทางเศรษฐศาสตร์ด้วย

นักเศรษฐศาสตร์กลุ่มนี้ยังต้องการเศรษฐศาสตร์ (รวมถึงนักเศรษฐศาสตร์) ที่มีใจเปิดกว้าง เป็นศาสตร์ที่มุ่งไปสู่ความกินคือยุดีของมนุษย์ในระยะยาวไม่ใช่การแสวงหาผลกำไรและผลผลิตสูงสุดในระยะสั้น แต่ต้องการศาสตร์ที่ตระหนักถึงการถนอมรักษาโลกไว้สำหรับลูกหลานและผู้คนในอนาคต ซึ่งเป้าหมายเหล่านี้

สามารถบรรลุได้ด้วยเปลี่ยนแปลงความเข้าใจที่ผู้คนมีต่อเศรษฐศาสตร์ การเปลี่ยนแปลงวิถีที่นักเศรษฐศาสตร์ ถูกฝึกฝนและเรียนรู้มา

มาตรการรูปธรรมที่ กลุ่ม Econ 4 ดำเนินการ ได้แก่ การเผยแพร่แนวความคิดใหม่ๆ ทางเศรษฐศาสตร์ ผ่านสื่อต่าง ๆ โดยเฉพาะสื่อออนไลน์ เพื่อขยายกลุ่มเป้าหมายไปสู่สาธารณชนนอกห้องเรียนในวงกว้าง เพื่อจะ กระตุ้นให้เกิดการถกเถียงและการสร้างองค์ความรู้ใหม่ ๆ เช่น การจัดทำวิดีโอที่ที่มีความยาวขนาดสั้นซึ่ง สามารถเข้าดูได้แบบออนไลน์ สนับสนุนให้มีการปรับปรุงวิชาพื้นฐานทางเศรษฐศาสตร์ (Reboot Econ 101) โดยเฉพาะการเปลี่ยนแปลงแนวคิดหลักๆ ที่สอนกันในวิชานี้ ซึ่งต้องมีการผลิตเอกสารการสอนใหม่ที่ ครอบคลุม หลักสูตรการเรียน (Syllabus) ตำราและเอกสารประกอบการเรียน Power Points สื่อวิดีโอที่สั้น การเปิด คอร์สสอนออนไลน์ และเผยแพร่ฐานข้อมูลเหล่านี้ในวงกว้าง รวมถึงการฝึกฝนผู้สอนที่จะสอนวิชานี้ เพื่อสนับสนุน นักศึกษาที่มีความต้องการเรียนรู้เศรษฐศาสตร์แนวใหม่เหล่านี้

สำหรับกลุ่ม Econ 4 แล้ว การปิดฉากการผูกขาดความคิดมิติเดียวในทางเศรษฐศาสตร์ยังต้องกระทำ ผ่านการเปลี่ยนวิธีการฝึกฝนนักศึกษาระดับเพื่อสนับสนุนให้นักศึกษามีโอกาสเข้าถึงและเรียนรู้เศรษฐศาสตร์ ทางเลือก เช่น การให้ทุนในการทำวิทยานิพนธ์ ทุนการศึกษาระดับหลังปริญญาเอก และการสนับสนุนให้เกิด เครื่องข่ายการวิจัย การเปิดตัววารสารวิชาการที่สามารถเผยแพร่ผลงานวิจัยทางเศรษฐศาสตร์แนวใหม่ได้ นอกจากนี้ สิ่งที่กลุ่ม Econ 4 เห็นว่ามีความสำคัญอย่างมาก คือ การสร้างจริยธรรมในวิชาชีพเศรษฐศาสตร์ ซึ่ง ไม่ใช่เพียงเพื่อจัดการมีผลประโยชน์ทับซ้อน หากแต่เพื่อบูรณาการเอาจริยธรรมเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของวิชา เศรษฐศาสตร์

3. กลุ่ม Post-Crash Economics Society¹⁶

¹⁶ Phillip Inman *Economics students aim to tear up free-market syllabus*, The Guardian, Thursday 24 October 2013

<http://www.theguardian.com/business/2013/oct/24/students-post-crash-economics>

The Post-crash Economics Society

<http://www.post-crash-economics.com/>

Post-Crash Economics Society เป็นกลุ่มที่ถูกจัดตั้งขึ้นโดยนักศึกษาในระดับ Undergraduates ของ University of Manchester กลุ่มดังกล่าวจัดตั้งขึ้นในปี ค.ศ. 2013 ภายหลังจากวิกฤตการณ์ทางการเงินใน ค.ศ. 2008 โดยมีแรงผลักดันในการจัดตั้งกลุ่มจากการประชุมสัมมนาของธนาคารกลางของประเทศอังกฤษภายใต้หัวข้อ 'Are Economics Graduates Fit for Purpose?' ซึ่งในการประชุมสัมมนาดังกล่าวมีนักเศรษฐศาสตร์ชั้นนำในภาครัฐและเอกชนเข้าร่วมในการถกเถียงว่านักศึกษาระดับปริญญาตรีของคณะเศรษฐศาสตร์มีการเรียนการสอนที่เหมาะสมหรือไม่ในช่วงวิกฤตการณ์ทางการเงินใน ค.ศ. 2008 ซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นให้เกิดการรวมกลุ่มกันของนักศึกษาเศรษฐศาสตร์พร้อม ๆ กับการจัดการพบปะ พูดคุย ถกเถียง จนกระทั่งก่อให้เกิดการรวมตัวกันเป็นกลุ่มที่เรียกตัวเองว่า Post-Crash Economics Society ในปีการศึกษา 2012/2013 โดยมีจุดเริ่มต้นจากการวิพากษ์การเรียนการสอนวิชาเศรษฐศาสตร์ที่เป็นอยู่ว่า ไม่มีความสามารถหรือประสพกับความล้มเหลวในการเตือนให้ผู้คนรู้ล่วงหน้าถึงการมาถึงของวิกฤตการณ์ทางการเงินและมุ่งฝึกฝนนักศึกษาเพื่อตอบสนองต่อการทำงานในเมืองเท่านั้น พวกเขาวิพากษ์และเรียกร้องให้มีการปฏิวัติการเรียนการสอนเศรษฐศาสตร์ โดยกล่าวว่าเศรษฐศาสตร์กระแสหลักที่เน้นกลไกตลาดเสรี ในขณะที่แนวคิดหรือทฤษฎีอื่น ๆ นั้นถูกผลักออกไปอยู่นอกกรอบกระแสหลักและไม่ได้ถูกให้ความสำคัญ โดยเฉพาะการวิพากษ์ระบบตลาดเสรีและการศึกษาถึงการเกิดวิกฤตเศรษฐกิจผ่านแนวคิดนอกกระแสหลักอย่างแนวคิดของมาร์กซ์และเคนส์ ทั้งหมดที่กล่าวมาข้างต้นนี้ส่งผลให้เศรษฐศาสตร์ที่เรียนและสอนกันอยู่นั้นมีความคับแคบและไม่สามารถอธิบายปรากฏการณ์ที่เป็นจริงได้

Joe Earle นักศึกษาที่เป็นตัวแทนของกลุ่ม Post-Crash Economics Society อธิบายว่า 2 ปีแรกของการเรียนการสอนเศรษฐศาสตร์ใน University of Manchester เน้นหนักไปที่การตอบคำถามแบบปรนัยและคำถามในเชิงคณิตศาสตร์ซึ่งก็หมายความว่านักศึกษาก็ไม่ได้เรียนวิชาที่ฝึกฝนหรือไม่มีทักษะในการอ่านและเขียน อย่างเช่น วิชาประวัติศาสตร์ความคิดทางเศรษฐศาสตร์ ด้วยเหตุนี้ นักศึกษาเศรษฐศาสตร์จึงไม่สามารถพัฒนาทักษะที่จำเป็นในการตั้งคำถามอย่างวิพากษ์เพื่อประเมินและเปรียบเทียบทฤษฎีต่างๆทางเศรษฐศาสตร์ เมื่อจบการศึกษาและเข้าทำงานบัณฑิตเศรษฐศาสตร์เหล่านี้ก็จะมีความเชื่อว่าเศรษฐศาสตร์นั้นครอบคลุมแค่เศรษฐศาสตร์แบบนี้ โอคลาสสิกเท่านั้น การเรียนการสอนเศรษฐศาสตร์ใน University of Manchester ก็เหมือนกับการเรียนการสอนเศรษฐศาสตร์ในมหาวิทยาลัยอื่น ๆ ของสหราชอาณาจักรและการเรียนการสอนเศรษฐศาสตร์ในประเทศอื่นๆ ที่นักศึกษาเศรษฐศาสตร์ถูกทำให้เข้าใจว่าแนวคิดหรือทฤษฎีของเศรษฐศาสตร์มีแค่เศรษฐศาสตร์นีโอคลาสสิกเท่านั้น

ส่วน Ha-Joon Chang อาจารย์คนสำคัญผู้ให้การสนับสนุนการเคลื่อนไหวของกลุ่ม Post-Crash Economics Society และเป็นอาจารย์ประจำ Cambridge University ให้ความเห็นว่า การเรียนการสอนเศรษฐศาสตร์จำกัดอยู่กับ โมเดลทางคณิตศาสตร์มากเกินไป นักเรียนเศรษฐศาสตร์ไม่ได้ถูกเตรียมตัวสำหรับโลกความเป็นจริง นักเรียนน้อยคนที่จะรู้ว่าเมื่อไหร่จะอะไรเกิดขึ้นในประเทศจีนหรือสถานการณ์ของจีนส่งผลกระทบต่อ

เศรษฐกิจโลกอย่างไร และที่แย่ไปกว่านั้น ก็คือ เขาพบว่านักศึกษาชาวอเมริกันบางคนไม่เคยได้ยินหรือรู้จักเคนส์

ด้วยเหตุนี้ กลุ่ม Post-Crash Economics Society จึงเรียกร้องให้นำเอาแนวคิดหรือทฤษฎีอื่นๆ กลับเข้ามาในการเรียนการสอนเศรษฐศาสตร์ผ่านการปรับเปลี่ยนเนื้อหาการเรียนการสอนเศรษฐศาสตร์ในวิชาต่าง ๆ รวมถึงสนับสนุนให้การเรียนการสอนเศรษฐศาสตร์มีลักษณะเป็นสหวิทยาการและมีความเชื่อมโยงกับศาสตร์อื่น ๆ มากยิ่งขึ้น โดยมุ่งหวังว่าการเปลี่ยนแปลงนี้จะส่งผลสะท้อนนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงหลักสูตรการเรียนการสอนเศรษฐศาสตร์ในมหาวิทยาลัยอื่น ๆ ทั่วประเทศอาณาจักร กลุ่ม Post-Crash Economics Society ได้สร้างเครือข่ายของนักเรียนเศรษฐศาสตร์และนักเศรษฐศาสตร์ที่ต้องการให้มีการเปลี่ยนแปลงในเนื้อหาและรูปแบบการเรียนการสอนเศรษฐศาสตร์ระหว่างมหาวิทยาลัยต่าง ๆ ในสหราชอาณาจักร โดยสนับสนุนและกระตุ้นให้เกิดการพูดคุยถกเถียงระหว่างนักศึกษาและคณาจารย์ว่า อะไรคือเศรษฐศาสตร์ การจัดการเรียนการสอนเศรษฐศาสตร์ควรจะเป็นอย่างไร ครอบคลุมอะไรบ้าง

จุดมุ่งหมายหลัก 4 ประการของกลุ่ม Post-Crash Economics Society ได้แก่

- 1) กลุ่ม Post-Crash Economics Society ถูกจัดตั้งขึ้น โดยมีจุดมุ่งหมายที่จะทำให้การเรียนการสอนเศรษฐศาสตร์ในคณะเศรษฐศาสตร์มีขอบเขตเนื้อหาที่ครอบคลุมกว้างขวางขึ้นกว่าที่เป็นอยู่
- 2) กลุ่ม Post-Crash Economics Society จะรณรงค์ให้นักศึกษาเข้าใจจุดมุ่งหมายและให้การสนับสนุนต่อการดำเนินการของกลุ่ม โดยสนับสนุนให้เกิดการพูดคุยและถกเถียงกันในคณะ
- 3) กลุ่ม Post-Crash Economics Society จะจัดให้มีการจัดงาน กิจกรรม และการประชุมเชิงปฏิบัติการ เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ข้างต้นดังกล่าว
- 4) กลุ่ม Post-Crash Economics Society มุ่งให้กลุ่มของตนเป็นกลุ่มที่นักศึกษาและผู้คนที่สนใจในเศรษฐศาสตร์ไม่ว่าจะมีความเชื่อทางการเมืองอย่างไรสามารถเข้ามีส่วนร่วมได้

4. The Cambridge Society for Economic Pluralism (CSEP)

ปลายปี ค.ศ. 2013 ได้เกิดข้อถกเถียงเกี่ยวกับหลักสูตรการเรียนเศรษฐศาสตร์ในมหาวิทยาลัยเคมบริดจ์ ประเทศอังกฤษ เนื่องจาก นักศึกษาเกิดความไม่พึงพอใจต่อการเรียนการสอนในหลักสูตรเศรษฐศาสตร์มากยิ่งขึ้น และเพื่อสำรวจให้แน่ชัดถึงความไม่พึงพอใจดังกล่าว The Cambridge Society for Economic Pluralism (CSEP) จึงได้ทำการสอบถามเพื่อให้นักศึกษาและผู้ที่เกี่ยวข้องการศึกษาจากคณะเศรษฐศาสตร์และคณะที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับเศรษฐศาสตร์ระบุถึงความคิดเห็นเกี่ยวกับเนื้อหาหลักสูตรการเรียนการสอนเศรษฐศาสตร์ ความคาดหวังที่มีต่อหลักสูตรการเรียนการสอนเศรษฐศาสตร์ และการประกอบอาชีพที่เกี่ยวข้องเนื่องจากการเรียนการสอน

เศรษฐศาสตร์ โดยหวังว่าความคิดเห็นที่ได้จากสอบถามในครั้งนี้จะทำให้เกิดการปฏิรูปหลักสูตรและการเรียนการสอนเศรษฐศาสตร์

การเคลื่อนไหวเรียกร้องให้เกิดเศรษฐศาสตร์หน้าตาแบบใหม่เป็นปรากฏการณ์ระดับโลก CSEP เป็นเพียงส่วนหนึ่งของเครือข่ายที่เรียกว่า The Rethinking Economics ซึ่งมีองค์กรนักศึกษาเป็นสมาชิกอยู่ทั้งสิ้น 65 องค์กรใน 30 ประเทศ ภายใต้ชื่อ The International Student Initiative for Pluralism in Economics (ISIPE) ซึ่งเป็นกลุ่มที่เรียกร้องให้มีการเปลี่ยนแปลงในการเรียนการสอนเศรษฐศาสตร์ โดยมีบทความในหนังสือพิมพ์และวารสารชื่อดังอย่าง Guardian, the Economist, the Financial Times และสื่อในประเทศต่างๆ เขียนให้การสนับสนุนต่อการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวนี้

เมื่อเดือน มิถุนายน ค.ศ. 2014 University of Cambridge โดยกลุ่ม Cambridge Society for Economic Pluralism (CSEP) ได้นำเสนอรายงานจากการสำรวจความคิดเห็นของนักศึกษาที่มีต่อหลักสูตรและการเรียนการสอนในวิชาเศรษฐศาสตร์ซึ่งสะท้อนให้เห็นความไม่พึงพอใจที่มีต่อหลักสูตรหรือการเรียนการสอนเศรษฐศาสตร์ในมหาวิทยาลัยเคมบริดจ์ จากจำนวนนักศึกษาที่กำลังศึกษาและผู้ที่ยังจบการศึกษาที่ได้ผ่านการเรียนในคณะเศรษฐศาสตร์และคณะที่มีการเรียนการสอนเกี่ยวเนื่องกับคณะเศรษฐศาสตร์จำนวน 235 คน ผลการสำรวจพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีความไม่พึงพอใจต่อชุดวิชาต่างๆของคณะเศรษฐศาสตร์และคณะที่มีการเรียนการสอนเกี่ยวเนื่องกับคณะเศรษฐศาสตร์ โดยเรียกร้องให้มีการปรับปรุงใน 3 ประเด็นสำคัญ คือ

1. เรียกร้องให้การเรียนการสอนเศรษฐศาสตร์สามารถนำมาใช้ได้กับโลกแห่งความเป็นจริงมากขึ้น (More Real-World Applicability) โดยร้อยละ 85 ต้องการเรียนรู้เกี่ยวกับเศรษฐกิจจริงมากขึ้น ร้อยละ 81 ต้องการเรียนรู้ทฤษฎีทางเศรษฐศาสตร์และวิกฤตการเงินมากขึ้น ร้อยละ 74 ต้องการเรียนรู้เกี่ยวกับผลกระทบที่เศรษฐกิจมีต่อการเมืองและสังคม
2. เรียกร้องให้การเรียนการสอนเศรษฐศาสตร์มีลักษณะสหวิทยาการมากยิ่งขึ้น (Greater Interdisciplinary) โดยร้อยละ 62 ต้องการโอกาสที่จะได้ศึกษาวิชาเลือกเพิ่มเติมในคณะรัฐศาสตร์
3. เรียกร้องให้มีการอบรมให้นักศึกษามีทักษะที่สอดคล้องกับการประกอบอาชีพมากขึ้น

นอกจากนี้ นักศึกษาและศิษย์เก่าที่ตอบแบบสอบถาม ร้อยละ 62 ระบุว่าต้องการศึกษาเศรษฐศาสตร์ไปเพื่อทำให้โลกนี้เป็นสถานที่ ๆ ดียิ่งขึ้น ร้อยละ 71 ระบุว่าต้องการเรียนเศรษฐศาสตร์ไปเพื่อเพิ่มพูนความรู้ความเข้าใจในสถานการณ์ต่างๆในปัจจุบัน

ตารางที่ 1 เป็นตารางเปรียบเทียบให้เห็นถึงที่มา ข้อวิพากษ์ที่มีต่อการเรียนการสอนเศรษฐศาสตร์ที่เป็นอยู่ และจุดมุ่งหมายหรือความต้องการของกลุ่มสำคัญ 4 กลุ่ม ซึ่งเป็นตัวแทนของกลุ่มต่าง ๆ ที่ตั้งคำถามต่อองค์ความรู้และการเรียนการสอนเศรษฐศาสตร์และเรียกร้องให้มีการเปลี่ยนแปลงสิ่งที่ได้กล่าวไปแล้วข้างต้น ได้แก่ กลุ่ม Post-autistic Economics, Econ 4, Post-Crash Economics Society และกลุ่ม Cambridge Society for Economic Pluralism

ตารางที่ 1 กลุ่มต่างๆที่ตั้งคำถามต่อการเรียนการสอนเศรษฐศาสตร์และเรียกร้องให้มีการเปลี่ยนแปลงการเรียนการสอนเศรษฐศาสตร์

กลุ่มที่ตั้งคำถามต่อการเรียนการสอนเศรษฐศาสตร์	ที่มา	ข้อวิพากษ์ที่มีต่อการเรียนการสอนเศรษฐศาสตร์ที่เป็นอยู่	จุดมุ่งหมายที่ต้องการ
Post-autistic Economics Movement/ Real World Economics (2000)	กลุ่มนักศึกษาเศรษฐศาสตร์ในประเทศฝรั่งเศส สหรัฐอเมริกา สหราชอาณาจักร และเบลเยียม	- มีการใช้โมเดลและคณิตศาสตร์มากเกินไป - การแยกขาดกับสภาพความเป็นจริง - การขาดความรู้เชิงเศรษฐศาสตร์ในหมู่นักเรียนเศรษฐศาสตร์ - เรียกร้องให้ยุติกรอบจำกัดโดยทฤษฎีทางนีโอคลาสสิก	เรียกร้องให้การเรียนการสอนเศรษฐศาสตร์นำเอาแนวคิดและทฤษฎีอื่น ๆ ที่มีการคำนึงถึงสภาพความเป็นจริงรอบด้านกลับเข้ามาเพื่อสร้างความหลากหลายให้กับองค์ความรู้ทางเศรษฐศาสตร์
Econ 4 (2011)	กลุ่มของคณาจารย์และนักเศรษฐศาสตร์ในประเทศสหรัฐอเมริกา	การตั้งข้อสงสัยต่อบทบาทและการทำงานของตลาดเสรีซึ่งมี кейมีอิทธิพลอย่างสูงในปลายศตวรรษที่ 20 เนื่องจากความไม่สามารถจัดการกับปัญหาหลัก ๆ ทางสังคมที่เผชิญอยู่ อันได้แก่ วิกฤตการณ์ทางการเงิน ความไม่เท่าเทียมกัน ภาวะการว่างงาน และปัญหาสิ่งแวดล้อม ส่งผลให้นักเศรษฐศาสตร์ต้องหันกลับมาตั้ง	เศรษฐศาสตร์ที่ตอบสนองต่อความต้องการของผู้คนโลก และอนาคต (Econ 4 people, 4 the planet, 4 the future)

		<p>คำถามต่อองค์ความรู้ทางเศรษฐศาสตร์ เพื่อสร้างองค์ความรู้เศรษฐศาสตร์ใหม่รวมถึงการเรียนการสอนเศรษฐศาสตร์ที่สามารถแก้ปัญหาสังคมที่เผชิญอยู่ในศตวรรษที่ 21</p>	
<p>Post-Crash Economics Society (2013)</p>	<p>กลุ่มนักศึกษาเศรษฐศาสตร์ใน Manchester University สหราชอาณาจักร</p>	<ul style="list-style-type: none"> - การเรียนการสอนเศรษฐศาสตร์ครอบคลุมเฉพาะแนวคิดและทฤษฎีนีโอคลาสสิกซึ่งให้ความสำคัญกับบทบาทของตลาดและตลาดเสรี ทำให้นักศึกษาขาดมุมมองจากแนวคิดและทฤษฎีอื่นๆ - การเรียนการสอนเศรษฐศาสตร์สูญเสียมุมมองในภาพกว้าง ส่งผลต่อความสามารถในการอธิบายสภาพความเป็นจริง - การเรียนการสอนเศรษฐศาสตร์เน้นการใช้โมเดลเชิงคณิตศาสตร์ที่เข้มข้น จนนักศึกษาขาดทักษะอื่นๆ โดยเฉพาะการตั้งคำถามและวิพากษ์แนวคิดและทฤษฎีทางเศรษฐศาสตร์ที่เรียนอยู่ 	<ul style="list-style-type: none"> - มีจุดมุ่งหมายที่จะทำให้การเรียนการสอนเศรษฐศาสตร์มีขอบเขตเนื้อหาที่ครอบคลุมกว้างขวางขึ้นกว่าที่เป็นอยู่ โดยปรับเปลี่ยนเนื้อหาการเรียนการสอนเศรษฐศาสตร์ให้ขยายครอบคลุมกว้างไปกว่าเศรษฐศาสตร์นีโอคลาสสิก - สนับสนุนให้การเรียนการสอนเศรษฐศาสตร์มีลักษณะเป็นสหวิทยาการ และมีความเชื่อมโยงกับศาสตร์อื่นๆมากยิ่งขึ้น - สร้างเครือข่ายของกลุ่มให้ครอบคลุมไปทั่วมหาวิทยาลัยในสหราชอาณาจักรเพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงการเรียนการสอนเศรษฐศาสตร์ในสหราชอาณาจักร
<p>Cambridge Society for Economic Pluralism (CSEP) (2014)</p>	<p>กลุ่มนักศึกษาเศรษฐศาสตร์ใน University of</p>	<p>เกิดความไม่พึงพอใจต่อการเรียนการสอนในหลักสูตรเศรษฐศาสตร์ และต้องการสำรวจว่านักศึกษา</p>	<ul style="list-style-type: none"> - เรียกร้องให้การเรียนการสอนเศรษฐศาสตร์สามารถนำมาใช้ได้กับโลกแห่ง

	Cambridge สหราชอาณาจักร	และบัณฑิตเศรษฐศาสตร์มีความ ต้องการการเรียนการสอน เศรษฐศาสตร์ในรูปแบบใด	ความเป็นจริงมากขึ้น - เรียกร้องให้การเรียนการ สอนเศรษฐศาสตร์มี ลักษณะสหวิทยาการมาก ยิ่งขึ้น - เรียกร้องให้มีการอบรมให้ นักศึกษามีทักษะที่ สอดคล้องกับการประกอบ อาชีพมากขึ้น
--	----------------------------	--	---

เมื่อพิจารณาโดยรวมแล้ว ทั้ง 4 กลุ่มต่างก็ตั้งคำถามต่อองค์ความรู้และการเรียนการสอนเศรษฐศาสตร์ที่ถูกครอบงำโดยเศรษฐศาสตร์นีโอคลาสสิก การขาดมุมมองที่หลากหลายจากแนวคิดและทฤษฎีอื่นๆ จนเป็นการผูกขาดทางความคิด โดยการครอบงำของเศรษฐศาสตร์สำนักนีโอคลาสสิกนี้มีข้อวิพากษ์ที่สำคัญ คือ ทำให้การเรียนการสอนเศรษฐศาสตร์สูญเสียมุมมองในภาพกว้าง มีการใช้โมเดลและคณิตศาสตร์มากเกินไป ทำให้การศึกษาเศรษฐศาสตร์แยกขาดกับสภาพความเป็นจริง ส่งผลต่อความสามารถในการอธิบายสภาพความเป็นจริง ซึ่งผลที่ตามมาคือ องค์ความรู้ทางเศรษฐศาสตร์ไม่สามารถจัดการกับปัญหาหลัก ๆ ทางสังคมที่เผชิญอยู่ อันได้แก่ วิกฤตการณ์ทางการเงิน ความไม่เท่าเทียมกัน ภาวะการว่างงาน และปัญหาสิ่งแวดล้อม กลุ่มต่างๆ เหล่านี้จึงมีจุดมุ่งหมายให้มีการปรับเปลี่ยนองค์ความรู้และการเรียนการสอนเศรษฐศาสตร์ให้สะท้อนสภาพความเป็นจริงมากขึ้น กล่าวคือ เรียกร้องให้เศรษฐศาสตร์และการศึกษาเศรษฐศาสตร์มีลักษณะเป็นสหวิทยาการและนำเอาทฤษฎีอื่น ๆ นอกจากเศรษฐศาสตร์นีโอคลาสสิกเข้ามาเพื่อสร้างความหลากหลายให้กับองค์ความรู้ทางเศรษฐศาสตร์

การตั้งคำถามและการเรียกร้องให้มีการปรับปรุงองค์ความรู้และการเรียนการสอนเศรษฐศาสตร์โดยกลุ่มดังกล่าวข้างต้นส่งผลให้เกิดการรวมตัวกันเป็นกลุ่มในระดับนานาชาติที่เรียกว่า The International Student Initiative for Pluralism in Economics ซึ่งเป็นการรวมตัวกันของสมาคมนักศึกษาเศรษฐศาสตร์ 65 สมาคม จาก 30 ประเทศ การผลักดันของกลุ่มดังกล่าวส่งผลเป็นรูปธรรมให้เกิดการสร้างแนวทางใหม่ในการเรียนการสอนเศรษฐศาสตร์ในระดับปริญญาตรีที่รู้จักในชื่อ The CORE project¹⁷ ซึ่งริเริ่มขึ้น โดย The Institute for New Economic Thinking (INET) ของ University of Oxford ที่จัดตั้งขึ้นเพื่อพัฒนาการเรียนการสอนเศรษฐศาสตร์ใน

¹⁷ สามารถดูรายละเอียดเพิ่มเติมใน <http://core-econ.org/>

รูปแบบของ interactive core curriculum และเปิดให้มีการเรียนการสอนสาธารณะแบบออนไลน์ หลักสูตรดังกล่าวมีจุดหมายที่จะนำเอาโลกของความเป็นจริงกลับเข้ามาสู่ห้องเรียนและการศึกษาเศรษฐศาสตร์โดยนำเอาการวิจัยเชิงประจักษ์ในด้านต่าง ๆ มาจุดเริ่มต้นในการศึกษา รวมถึงทำให้การศึกษาเศรษฐศาสตร์มีความหลากหลายมากขึ้นทั้งทางทฤษฎีและวิธีการศึกษา การจัดการเรียนการสอนดังกล่าวยังได้นำเอาเศรษฐศาสตร์พัฒนาโดยเฉพาะประวัติศาสตร์ของพัฒนาการของระบบทุนนิยมในประเทศต่าง ๆ เช่น อังกฤษ จีน และอินเดีย เป็นต้น มาเป็นตัวอย่างในการศึกษา เพื่อศึกษาว่าในแต่ละประเทศมีพัฒนาการทางเศรษฐกิจผ่านบริบททางประวัติศาสตร์และสถาบันอย่างไร การทดลองใช้การเรียนการสอนดังกล่าวได้รับความสนใจและตอบรับจากทั้งภาครัฐและเอกชนซึ่งเป็นผู้จ้างงานในอนาคตของเหล่าบรรดานักศึกษาเศรษฐศาสตร์ ด้วยความคาดหวังว่าจะทำให้บัณฑิตเศรษฐศาสตร์สามารถประยุกต์ใช้ทฤษฎีและเครื่องมือทางเศรษฐศาสตร์เข้ากับบริบททางเศรษฐกิจสังคมที่เกิดขึ้นจริงได้ การเรียนการสอนดังกล่าวเริ่มต้นทดลองในปี ค.ศ. 2014 ใน 2 มหาวิทยาลัย คือ University College London (UCL) และ the University of Massachusetts in Boston ส่วนในปี 2015 จะมีอีกการทดลองรูปแบบการเรียนการสอนดังกล่าวในอีก 3 มหาวิทยาลัย คือ the University of Sydney, Sciences Po (Paris) และ the University of Chile

บทที่ 4

ผลการศึกษาจากกรณีศึกษาหลักสูตรเศรษฐศาสตร์บัณฑิต ของคณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

การศึกษาในบทนี้จะแบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ ส่วนแรก เป็นการศึกษาและวิเคราะห์ทางด้านอุปทานของการเรียนการสอนเศรษฐศาสตร์ของประเทศไทย โดยมีหลักสูตรเศรษฐศาสตร์บัณฑิต ของคณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยที่เป็นกรณีศึกษาของการวิจัยในครั้งนี้ โดยครอบคลุมถึงด้านต่าง ๆ ของการจัดการเรียนการสอนเศรษฐศาสตร์ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงองค์ความรู้ทางด้านเศรษฐศาสตร์ เช่น สภาพการเรียนการสอน เศรษฐศาสตร์ วัตถุประสงค์ของหลักสูตร รายวิชาที่สอน คณาจารย์และคุณลักษณะต่าง ๆ ของอาจารย์ เป็นต้น โดยข้อมูลในส่วนแรกนี้จะได้มาจากการเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสารและเว็บไซต์ต่าง ๆ ซึ่งการศึกษาในส่วนนี้อุปทานนี้เป็นการศึกษาเพื่อนำไปเปรียบเทียบกับงานวิจัยของฉัตรทิพย์ นาถสุภาในปี พ.ศ. 2516 และ Unchalee Kohkongka ในปี ค.ศ. 1985

ส่วนที่สอง เป็นการศึกษาและวิเคราะห์ทางด้านอุปสงค์ของการเรียนการสอนเศรษฐศาสตร์ของประเทศไทยซึ่งครอบคลุมถึงความคิดเห็นและทัศนคติของนิสิตที่มีต่อองค์ความรู้และการเรียนการสอนเศรษฐศาสตร์ในประเด็นต่าง ๆ โดยได้มาจากแบบสอบถามแบบปลายเปิดที่สอบถามนักศึกษาจากนิสิตที่ศึกษาอยู่ในหลักสูตรเศรษฐศาสตร์บัณฑิต ของคณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย จำนวน 61 คน ซึ่งผู้วิจัยได้อธิบายแล้วในบทที่ 1 ว่าเป็นกลุ่มของนิสิตที่กำลังจะศึกษาวิชาประวัติศาสตร์ความคิดทางเศรษฐศาสตร์ในภาคการศึกษาที่ 1 ปีการศึกษา 2557 เพื่อเป็นกลุ่มตัวอย่างซึ่งเป็นตัวแทนของนักศึกษาเศรษฐศาสตร์ในมหาวิทยาลัยส่วนใหญ่ที่ไม่ได้ศึกษาวิชาประวัติศาสตร์ความคิดทางเศรษฐศาสตร์ ทั้งนี้ ข้อมูลดังกล่าวจะถูกนำมาเทียบเคียงเพื่อเปรียบเทียบกับข้อเรียกร้องของกลุ่มหลักต่าง ๆ ที่เคลื่อนไหวเพื่อตั้งคำถามต่อองค์ความรู้และการเรียนการสอนเศรษฐศาสตร์ รวมถึงจุดมุ่งหมายหรือการเปลี่ยนแปลงที่มุ่งหวังที่ได้นำเสนอไปแล้วในบทที่ 2

1. การศึกษาทางด้านอุปทานการเรียนการสอนเศรษฐศาสตร์

1.1 สภาพโดยทั่วไปของการเรียนการสอนเศรษฐศาสตร์ในประเทศไทย

จากการวิจัยของฉัตรทิพย์(2523ก) พบว่าใน พ.ศ.2516 มีการเรียนการสอนเศรษฐศาสตร์ใน 5 มหาวิทยาลัยของประเทศไทยเท่านั้น โดยใน 5 มหาวิทยาลัยดังกล่าวมี 4 มหาวิทยาลัยที่ทำการเรียนการสอนใน

ระดับปริญญาตรีและโทได้แก่ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ และมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ส่วนอีก 1 มหาวิทยาลัยทำการสอนแต่ในระดับบัณฑิตศึกษาเท่านั้น ส่วน Unchalee Kohkongka (1985) พบว่าใน พ.ศ.2522 มีจำนวนมหาวิทยาลัยที่มีการเรียนการสอนเศรษฐศาสตร์เพิ่มขึ้นอีก 1 มหาวิทยาลัย คือ มหาวิทยาลัยรามคำแหงที่เปิดสอนในระดับปริญญาตรี ทำให้ประเทศไทยมีจำนวน มหาวิทยาลัยที่เปิดสอนด้านเศรษฐศาสตร์เพียง 6 มหาวิทยาลัยเท่านั้น

สภาพโดยทั่วไปของการเรียนการสอนเศรษฐศาสตร์ในปัจจุบัน (พ.ศ. 2557) หรืออีก 40 ปีให้ หลังจาก การวิจัยของฉัตรทิพย์ นาถสุภา และ 35 ปีให้หลังจากการวิจัยของ Unchalee Kohkongka มีการเปลี่ยนแปลงไป อย่างมาก โดยปัจจุบันพบว่าการจัดการเรียนเศรษฐศาสตร์ในมหาวิทยาลัย 27 แห่งได้แก่

1. คณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
2. คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ และ คณะเศรษฐศาสตร์ ศรีราชา มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
3. คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
4. คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
5. คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง
6. ภาควิชาเศรษฐศาสตร์ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยขอนแก่น และ สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์บูรณาการ มหาวิทยาลัยขอนแก่น วิทยาเขตหนองคาย
7. สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
8. คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย
9. คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพ
10. สำนักวิชาเศรษฐศาสตร์และนโยบายสาธารณะ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
11. คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
12. คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยพายัพ
13. คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกริก
14. คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรังสิต
15. คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีปทุม
16. ภาควิชาเศรษฐศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา
17. คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์

18. สำนักวิชาการจัดการ สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง
19. ภาควิชาเศรษฐศาสตร์ คณะบริหารธุรกิจ เศรษฐศาสตร์และการสื่อสาร มหาวิทยาลัยนเรศวร
20. คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยแม่โจ้
21. คณะเศรษฐศาสตร์และบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยทักษิณ
22. คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยวงษ์ชวลิตกุล
23. สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลตะวันออก วิทยาเขตจักรพงษ์ภูวนารถ

24. คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยภาคกลาง
25. คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
26. สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์ คณะวิทยาการจัดการและสารสนเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยพะเยา
27. คณะพัฒนาการเศรษฐกิจ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์

ในจำนวนมหาวิทยาลัย 27 แห่งดังกล่าวนี้ บางมหาวิทยาลัยมีการจัดการเรียนการสอนต่อเนื่องไปทั้งในระดับปริญญาตรี ปริญญาโท และปริญญาเอก (ตัวอย่างเช่น จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย เป็นต้น) ในบางมหาวิทยาลัยมีการจัดการเรียนการสอนต่อเนื่องไปเฉพาะระดับปริญญาตรีและโท (ตัวอย่างเช่น มหาวิทยาลัยขอนแก่น มหาวิทยาลัยนเรศวร มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ เป็นต้น) บางมหาวิทยาลัยมีการจัดการเรียนการสอนต่อเนื่องไปเฉพาะระดับปริญญาโทและเอก (มหาวิทยาลัยบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์) และในบางมหาวิทยาลัยจัดการเรียนการสอนเฉพาะระดับปริญญาตรี(ตัวอย่างเช่น มหาวิทยาลัยทักษิณ มหาวิทยาลัยศรีปทุม มหาวิทยาลัยกรุงเทพ เป็นต้น)

การวิจัยของฉัตรทิพย์ นาถสุภา(2523ก) พบว่า จำนวนอาจารย์ที่อยู่ในคณะเศรษฐศาสตร์ใน พ.ศ. 2516 มีจำนวนเพียง 209 คน มีการศึกษาระดับปริญญาเอก 24 คน (คิดเป็นร้อยละ 11.48) ปริญญาโท 109 คน (คิดเป็นร้อยละ 52.15) และปริญญาตรี 76 คน (คิดเป็นร้อยละ36.36) อาจารย์ทั้ง 209 คนนี้กระจายตัวอยู่ใน 5 มหาวิทยาลัย คือ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ และสถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ โดยมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์มีอาจารย์ด้านเศรษฐศาสตร์กระจุกตัวอยู่ในจำนวนมากที่สุด คือ 92 คน และมีอาจารย์ที่มีคุณวุฒิสูงกระจุกตัวอยู่มากที่สุด คือมีอาจารย์ที่สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาเอกอยู่ 7 คนและปริญญาโท 47 คน

ในขณะที่ Unchalee Kohkongka พบว่าจำนวนอาจารย์ที่อยู่ในคณะเศรษฐศาสตร์ ใน พ.ศ. 2522 มีจำนวนรวมทั้งหมด 331 คน มีการศึกษาระดับปริญญาเอก 74 คน (คิดเป็นร้อยละ 22.36) ระดับปริญญาโท 211 คน (คิดเป็นร้อยละ 63.75) ระดับปริญญาตรี 44 คน (คิดเป็นร้อยละ 13.29) และระดับต่ำกว่าปริญญาตรี 2 คน (คิดเป็นร้อยละ 0.60) อาจารย์ทั้ง 331 นี้กระจายตัวอยู่ใน 6 มหาวิทยาลัย คือ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ มหาวิทยาลัยรามคำแหง และสถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ โดยมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์มีอาจารย์ด้านเศรษฐศาสตร์กระจุกตัวอยู่ในจำนวนมากที่สุดคือ 82 คน แต่มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์มีอาจารย์ที่มีคุณวุฒิสองกระจุกตัวอยู่มากที่สุด คือ มีอาจารย์ที่สำเร็จการศึกษาในระดับปริญญาเอกอยู่ถึง 27 คน ขณะที่มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์มีอาจารย์ที่สำเร็จการศึกษาในระดับปริญญาเอกอยู่ 13 คน

สำหรับ คณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย นั้น ก่อตั้งขึ้นเป็นคณะเมื่อวันที่ 8 สิงหาคม พ.ศ. 2513 โดยการรวมสองแผนกวิชา คือ แผนกวิชาเศรษฐศาสตร์ คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี และแผนกวิชาการคลัง คณะรัฐศาสตร์ เข้าด้วยกัน แล้วจัดตั้งเป็น คณะเศรษฐศาสตร์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และโอนอาจารย์จากทั้ง 2 แผนกมาสังกัดคณะใหม่ โดยในขั้นแรกเปิดสอน 4 แผนกวิชาในระดับปริญญาตรี ได้แก่ เศรษฐศาสตร์ทฤษฎี เศรษฐศาสตร์พัฒนาการ เศรษฐศาสตร์การเงินและการคลัง และเศรษฐศาสตร์ระหว่างประเทศ ปัจจุบันคณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาฯ เปิดทำการเรียนการสอนในระดับปริญญาตรี โท และเอก ใน 10 หลักสูตร โดย 7 ใน 10 หลักสูตร เป็นหลักสูตรนานาชาติ และ 2 ใน 10 หลักสูตรเป็นหลักสูตรในระดับปริญญาตรี ซึ่ง 1 ใน 2 หลักสูตรในระดับปริญญาตรีดังกล่าว ได้แก่ หลักสูตรเศรษฐศาสตร์บัณฑิต ภาครภาษาไทย ที่เป็นหลักสูตรที่พัฒนามาตั้งแต่เริ่มก่อตั้งคณะ ซึ่งเป็นกรณีศึกษาในการวิจัยชิ้นนี้

1.2 คณาจารย์และคุณวุฒิของอาจารย์

สำหรับคณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย จากการศึกษาของฉัตรทิพย์ ใน พ.ศ. 2516 มีอาจารย์จำนวน 47 คน โดยเป็นมหาวิทยาลัยที่มีอาจารย์ด้านเศรษฐศาสตร์มากเป็นลำดับที่สองรองจากมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ในจำนวนอาจารย์ 47 คน มีการศึกษาระดับปริญญาเอก 5 คน (คิดเป็นร้อยละ 10.64) ระดับปริญญาโท 26 คน (คิดเป็นร้อยละ 55.32) และระดับปริญญาตรี 16 คน (คิดเป็นร้อยละ 34.04)

ส่วน คณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยใน พ.ศ.2522 นั้น Kohkongka พบว่ามีอาจารย์จำนวน 69 คน โดยเป็นมหาวิทยาลัยที่มีจำนวนอาจารย์เศรษฐศาสตร์มากเป็นอันดับที่ 3 รองจากมหาวิทยาลัย

เกษตรศาสตร์และมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ในจำนวนอาจารย์ 69 คนของ คณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มีอาจารย์ที่สำเร็จการศึกษาในระดับปริญญาเอก 15 คน (คิดเป็นร้อยละ 21.74) ระดับปริญญาโท 45 คน (คิดเป็นร้อยละ 65.22) ระดับปริญญาตรี 8 คน (คิดเป็นร้อยละ 11.59) และระดับต่ำกว่าปริญญาตรี 1 คน (คิดเป็นร้อยละ 1.45)

ตารางที่ 2 จำนวนและคุณวุฒิของอาจารย์ในคณะเศรษฐศาสตร์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยใน พ.ศ. 2557

ระดับการศึกษา	จำนวน
ปริญญาเอก	51 (92.73%)
ปริญญาโท	4 (7.27)
รวม	55

เมื่อพิจารณาเฉพาะไปที่ คณะเศรษฐศาสตร์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ที่เป็นกรณีศึกษา พบว่าใน พ.ศ. 2557 มีอาจารย์ทั้งหมด 55 คน เมื่อเทียบกับการวิจัยของฉัตรทิพย์ใน พ.ศ.2516 ที่มีจำนวนอาจารย์ 47 คน และ Kohkongka ใน พ.ศ.2522 ที่มีจำนวนอาจารย์ 69 คน พบว่าจำนวนอาจารย์ของคณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยใน พ.ศ. 2557 มีแนวโน้มที่จะลดจำนวนลงจากเดิมแม้ว่าจำนวนหลักสูตรการเรียนการสอนในทุกระดับจะมีจำนวนเพิ่มมากขึ้นเป็นจำนวนถึง 10 หลักสูตร จากเดิมที่มีเพียงการสอนในระดับปริญญาบัณฑิตและมหาบัณฑิตใน 2 หลักสูตร เท่านั้น ซึ่งแน่นอนว่าย่อมต้องมีจำนวนนักศึกษาเพิ่มมากขึ้นตามไปด้วย

ฉัตรทิพย์ นาดสุภา (2523ก) ระบุว่า อาจารย์เศรษฐศาสตร์ของประเทศไทยส่วนมากในขณะนั้นได้รับการศึกษาภายนอกประเทศในระยะต้นศตวรรษที่ 1960-1970 จากประเทศสหรัฐอเมริกาและฟิลิปปินส์ โดยสัดส่วนของอาจารย์ที่จบการศึกษาภายในประเทศไทยมากที่สุดจำนวน 79 คน จบการศึกษาจากประเทศสหรัฐอเมริกามีจำนวน 69 คน และจากฟิลิปปินส์จำนวน 17 คน รองลงมาได้แก่ออสเตรเลีย-นิวซีแลนด์จำนวน 16 คน และ สหราชอาณาจักรจำนวน 7 คน จากอาจารย์ทั้งหมด 209 คน ส่วนการศึกษาของ Unchalee Kohkongka (1985) ก็พบว่าอาจารย์เศรษฐศาสตร์ในประเทศไทยที่จบจากสหรัฐอเมริกามีสัดส่วนเพิ่มมากขึ้น โดยมีจำนวน 84 คน ในขณะที่จบภายในประเทศไทย 85 คน และยังคงจบจากประเทศฟิลิปปินส์ 11 คนซึ่งมีสัดส่วนน้อยลงกว่าใน พ.ศ. 2516 ตามมาด้วย ประเทศออสเตรเลีย-นิวซีแลนด์ 9 คน และ สหราชอาณาจักร 5 คน

อย่างไรก็ตาม ฉัตรทิพย์ นาถสุภา (2523ก) ได้สรุปไว้ในขณะนั้นว่า ปัญหาเรื่องผู้สอนเศรษฐศาสตร์ ไม่ใช่ปัญหาด้านคุณภาพ แต่ปัญหาอยู่ในรูปที่ว่าการศึกษาอบรมขั้นสูงในต่างประเทศนั้นตรงกับเศรษฐกิจไทยแค่ไหน เนื่องจากในระยะแรกยังไม่มีหลักสูตรเศรษฐศาสตร์ชนิดที่ประยุกต์ใช้กับเศรษฐกิจด้อยพัฒนา กล่าวคือ ยังไม่มีเศรษฐศาสตร์ด้านพัฒนาการ อาจารย์เศรษฐศาสตร์ไทยจึงศึกษามาในกรอบของเศรษฐศาสตร์ตะวันตกซึ่งเกี่ยวข้องกับประเทศที่พัฒนาแล้ว ประเด็นที่ฉัตรทิพย์ตั้งข้อสังเกตในขณะนั้นก็คือ อาจารย์เศรษฐศาสตร์ไทยสามารถปรับและเปลี่ยนแปลงความรู้ที่ได้รับให้เหมาะสมกับสถานะของเศรษฐกิจไทยได้หรือไม่

ตารางที่ 3 จำนวนอาจารย์เศรษฐศาสตร์แยกตามประเทศที่สำเร็จการศึกษาปริญญาสุดท้าย

ประเทศที่สำเร็จการศึกษา	จำนวน
สหรัฐอเมริกา	32 (ปริญญาเอก 30 คน ปริญญาโท 2 คน)
สหราชอาณาจักร	7 (ปริญญาเอก 6 คน กำลังศึกษาปริญญาเอก 1 คน)
ออสเตรเลีย	4 (ปริญญาเอก 4 คน)
ญี่ปุ่น	4 (ปริญญาเอก 4 คน)
ไทย	3 (ปริญญาเอก 2 คน ปริญญาโท 1 คน)
ฝรั่งเศส	1 (ปริญญาเอก 1 คน)
เนเธอร์แลนด์	1 (ปริญญาเอก 1 คน)
อิตาลี	1 (ปริญญาเอก 1 คน)

เกาหลี	1 (ปริญญาเอก 1 คน)
ฟิลิปปินส์	1 (ปริญญาเอก 1 คน)
รวม	55 (ปริญญาเอก 51 คน กำลังศึกษาต่อปริญญาเอก 1 คน ปริญญาโท 3 คน)

ในกรณีของคณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยใน พ.ศ. 2557 พบว่า จำนวนอาจารย์ที่จบการศึกษาจากประเทศไทยได้ลดความสำคัญลงอย่างมีนัยสำคัญ โดยมีอาจารย์ที่จบการศึกษาปริญญาสุดท้ายในประเทศไทยมีจำนวนเพียง 3 คนคิดเป็นลำดับที่ 5 ของประเทศที่สำเร็จการศึกษา (จากจำนวนอาจารย์ที่จบการศึกษาปริญญาสุดท้ายในประเทศไทยจำนวน 79 และ 85 คนใน พ.ศ. 2516 และ 2522) ในขณะที่ผู้สำเร็จการศึกษาจากสหรัฐอเมริกายังคงเป็นประเทศที่อาจารย์สำเร็จการศึกษามากที่สุด เป็นจำนวนถึง 32 คน (คิดเป็นร้อยละ 58.18) ตามมาด้วย สหราชอาณาจักร ออสเตรเลีย และญี่ปุ่น ขณะที่มียาจารย์เพียง 1 คนเท่านั้น ที่จบการศึกษาจากประเทศฟิลิปปินส์ อันแสดงถึงสัดส่วนที่ลดลงของบุคลากรที่จบการศึกษาจากประเทศฟิลิปปินส์ เมื่อเทียบกับ พ.ศ. 2516 และ 2522

ด้วยเหตุนี้ ข้อสังเกตของฉัตรทิพย์และ Kohkongka ที่ว่า การเรียนการสอนเศรษฐศาสตร์ในไทยเน้นไปที่แบบนีโอคลาสสิกและเศรษฐศาสตร์แบบเคนส์ ซึ่งก็แน่นอนว่ามีความเชื่อมโยงกับประเทศที่อาจารย์เศรษฐศาสตร์ไทยจบการศึกษามาโดยเฉพาะประเทศสหรัฐอเมริกาที่เน้นหนักไปทางเศรษฐศาสตร์นีโอคลาสสิกและเศรษฐศาสตร์แบบเคนส์ที่รู้จักกันในชื่อ Neoclassical-Keynesian Synthesis¹⁸ รวมถึงปัญหาของความสามารถในการปรับและเปลี่ยนแปลงความรู้ที่ได้รับให้เหมาะสมกับการวิเคราะห์สภาพเศรษฐกิจไทยยังคงเป็นประเด็นที่ยังคงต้องพิจารณาร่วมไปกับข้อวิพากษ์และข้อเรียกร้องของกลุ่มที่ตั้งคำถามต่อองค์ความรู้และการเรียนการสอนเศรษฐศาสตร์นีโอคลาสสิกในประเทศต่าง ๆ ตั้งแต่ ค.ศ. 2000 เป็นต้นมา โดยเฉพาะในประเด็นเรื่องความสมจริงและความสามารถในการอธิบายสภาพที่เป็นจริงของเศรษฐศาสตร์แบบนีโอคลาสสิก

¹⁸ ในประเด็นแหล่งจบการศึกษาของอาจารย์ ผู้วิจัยตั้งข้อสังเกตว่าแม้ว่า ประเทศสหรัฐอเมริกาจะเป็นต้นกำเนิดและสถานที่ผลิตซ้ำทฤษฎีเศรษฐศาสตร์แบบนีโอคลาสสิก แต่การเรียนการสอนจากมหาวิทยาลัยในประเทศอื่น ๆ ในปัจจุบันก็เป็นสถานที่ผลิตซ้ำทฤษฎีเศรษฐศาสตร์แบบนีโอคลาสสิกด้วยเช่นกัน

ในประเด็นความสามารถในการอธิบายสภาพที่เป็นจริงของเศรษฐศาสตร์แบบนี้ โอคลาสติกนี้ กลุ่ม Post-autistic Economics Movement/ Real World Economics ระบุว่า องค์ความรู้และการเรียนการสอน เศรษฐศาสตร์ที่เป็นอยู่นั้นแยกขาดกับสภาพความเป็นจริง จึงเรียกร้องให้ยุติกรอบงำโดยทฤษฎีทางนีโอคลาสติก ส่วนกลุ่ม Post-Crash Economics ระบุว่า การเรียนการสอนเศรษฐศาสตร์ครอบคลุมเฉพาะแนวคิดและทฤษฎีนีโอคลาสติกซึ่งให้ความสำคัญกับบทบาทของตลาดและตลาดเสรี ทำให้นักศึกษาขาดมุมมองจากขาดแนวคิดและทฤษฎีอื่นๆ นอกจากนี้ การเรียนการสอนที่สูญเสียมุมมองในภาพกว้าง ส่งผลต่อความสามารถของเศรษฐศาสตร์ในการอธิบายสภาพความเป็นจริง ส่วนกลุ่ม Cambridge Society for Economic Pluralism (CSEP) (ก็เรียกร้องให้การเรียนการสอนเศรษฐศาสตร์สามารถนำมาใช้ได้กับ โลกแห่งความเป็นจริงมากขึ้น

นอกจากประเทศที่อาจารย์เศรษฐศาสตร์จบการศึกษาระดับสูงสุดทำมาแล้ว ยังพบว่าประเด็นสำคัญที่แสดงให้เห็นถึงพัฒนาการขององค์ความรู้หรือการเรียนการสอนเศรษฐศาสตร์ไทยที่ควรพิจารณาต่อมา คือ ความเชี่ยวชาญหรือมีความสนใจของอาจารย์เศรษฐศาสตร์ ซึ่ง ฉัตรทิพย์ นาถสุภา(2523ก) ระบุจากแบบสอบถามที่นักเศรษฐศาสตร์ไทยจำนวน 50 คนตอบกลับมาใน พ.ศ. 2516 ว่า นักเศรษฐศาสตร์ส่วนใหญ่มีความเชี่ยวชาญในแขนงวิชาเศรษฐกิจการเงินการคลัง เศรษฐศาสตร์พัฒนาการและการเจริญเติบโต เศรษฐศาสตร์ระหว่างประเทศ และเศรษฐศาสตร์เกษตร ส่วนแขนงที่นักเศรษฐศาสตร์มีความเชี่ยวชาญหรือมีความสนใจน้อย ได้แก่ ประวัติแนวคิดเศรษฐศาสตร์ ประวัติศาสตร์เศรษฐกิจ เศรษฐศาสตร์ภูมิภาคและเมือง เศรษฐศาสตร์ธุรกิจ ซึ่งสาเหตุของการกระจัดตัวของความสนใจของนักเศรษฐศาสตร์ในแขนงเศรษฐศาสตร์การเงินการคลัง เศรษฐศาสตร์เกษตร และเศรษฐศาสตร์ระหว่างประเทศ ก็นื่องจากแขนงเหล่านี้เกี่ยวข้องกับเศรษฐกิจไทยซึ่งเป็นเศรษฐกิจเปิด รวมศูนย์อยู่ที่รัฐบาล และเป็นเศรษฐกิจเกษตร นอกจากนี้ แขนงเหล่านี้เป็นแขนงที่มีหนทางด้านการอาชีพรับจ้างทำงานในราชการและธุรกิจเอกชน และเพราะแขนงเหล่านี้มีข้อมูลสถิติ

ตารางที่ 4 จำนวนอาจารย์เศรษฐศาสตร์แยกตามสาขาที่มีความเชี่ยวชาญ¹⁹

สาขาที่มีความเชี่ยวชาญ	จำนวน
Econometrics/Applied econometrics/ economic modeling/Spatial and Networking Econometrics/General Equilibrium Modeling	13
International economics	9
Macroeconomics/ Macroeconomic policy	9
International trade	6
Quantitative economics	5
Development economics	5
Applied microeconomics	5
Industrial economics/Industrial organization	4
Environmental and Resource Economics	4
International finance	4
Economics	4
Public finance	3
Microeconomics	3
Growth theory/Productivity and Economic Growth	3
Health economics	3
Financial economics	2
Gender economics	2
Project Feasibility Analysis and Project Evaluation	2
Income Distribution	2
Economics of Politics and Institutions	1

¹⁹ การสำรวจความเชี่ยวชาญนี้ผู้วิจัยได้ดูจากความเชี่ยวชาญที่อาจารย์แต่ละท่านของคณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ระบุไว้ในเว็บไซต์ของคณะ และอาจารย์ 1 ท่านสามารถระบุได้มากกว่าหนึ่งสาขา

Experiments	1
Political Economy	1
Behavioral economics	1
Urban and Regional Economics	1
Energy economics	1
Economic Policy and Planning	1

เมื่อพิจารณาความเชี่ยวชาญหรือความสนใจของอาจารย์เศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ซึ่งเป็นกรณีศึกษาใน 40 ปีต่อมาก็คือ พ.ศ. 2557 พบว่า ความสนใจหรือความเชี่ยวชาญของอาจารย์มีความหลากหลายแตกต่างไปจาก พ.ศ. 2516 กล่าวคือ ความเชี่ยวชาญของอาจารย์จำนวนมากที่สุดคือ 13 คนระบุว่าเชี่ยวชาญและสนใจไปทางเศรษฐมิติและเศรษฐมิติประยุกต์ ตามมาด้วย ผู้ที่เชี่ยวชาญและสนใจทางเศรษฐศาสตร์ระหว่างประเทศจำนวน 9 คน เศรษฐศาสตร์มหภาคและนโยบายมหภาค จำนวน 9 คน และการค้าระหว่างประเทศจำนวน 6 คน ในขณะที่ไม่มีผู้ระบุว่าสนใจหรือเชี่ยวชาญทางด้าน ประวัติศาสตร์หรือประวัติศาสตร์เศรษฐกิจ รวมถึงประวัติความคิดทางเศรษฐศาสตร์ที่ฉัตรทิพย์ ระบุว่าในกลุ่มสาขาที่นักเศรษฐศาสตร์ไทยระบุว่าตนเองเชี่ยวชาญในกลุ่มที่สองเลย อย่างไรก็ตาม ความสนใจหรือความเชี่ยวชาญที่กล่าวถึงดังกล่าวนี้ อาจารย์ 1 คน อาจจะระบุได้มากกว่าหนึ่งสาขาได้

นอกจากนี้ จากข้อมูลดังกล่าวจะพบว่า ความสนใจและความเชี่ยวชาญของนักเศรษฐศาสตร์เปลี่ยนแปลงไปตามพัฒนาการของโครงสร้างเศรษฐกิจสังคมไทยกล่าวคือ ไม่มีอาจารย์คนใดระบุถึงเศรษฐศาสตร์เกษตรเลย และความสนใจในเศรษฐศาสตร์การเงินและการคลังในรูปแบบเดิม ๆ ก็ลดบทบาทลง ขณะที่เศรษฐศาสตร์ระหว่างประเทศยังคงได้รับความสนใจอยู่ในอันดับต้น ๆ เช่นเดียวกับการศึกษาของฉัตรทิพย์

กล่าวโดยสรุป ความเชี่ยวชาญและความสนใจของอาจารย์เศรษฐศาสตร์ส่วนมากนั้นกระจุกตัวอยู่ที่การศึกษาในเชิงเศรษฐมิติ และถ้ารวมเอาผู้ที่ระบุว่าเชี่ยวชาญในเศรษฐศาสตร์เชิงปริมาณเข้าไปด้วยแล้ว จะพบว่ามีกระจุกตัวของอาจารย์อยู่ที่มีความเชี่ยวชาญหรือสนใจการใช้เครื่องมือเชิงคณิตศาสตร์อยู่ในอันดับต้นซึ่งทั้งห่างความสนใจและความเชี่ยวชาญในด้านอื่น ๆ ไปอย่างขาดลอย ซึ่งแตกต่างไปจากผลการศึกษาของฉัตรทิพย์ที่ระบุว่านักเศรษฐศาสตร์มีความสนใจและเชี่ยวชาญด้าน เศรษฐศาสตร์เชิงปริมาณในระดับปานกลาง

และยังไม่มีกรกล่าวถึงแขนงเศรษฐมิติในขณะนั้น อย่างไรก็ตาม ผู้วิจัยมีข้อสังเกตในประเด็นความเชี่ยวชาญดังกล่าวข้างต้นว่า เราควรจะพิจารณาการศึกษาเชิงปริมาณและเศรษฐมิติว่าเป็นเพียงหนึ่งในเครื่องมือของการศึกษาเศรษฐศาสตร์ในด้านต่าง ๆ หรือเป็นแขนงหนึ่งของการศึกษาเศรษฐศาสตร์โดยตัวของมันเอง

หากนำเอาความเชี่ยวชาญและความสนใจของอาจารย์เศรษฐศาสตร์ ดังกล่าวมาพิจารณาร่วมกันกับข้อวิพากษ์และข้อเรียกร้องของกลุ่มเคลื่อนไหวในประเทศต่าง ๆ ที่ตั้งคำถามต่อองค์ความรู้และการเรียนการสอนเศรษฐศาสตร์ โดยกลุ่ม Post-autistic Economics Movement/ Real World Economics ระบุว่า ทฤษฎีทางเศรษฐศาสตร์ที่เรียนอยู่ มีการใช้โมเดลและคณิตศาสตร์มากเกินไป ส่วน กลุ่ม Post-Crash Economics นั้นระบุว่า การเรียนการสอนเศรษฐศาสตร์เน้นการใช้โมเดลเชิงคณิตศาสตร์ที่เข้มข้น จนนักศึกษาขาดทักษะอื่นๆ โดยเฉพาะการตั้งคำถามและวิพากษ์แนวคิด ก็พบว่า การกระจุกตัวของความเชี่ยวชาญของอาจารย์สามารถส่งผลกระทบต่อองค์ความรู้และการเรียนการสอนเศรษฐศาสตร์ตามที่กลุ่มดังกล่าวตั้งข้อวิพากษ์เอาไว้

ตารางที่ 5 จำนวนอาจารย์จำแนกตามตำแหน่งทางวิชาการ

ตำแหน่งทางวิชาการ	จำนวน
ศาสตราจารย์	1
รองศาสตราจารย์	16
ผู้ช่วยศาสตราจารย์	14
อาจารย์	24
รวม	55

ในจำนวนอาจารย์ 55 คนของคณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยนี้ประกอบไปด้วย อาจารย์ที่ดำรงตำแหน่งศาสตราจารย์ 1 คน (คิดเป็นร้อยละ 1.82 ของคณาจารย์ทั้งหมด) รองศาสตราจารย์ 16 คน (คิดเป็นร้อยละ 29.09 ของคณาจารย์ทั้งหมด) ผู้ช่วยศาสตราจารย์ 14 คน (คิดเป็นร้อยละ 25.45 ของคณาจารย์ทั้งหมด) และอาจารย์ 24 คน (คิดเป็นร้อยละ 43.64 ของคณาจารย์ทั้งหมด) การกระจุกตัวของอาจารย์อยู่ในตำแหน่งอาจารย์และผู้ช่วยศาสตราจารย์ดังกล่าวสะท้อนให้เห็นถึงช่วงอายุของอาจารย์ของคณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาฯ ซึ่งส่วนใหญ่เพิ่งจบการศึกษาและเข้ามาเป็นอาจารย์ในเวลาไม่นานนัก

1.3 หลักสูตรและวิชาที่สอนในคณะเศรษฐศาสตร์

ใน พ.ศ. 2516 ฉัตรทิพย์ นาถสุภา พิจารณาว่า การศึกษาเศรษฐศาสตร์ในประเทศไทยมุ่งการศึกษาให้รู้เฉพาะเพื่อการประกอบอาชีพในราชการและธุรกิจ โครงสร้างหลักสูตรปริญญาเศรษฐศาสตร์ของมหาวิทยาลัยต่าง ๆ สะท้อนให้เห็นถึงอิทธิพลของจุดประสงค์ทางด้านอาชีพนี้ หลักสูตรเน้นเฉพาะวิชาเศรษฐศาสตร์ ณ ระดับปริญญาตรีหลักสูตรบรรจวิชาเศรษฐศาสตร์ไว้ประมาณร้อยละ 40 หรือมากกว่านั้นของจำนวนหน่วยกิตที่ต้องการทั้งหมด ซึ่งเหตุผลที่อธิบายลักษณะเฉพาะของหลักสูตรเศรษฐศาสตร์ในมหาวิทยาลัยไทยมีด้วยกัน 2 ประการ คือ ประการแรก วัตถุประสงค์ของโครงการศึกษาเศรษฐศาสตร์ได้แก่ การฝึกอบรมให้ได้ผู้รู้เฉพาะทางเศรษฐศาสตร์ สามารถทำงานเทคนิคทางเศรษฐศาสตร์ได้ ประการที่สอง โดยสาระแล้ววิชาเศรษฐศาสตร์ในประเทศไทยเน้นทฤษฎีนิโคลาสสิกและทฤษฎีของเคนส์ แทนไม่มีการศึกษาทฤษฎีเศรษฐศาสตร์ของคลาสสิกและทฤษฎีเศรษฐศาสตร์ฝ่ายประวัติศาสตร์และสถาบัน รวมทั้ง ยังไม่มีการพยายามสร้างทฤษฎีเศรษฐศาสตร์โดยใช้หลักฐานข้อเท็จจริงของประเทศไทย

เมื่อนำเอาข้อวิพากษ์ของฉัตรทิพย์กลับมาพิจารณาอีกครั้งในอีก 40 ปีต่อมา โดยงานวิจัยชิ้นนี้ ผู้วิจัยจะนำเอาหลักสูตรเศรษฐศาสตร์บัณฑิตของ 2 มหาวิทยาลัยในต่างประเทศมาเทียบเคียงดู ได้แก่ หลักสูตรเศรษฐศาสตร์บัณฑิตของมหาวิทยาลัยฮาร์วาร์ด ประเทศสหรัฐอเมริกา ซึ่งเป็นหลักสูตรของมหาวิทยาลัยในต่างประเทศที่ใช้คณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาฯ ใช้ประกอบการพัฒนาหลักสูตรในการปรับปรุง พ.ศ. 2556 และหลักสูตรเศรษฐศาสตร์บัณฑิต ของมหาวิทยาลัยแมนเชสเตอร์ ในสหราชอาณาจักรซึ่งเป็นที่มาของกลุ่ม Post-Crash Economics Society (2013)

1.3.1 หลักสูตรเศรษฐศาสตร์บัณฑิต จุฬาฯ

หลักสูตรเศรษฐศาสตร์บัณฑิต (หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2551) ของ จุฬาฯ ซึ่งนำมาพิจารณาในที่นี้เป็นหลักสูตรที่ปรับปรุงมาจากหลักสูตรที่เริ่มใช้มาตั้งแต่ พ.ศ. 2545 ซึ่งระบุไว้ในหลักการและเหตุผลว่า “หลักสูตรบัณฑิตที่เหมาะสมควรผลิตบัณฑิตที่มีความรู้พื้นฐานทางทฤษฎีเศรษฐศาสตร์ ซึ่งเพียงพอต่อการวิเคราะห์และปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ รวมทั้งเป็นพื้นฐานในการศึกษาระดับสูงที่สามารถเชื่อมต่อกันได้อย่างสมบูรณ์”

โดยมีวัตถุประสงค์ 4 ประการ ได้แก่ 1. เพื่อให้บัณฑิตมีองค์ความรู้ทางด้านเศรษฐศาสตร์ที่มีความทันสมัย มีความสามารถในการนำความรู้ทางทฤษฎีและเครื่องมือทางเศรษฐศาสตร์ไปวิเคราะห์แก้ไขปัญหาทางเศรษฐศาสตร์ได้ 2. เพื่อให้บัณฑิตมีความเชี่ยวชาญและมีความสามารถในการทำวิจัยในสาขาที่ตนเองสนใจศึกษา เฉพาะ 3. เพื่อให้บัณฑิตมีวิสัยทัศน์ที่กว้างไกล มีองค์ความรู้ในศาสตร์ด้านอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง กับเศรษฐศาสตร์ 4. มีศักยภาพและทักษะในการทำงานด้วยจิตสำนึกรับผิดชอบต่อสังคม

หลักสูตรเศรษฐศาสตรบัณฑิตนี้มีให้เลือก 2 แบบ คือ นักศึกษาสามารถเลือก วิชาเอกแบบเอกเดี่ยว โดยมีหน่วยกิตรวมไม่น้อยกว่า 136 หน่วยกิตในการสำเร็จการศึกษา และวิชาเอกแบบเอก-โท โดยมีหน่วยกิตรวมไม่น้อยกว่า 147 หน่วยกิตในการสำเร็จการศึกษา

สำหรับนักศึกษาที่เลือกวิชาเอกแบบเดี่ยวนั้น นักศึกษาจะต้องศึกษาหมวดวิชาศึกษาทั่วไปจำนวน 42 หน่วยกิต (คิดเป็นร้อยละ 30.89 ของหน่วยกิตทั้งหมด) ศึกษาหมวดวิชาเฉพาะจำนวน 87 หน่วยกิต (คิดเป็นร้อยละ 64.44 ของหน่วยกิตทั้งหมด) โดยหมวดวิชาเฉพาะนี้ประกอบไปด้วย วิชาแกนจำนวน 60 หน่วยกิต วิชาเฉพาะทางเศรษฐศาสตร์²⁰ จำนวน 15 หน่วยกิต วิชาเลือกทางเศรษฐศาสตร์จำนวน 9 หน่วยกิต และวิชาปริญญาานิพนธ์จำนวน 3 หน่วยกิต และหมวดวิชาเลือกเสรีอีก 6 หน่วยกิต (คิดเป็นร้อยละ 4.44 ของหน่วยกิตทั้งหมด)

ส่วนนักศึกษาที่เลือกวิชาเอกแบบเอก-โท นั้น นักศึกษาจะต้องศึกษาหมวดวิชาศึกษาทั่วไป 42 หน่วยกิต (คิดเป็นร้อยละ 28.57 ของหน่วยกิตทั้งหมด) หมวดวิชาเฉพาะ 81 หน่วยกิต (คิดเป็นร้อยละ 55.10 ของหน่วยกิตทั้งหมด) โดยหมวดวิชาเฉพาะนี้ประกอบไปด้วยวิชาแกนจำนวน 60 หน่วยกิต วิชาเฉพาะทางเศรษฐศาสตร์จำนวน 15 หน่วยกิต วิชาเลือกทางเศรษฐศาสตร์จำนวน 3 หน่วยกิต และวิชาปริญญาานิพนธ์จำนวน 3 หน่วยกิต และศึกษาหมวดวิชาโทข้ามสาขาไม่น้อยกว่า 18 หน่วยกิต (คิดเป็นร้อยละ 12.25 ของหน่วยกิตทั้งหมด) และหมวดวิชาเลือกเสรี 6 หน่วยกิต (คิดเป็นร้อยละ 4.08 ของหน่วยกิตทั้งหมด)

²⁰ วิชาเฉพาะทางเศรษฐศาสตร์ 15 หน่วยกิต นักศึกษาเลือก 1 กลุ่มวิชาเฉพาะทางเศรษฐศาสตร์ ประกอบไปด้วย 2 รายวิชา และวิชาสัมมนาเฉพาะอีก 1 รายวิชา และเลือกรายวิชาใดๆก็ได้จากกลุ่มวิชาเฉพาะทางเศรษฐศาสตร์อื่นๆ อีก 2 รายวิชา โดยจะเป็นวิชาในกลุ่มวิชาเฉพาะเดียวกันหรือคนละกลุ่มวิชาก็ได้ โดยตามหลักสูตรเศรษฐศาสตรบัณฑิตมีจำนวน วิชาเฉพาะทางเศรษฐศาสตร์ 9 กลุ่มวิชา

สำหรับวิชาศึกษาทั่วไปนั้น ประกอบด้วย กลุ่มวิชาสังคมศาสตร์ กลุ่มวิชามนุษยศาสตร์ กลุ่มวิชาวิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์ และ กลุ่มวิชาสหศาสตร์ รวมถึง กลุ่มวิชาภาษาต่างประเทศ และวิชาบังคับ (การเขียนย่อหน้า, การเมืองและการปกครองไทย, ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับกฎหมายทั่วไป)

วิชาแกน ประกอบไปด้วย วิชาเศรษฐศาสตร์ 12 วิชา และวิชาคณิตศาสตร์ สถิติ เศรษฐมิติ รวม 4 วิชา ส่วนวิชาเฉพาะทางเศรษฐศาสตร์ของหลักสูตรเศรษฐศาสตรบัณฑิตมี 9 กลุ่มวิชา ได้แก่ 1.กลุ่มวิชาเศรษฐศาสตร์ทฤษฎี (ประกอบด้วย ทฤษฎีเศรษฐศาสตร์จุลภาคขั้นสูง ทฤษฎีเศรษฐศาสตร์มหภาคขั้นสูง สัมมนาเศรษฐศาสตร์ทฤษฎี) 2.กลุ่มวิชาเศรษฐศาสตร์พัฒนาการ (ประกอบด้วย ทฤษฎีเศรษฐศาสตร์การพัฒนา และนโยบาย โลกาวัดน์และพัฒนาการเศรษฐกิจ โลก สัมมนาเศรษฐศาสตร์การพัฒนา) 3. กลุ่มวิชาเศรษฐศาสตร์ระหว่างประเทศ (ประกอบด้วย การค้าระหว่างประเทศ เศรษฐศาสตร์การเงินระหว่างประเทศ สัมมนาเศรษฐศาสตร์ระหว่างประเทศ) 4. กลุ่มวิชาเศรษฐศาสตร์สาธารณะ (ประกอบด้วย ทฤษฎีการใช้จ่ายของภาครัฐ ทฤษฎีการภาษีอากร สัมมนาเศรษฐศาสตร์สาธารณะ) 5. กลุ่มวิชาเศรษฐศาสตร์การเงิน (ประกอบด้วย ทฤษฎีและนโยบายการเงิน เศรษฐศาสตร์การเงินระหว่างประเทศ สัมมนาเศรษฐศาสตร์การเงิน) 6. กลุ่มวิชาเศรษฐศาสตร์ปริมาณวิเคราะห์ (ประกอบด้วย เศรษฐมิตินุกรมเวลา เศรษฐมิติจุลภาค สัมมนาเศรษฐมิติ) 7. กลุ่มวิชาเศรษฐศาสตร์แรงงานและทรัพยากรมนุษย์ (ประกอบด้วย เศรษฐศาสตร์แรงงาน เศรษฐศาสตร์ทรัพยากรมนุษย์ สัมมนาเศรษฐศาสตร์แรงงานและทรัพยากรมนุษย์) 8. กลุ่มวิชาเศรษฐศาสตร์สิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ (ประกอบด้วย เศรษฐศาสตร์ทรัพยากรธรรมชาติ เศรษฐศาสตร์สิ่งแวดล้อม สัมมนาเศรษฐศาสตร์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม) 9. กลุ่มวิชาเศรษฐศาสตร์ว่าด้วยองค์กรและองค์กรอุตสาหกรรม (ประกอบด้วย องค์กรอุตสาหกรรม เศรษฐศาสตร์ว่าด้วยองค์กร สัมมนาเศรษฐศาสตร์ว่าด้วยองค์กรและองค์กรอุตสาหกรรม)

1.3.2 หลักสูตรเศรษฐศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยฮาร์วาร์ด

หลักสูตรเศรษฐศาสตรบัณฑิตของมหาวิทยาลัยฮาร์วาร์ดระบุไว้ว่า เป็นหลักสูตรที่มีเป้าหมายเพื่อจะสอนนักศึกษาให้มีมุมมองว่าปรากฏการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในโลก เพราะการจะเข้าใจว่าปรากฏการณ์ต่าง ๆ ว่าเป็นอย่างไรนั้นเป็นสิ่งที่ไม่ชัดเจนและสามารถมิได้หลายมุมมองซึ่งก็ทุกมุมมองต่างก็มีประโยชน์ อย่างไรก็ตาม สำหรับนักเศรษฐศาสตร์แล้ว มีความเข้าใจร่วมกันว่ามันเป็นการยากที่จะได้มุมมองที่เป็นไปโดยสอดคล้องกัน

โดยปราศจากพื้นฐานทางเศรษฐศาสตร์ คณะเศรษฐศาสตร์จึงมีจุดมุ่งหมายเพื่อสร้างมุมมองความเข้าใจต่าง ๆ เหล่านี้บนพื้นฐานของเศรษฐศาสตร์เพื่อให้นักศึกษาสามารถเข้าใจและประเมินได้ว่ามีอะไรเกิดขึ้นกับปรากฏการณ์ทางเศรษฐกิจ

ด้วยเหตุนี้ การศึกษาในหลักสูตรเศรษฐศาสตร์ดังกล่าวต้องดำเนินไปเพื่อให้ นักศึกษาสามารถประยุกต์ใช้องค์ความรู้ กรอบการวิเคราะห์และเครื่องมือทางเศรษฐศาสตร์เพื่อเข้าใจปรากฏการณ์และพฤติกรรมทางเศรษฐกิจเพื่อตอบสนองต่อประโยชน์ของประชาชน แรงงาน และผู้บริโภค ทั้งนี้ เศรษฐศาสตร์เป็นศาสตร์ที่เน้นหนักในเชิงปริมาณมากกว่าศาสตร์ทางสังคมศาสตร์อื่น ๆ ผ่านการวัดในเชิงปริมาณในมิติต่าง ๆ ทางเศรษฐกิจ เช่น ราคา ปริมาณ รายได้ รายจ่าย และอื่นๆ ทำให้วิชาต่าง ๆ ทางเศรษฐศาสตร์ต้องเน้นหนักไปที่เครื่องมือทางคณิตศาสตร์ เครื่องมือดังกล่าวจึงมีความจำเป็นต่อการเรียนเศรษฐศาสตร์ เช่น แคลคูลัส เป็นสิ่งที่นักศึกษจะต้องศึกษาในวิชาคณิตศาสตร์ก่อนจะลงเรียนวิชาเศรษฐศาสตร์ในชั้นสูง รวมถึง สถิติ เศรษฐมิติ และการใช้ทักษะทางคอมพิวเตอร์ที่เกี่ยวข้องเนื่องกับการวิเคราะห์เชิงคณิตศาสตร์ สถิติ และเศรษฐมิติ

วิชาบังคับของหลักสูตรเศรษฐศาสตรบัณฑิต ของมหาวิทยาลัยฮาร์วาร์ด จึงประกอบไปด้วย กลุ่มวิชาศึกษาทั่วไป, กลุ่มวิชาคณิตศาสตร์ สถิติ และเศรษฐมิติ จำนวน 6 วิชา คือ Math 1a, Stat 100, Stat 104, Stat 110, Applied Math 101 หรือ Math 154, Economics 1123 - Introduction to Econometrics หรือ Economics 1126 - Quantitative Methods in Economics วิชาบังคับทางเศรษฐศาสตร์ 7 วิชา คือ Economics 10a - Principles of Economics, Economic 10b - Principles of Economics, Economics 1010a - Microeconomic Theory, Economics 1011a - Microeconomic Theory , Economics 1010b - Macroeconomic Theory, Economics 1011b - Macroeconomic Theory , Economics 970- Sophomore Tutorial

ส่วนวิชาเลือกทางเศรษฐศาสตร์นั้น มีให้เลือก 13 กลุ่มวิชา ได้แก่ 1. Development 2. Economic History 3. Environmental Economics 4. Finance 5. Game Theory /Decision Theory 6. Health Economics 7. Industrial Organization 8. International Economics 9. Labor Economics 10. Microeconomic Theory 11. Public Sector 12. Economics Macroeconomics-Monetary and Fiscal Policy 13. Behavioral Economics (Psychology & Economics)

1.3.3 หลักสูตรเศรษฐศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยแมนเชสเตอร์

หลักสูตรของมหาวิทยาลัยแมนเชสเตอร์เป็นหลักสูตร 3 ปี เศรษฐศาสตรบัณฑิต แบ่งออกเป็น 2 หลักสูตรให้เลือก คือ หลักสูตร Economics (BAEcon) และหลักสูตร Economics (BEconSc Economics) ข้อแตกต่างระหว่างการศึกษาเศรษฐศาสตร์ 2 หลักสูตรนี้ ก็คือ

BA (Econ) จะเป็นการศึกษาโดยบูรณาการเอาการศึกษาเศรษฐศาสตร์เข้ากับวิชาอื่น ๆ ในสังคมศาสตร์ เช่น การเมือง และ สังคมวิทยา หลักสูตรนี้เป็นหลักสูตรที่เก่าแก่และมีความยืดหยุ่นสูง กล่าวคือเมื่อจบการศึกษาในปีการศึกษาแรกไป ถ้านักศึกษาพบว่าไม่สนใจที่จะศึกษาโดยเน้นไปทางด้านเศรษฐศาสตร์ ก็สามารถเปลี่ยนไปศึกษาเน้นทางด้านอื่นแทน เช่น Development Studies หรือ Economics & Politics เพราะการศึกษาในปีแรกนั้นเป็นการศึกษาแบบบูรณาการหลายด้านเข้าด้วยกันเพื่อให้นักศึกษาสามารถค้นหาความถนัดและความสนใจได้ และการศึกษาในปีที่ 2 และ 3 เป็นการศึกษาที่ลงลึกเฉพาะทางยิ่งขึ้น แต่ก็ยังคงเปิดโอกาสให้นักศึกษาสามารถเปลี่ยนแปลงกลุ่มวิชาที่เน้นหนักได้

ส่วน BEconSc เป็นหลักสูตรเศรษฐศาสตร์เชิงปริมาณที่ออกแบบมาสำหรับนักศึกษาที่ตัดสินใจที่จะมุ่งสู่การเป็นผู้เชี่ยวชาญด้านเศรษฐศาสตร์ โดยทั่วไปแล้วนักศึกษาในหลักสูตรนี้จะต้องมีพื้นฐานทางคณิตศาสตร์ที่ดีและตั้งใจที่จะพัฒนาความรู้และทักษะของการเป็นนักเศรษฐศาสตร์ เพื่อให้สามารถมุ่งเข้าฝึกอบรมและศึกษาต่อในมหาวิทยาลัยหรือองค์กรภาครัฐและเอกชนที่มีชื่อเสียง เป้าหมายของหลักสูตรนี้ก็คือ เมื่อนักศึกษาสำเร็จการศึกษาจะมีพื้นฐานทางเศรษฐศาสตร์ที่แน่น สามารถใช้เครื่องมือทางคณิตศาสตร์และเศรษฐมิติได้

ด้วยเหตุนี้ การจัดการเรียนการสอนใน 2 หลักสูตรนี้จึงมีความแตกต่างกัน แต่ทุกปีการศึกษา นักศึกษาจะต้องลงทะเบียน 120 หน่วยกิต (วิชาเรียนแต่ละวิชาจะมีจำนวนหน่วยกิตต่างกันไปตั้งแต่ 10 หน่วยกิต ไปจนถึง 20 หน่วยกิต) สำหรับหลักสูตร BA(Econ) ในปีการศึกษาแรกเป็นการเรียนแบบผสมผสานในเชิงสังคมศาสตร์ ซึ่งประกอบด้วย การเรียนเศรษฐศาสตร์ 20 หน่วยกิต คณิตศาสตร์/สถิติ 20 หน่วยกิต การเมือง 20 หน่วยกิต วิชาทางสังคมศาสตร์ เช่น สังคมวิทยา มนุษยวิทยา หรือ จิตวิทยา 20 หน่วยกิต และวิชาเลือกอื่น เช่น สังคมศาสตร์ การพัฒนา ประวัติศาสตร์เศรษฐกิจ สถิติประยุกต์ เป็นต้นอีก 40 หน่วยกิต

ส่วนในปีที่สองนั้น จะเป็นการศึกษาแบบลงลึกไปกว่าในชั้นปีแรก ซึ่งถ้านักศึกษาต้องการมุ่งไปที่การศึกษาเศรษฐศาสตร์แต่เพียงอย่างเดียวก็เลือกวิชาทางเศรษฐศาสตร์ 80 หน่วยกิต (2 ใน 3) และเลือกวิชาอื่น ๆ นอกจากเศรษฐศาสตร์ในกลุ่ม BA(Econ) ได้อีก 40 หน่วยกิต (1 ใน 3) หรือถ้านักศึกษาตัดสินใจเลือกที่จะศึกษาแบบบูรณาการ เช่น เศรษฐศาสตร์กับการเมือง นักศึกษาก็สามารถเลือกศึกษาเน้นไปทางใดทางหนึ่ง 80 หน่วย

กิต หรือเลือกศึกษาโดยเน้นทั้ง 2 ด้านเท่า ๆ กัน ตัวอย่างของวิชาเศรษฐศาสตร์ที่มีให้เลือก ได้แก่ Operational Research, Econometrics, Development Economics, Mathematical Economics, Microeconomics, Macroeconomics and Applied Environmental Economics อย่างไรก็ตาม นักศึกษาที่เลือกเรียนเน้นไปทางเศรษฐศาสตร์อย่างเดียว จะต้องเรียนวิชาเศรษฐมิติในปีที่ 2 หรือปีที่ 3

ส่วนในปีที่ 3 ก็เช่นเดียวกับปีที่ 2 คือ นักศึกษาที่เลือกเน้นไปทางเศรษฐศาสตร์แต่เพียงอย่างเดียวจะต้องเลือกเรียนวิชาต่าง ๆ ของเศรษฐศาสตร์จำนวน 80 หน่วยกิต และอีก 40 หน่วยกิตสามารถเลือกเรียนวิชาอื่น ๆ ที่อยู่ใน BA(Econ) ตัวอย่างของวิชาเศรษฐศาสตร์ที่มีให้เลือก ได้แก่ The Chinese Economy, Natural Resource Economics, Financial Economics, Development Economics, Microeconomics, Macroeconomics, Financial Econometrics, Economic Policy Analysis, Economics of Monetary Integration in Europe ส่วนนักศึกษาที่อยากจะเปลี่ยนไปเน้นการศึกษาที่ไม่ใช่เศรษฐศาสตร์ก็สามารถเลือกศึกษาโดยศึกษาอย่างน้อย 50 หน่วยกิตจาก 2 แขนง เช่น 50 หน่วยกิตจากเศรษฐศาสตร์ และอีก 50 หน่วยกิตจากสังคมวิทยา สำหรับนักศึกษาที่เปลี่ยนความสนใจมาเป็นเศรษฐศาสตร์กับสังคมวิทยา เมื่อสำเร็จการศึกษานักศึกษาจะได้รับปริญญา BA(Hons) Economic and Social Studies, Economics

ส่วนการศึกษาในหลักสูตร Economics (BEconSc Economics) มีความแตกต่างออกไปโดยเน้นหนักไปในทางความเชี่ยวชาญทางเศรษฐศาสตร์ เทคนิคเชิงคณิตศาสตร์ สถิติ และเศรษฐมิติเป็นสำคัญ โดยในปีที่ 1 นักศึกษาจะต้องเรียนวิชาทางเศรษฐศาสตร์ 20 หน่วยกิต วิชาเศรษฐศาสตร์จุลภาคและมหภาค 20 หน่วยกิต คณิตศาสตร์และสถิติ 20 หน่วยกิต และวิชาเลือกจำนวน 60 หน่วยกิต ซึ่งวิชาเลือกดังกล่าวครอบคลุมวิชาทางสังคมศาสตร์ เช่น กฎหมาย ปรัชญา และ สังคมวิทยา รวมถึง คณิตศาสตร์ ตัวอย่างเช่น Introduction to English Law, Linear Algebra, Calculus & Vectors, Critical Thinking, Philosophy & Social Science

ส่วนในปีที่ 2 นักศึกษาจะต้องเรียนวิชาบังคับทางเศรษฐศาสตร์จุลภาคและมหภาคขั้นสูง คณิตศาสตร์ และเศรษฐมิติ จำนวน 80 หน่วยกิต และเลือกวิชาเลือกเสรีจากกลุ่มวิชาเศรษฐศาสตร์และ Finance อีก 40 หน่วยกิต ตัวอย่างเช่น Development Economics, Business Economics, The UK Economy, Climate Changes Economics, Foundation of Finances เป็นต้น ในปีที่สามนักศึกษาจะต้องเรียนวิชาบังคับคือ เศรษฐศาสตร์มหภาคและจุลภาคขั้นสูงอีก 40 หน่วยกิต และ 20 หน่วยกิตจากวิธีวิทยาเชิงปริมาณ ตัวอย่างเช่น Cross Section Economics, Time Series Economics, Business Forecasting เป็นต้น และวิชาเลือกอีก 60 หน่วยกิตจากกลุ่มวิชาเศรษฐศาสตร์และ Finance ตัวอย่างเช่น Labor Economics, History of Economic Thought, The Chinese Economy, Economics of Monetary Integration of Europe, International Finance, Advanced Corporate Finance เป็นต้น

ตารางที่ 6 การเปรียบเทียบองค์ประกอบของวิชาต่างๆ ในหลักสูตรเศรษฐศาสตรบัณฑิตของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยซาร์วาร์ด มหาวิทยาลัยแมนเชสเตอร์

วิชาในหลักสูตรเศรษฐศาสตรบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย	วิชาในหลักสูตรเศรษฐศาสตรบัณฑิตของมหาวิทยาลัยซาร์วาร์ด	วิชาในหลักสูตรเศรษฐศาสตรบัณฑิตของมหาวิทยาลัยแมนเชสเตอร์ (BEconSc)
<u>วิชาแกนคณิตศาสตร์และสถิติ 4 วิชา</u> คณิตศาสตร์สำหรับนักเศรษฐศาสตร์ 1 คณิตศาสตร์สำหรับนักเศรษฐศาสตร์ 2 สถิติสำหรับนักเศรษฐศาสตร์ เศรษฐมิติเบื้องต้น	<u>วิชาคณิตศาสตร์และสถิติ 6 วิชา</u> Math 1a Stat 100 Stat 104 Stat 110 Applied Math 101, or Math 154 Economics 1123 - Introduction to Econometrics or Economics 1126 - Quantitative Methods in Economics	<u>วิชาบังคับทางคณิตศาสตร์ สถิติ และเศรษฐมิติ</u> Advanced Mathematics Advanced Statistics Econometrics Mathematical Economics I วิชาเลือก quantitative methods (20 credits) Cross Section Econometrics Time Series Econometrics Business Forecasting Mathematical Economics II Mathematical Finance Financial Economics Financial Econometrics
<u>วิชาแกนเศรษฐศาสตร์ 12 วิชา</u> เศรษฐศาสตร์เบื้องต้น ทฤษฎีเศรษฐศาสตร์จุลภาค 1 ทฤษฎีเศรษฐศาสตร์มหภาค 1 ทฤษฎีเศรษฐศาสตร์จุลภาค 2 ทฤษฎีเศรษฐศาสตร์มหภาค 2 ประวัติความคิดทางเศรษฐศาสตร์ เศรษฐกิจไทย เศรษฐศาสตร์การพัฒนา เศรษฐศาสตร์ระหว่างประเทศ เศรษฐศาสตร์สาธารณะ เศรษฐศาสตร์การเงินและสถาบันการเงิน	<u>วิชาบังคับทางเศรษฐศาสตร์ 7 วิชา</u> Economics 10a - Principles of Economics Economic 10b - Principles of Economics Economics 1010a - Microeconomic Theory Economics 1011a - Microeconomic Theory Economics 1010b - Macroeconomic Theory Economics 1011b - Macroeconomic Theory	<u>วิชาบังคับทางเศรษฐศาสตร์ 11 วิชา</u> Studying Economics Applied Economics Microeconomic Principles Macroeconomic Principles Microeconomic IIA Microeconomics IIB Macroeconomics IIA Macroeconomics IIB Macroeconomics IIIA Macroeconomics IIIB Microeconomics III

สัมมนาภาคสนาม	Economics 970- Sophomore Tutorial	
<p>กลุ่มวิชาเฉพาะทางเศรษฐศาสตร์ เลือกในกลุ่ม 9 กลุ่มวิชาเฉพาะ</p> <p>1. กลุ่มวิชาเศรษฐศาสตร์ทฤษฎี</p> <p>2. กลุ่มวิชาเศรษฐศาสตร์ พัฒนาการ</p> <p>3. กลุ่มวิชาเศรษฐศาสตร์ระหว่าง ประเทศ</p> <p>4. กลุ่มวิชาเศรษฐศาสตร์ สาธารณะ</p> <p>5. กลุ่มวิชาเศรษฐศาสตร์การเงิน</p> <p>6. กลุ่มวิชาเศรษฐศาสตร์ปริมาณ วิเคราะห์</p> <p>7. กลุ่มวิชาเศรษฐศาสตร์แรงงาน และทรัพยากรมนุษย์</p> <p>9. กลุ่มวิชาเศรษฐศาสตร์ว่าด้วย องค์กรและองค์กรอุตสาหกรรม</p>	<p>กลุ่มวิชาเลือกทางเศรษฐศาสตร์</p> <p>1. Development</p> <p>2. Economic History</p> <p>3. Environmental Economics</p> <p>4. Finance</p> <p>5. Game Theory /Decision Theory</p> <p>6. Health Economics</p> <p>7. Industrial Organization</p> <p>8. International Economics</p> <p>9. Labor Economics</p> <p>10. Microeconomic Theory</p> <p>11. Macroeconomics-Monetary and Fiscal Policy</p> <p>12. Behavioral Economics (Psychology & Economics)</p> <p>13. Public Sector Economics</p>	<p>วิชาเลือกทางเศรษฐศาสตร์ในปี 1</p> <p>An introduction to Development</p> <p>Applied Statistics for Economists</p> <p>Computing for Social Scientists</p> <p>Accounting</p> <p>วิชาเลือกทางเศรษฐศาสตร์ในปี 2</p> <p>The UK Economy-Microeconomics</p> <p>The UK Economy-Macroeconomics</p> <p>Managerial Economics I</p> <p>Operational Research IA</p> <p>Operational Research IB</p> <p>Economics of Environmental Management</p> <p>Marketing Research</p> <p>Development Economics IA</p> <p>Development Economics IIB</p> <p>Business Economics IA</p> <p>Business Economics IB</p> <p>Climate Change Economics</p> <p>Applied Environmental Economics</p> <p>วิชาเลือกทางเศรษฐศาสตร์ในปี 3</p> <p>Advanced Macroeconomics</p> <p>The Macroeconomics of Labor Markets</p> <p>The Chinese Economy</p> <p>Natural Resource Economics</p> <p>Development Economics III</p> <p>International Monetary Economics</p> <p>Labor Economics</p> <p>History of Economic Thought</p> <p>Business Economics II</p> <p>Money, Banking & Financial Markets</p> <p>Economics of Monetary Integration in</p>

		Europe Managerial Economics II Property and Distributive Justice: From Grotious to Rawls Economic Policy Analysis Climate Change Economics Applied Industrial Organization วิชาเลือกทาง Finance ในปี 1 Financial Decision Making Fundamentals of Financial Reporting Fundamental of Management วิชาเลือกทาง Finance ในปี 2 Foundation of Finance Investment Analysis วิชาเลือกทาง Finance ในปี 3 International Finance Financial Derivatives Advanced Corporate Finance Corporate Contracting & Managerial Behavior Behavioral Finance Financial Engineering
--	--	---

จากตารางที่ 6 เมื่อเปรียบเทียบองค์ประกอบของวิชาต่าง ๆ ในหลักสูตรเศรษฐศาสตรบัณฑิตของ จุฬาฯ มหาวิทยาลัยฮาร์วาร์ด มหาวิทยาลัยแมนเชสเตอร์ (BEconSc) จะพบว่ามีองค์ประกอบของวิชาไม่แตกต่างกันนัก โดยเฉพาะวิชาบังคับทางเศรษฐศาสตร์และวิชาบังคับทางคณิตศาสตร์ สถิติ และเศรษฐมิติ ในส่วนของวิชา บังคับทางเศรษฐศาสตร์ ซึ่งโดยทั่วไปประกอบไปด้วย เศรษฐศาสตร์จุลภาค และมหภาค ในระดับต่าง ๆ ตั้งแต่ ระดับพื้นฐานไปจนถึงระดับสูง โดยหลักสูตรเศรษฐศาสตรบัณฑิตของจุฬาฯ มีความใกล้เคียงกับหลักสูตรของ

มหาวิทยาลัยฮาร์วาร์ด แต่หลักสูตรของมหาวิทยาลัยแมนเชสเตอร์มีวิชาแกนทางเศรษฐศาสตร์ในจำนวนที่มากกว่า

ในส่วนของวิชาบังคับทางคณิตศาสตร์ สถิติ และเศรษฐมิตินั้น หลักสูตรเศรษฐศาสตร์บัณฑิตของมหาวิทยาลัยฮาร์วาร์ดและแมนเชสเตอร์มีองค์ประกอบของจำนวนวิชา(6 วิชา) มากกว่า จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (4 วิชา) ข้อมูลดังกล่าวสะท้อนให้เห็นถึงว่าเครื่องมือทางคณิตศาสตร์ สถิติ และเศรษฐมิติ เป็นองค์ประกอบสำคัญในการศึกษาเศรษฐศาสตร์ในมหาวิทยาลัยชั้นนำของโลก อย่างไรก็ตาม การเรียนการสอนเศรษฐศาสตร์ที่เน้นการใช้โมเดลเชิงคณิตศาสตร์ที่เข้มข้นนี้ในอีกด้านหนึ่งก็ถูกตั้งคำถามจากกลุ่มต่าง ๆ ที่ตั้งคำถามต่อองค์ความรู้และการเรียนการสอนเศรษฐศาสตร์ว่า ทำให้นักศึกษาเศรษฐศาสตร์ที่เน้นหนักการฝึกฝนการใช้เครื่องมือดังกล่าว ขาดทักษะอื่นๆในด้านอื่น ๆ โดยเฉพาะการถ่ายทอดและการสื่อสาร รวมทั้งทำให้เกิดการตั้งคำถามต่อและวิพากษ์แนวคิดและทฤษฎีทางเศรษฐศาสตร์ที่เรียนความสลับซับซ้อนของโมเดลเชิงคณิตศาสตร์ว่ามีลักษณะที่ตัดขาดจากสภาพความเป็นจริง ดังที่กลุ่มต่างๆที่วิพากษ์การเรียนการสอนเศรษฐศาสตร์ได้ระบุเอาไว้

เมื่อพิจารณาวิชาเฉพาะทางเศรษฐศาสตร์ หรือ The Subfield of Economics จะพบว่า วิชาเฉพาะของหลักสูตรเศรษฐศาสตร์บัณฑิต จุฬาฯ และมหาวิทยาลัยฮาร์วาร์ด มีความใกล้เคียงกันแต่มหาวิทยาลัยฮาร์วาร์ดมีกลุ่มชุดวิชาให้เลือกมากกว่าคือ 13 กลุ่มชุดวิชา ขณะที่จุฬาฯ มีให้เลือก 9 กลุ่มชุดวิชา และที่น่าสนใจก็คือ หนึ่งในกลุ่มชุดวิชาเลือกของมหาวิทยาลัยฮาร์วาร์ด มีวิชา Economic History แต่จุฬาฯและมหาวิทยาลัยแมนเชสเตอร์ไม่มี แสดงให้เห็นว่าวิชาประวัติศาสตร์และเครื่องมือและการอธิบายเชิงประวัติศาสตร์ถูกให้ความสำคัญน้อยมากในหลักสูตรเศรษฐศาสตร์ในมหาวิทยาลัยดังกล่าว

ขณะที่หลักสูตรของจุฬาฯ มีกลุ่มวิชาเศรษฐศาสตร์ปริมาณวิเคราะห์ หลักสูตรเศรษฐศาสตร์บัณฑิตของมหาวิทยาลัยฮาร์วาร์ดและแมนเชสเตอร์ไม่มีกลุ่มวิชาดังกล่าวเป็นวิชาเฉพาะ ข้อสังเกตในกรณีนี้ก็คือ การที่หลักสูตรของฮาร์วาร์ดและแมนเชสเตอร์ไม่มีกลุ่มวิชาดังกล่าว ก็อาจจะเนื่องมาจากวิชาบังคับทางคณิตศาสตร์ สถิติ และเศรษฐมิติ นั้นมีจำนวนมากกว่า จึงไม่มีความจำเป็นที่นักศึกษาจะแยกมาศึกษา กลุ่มวิชาเศรษฐศาสตร์ปริมาณวิเคราะห์ เป็นวิชาเฉพาะอีกต่างหาก แต่สามารถเลือกที่จะศึกษาวิชาเฉพาะอื่น ๆ แทนได้ หรือในอีกด้าน

หนึ่งที่ผู้วิจัยได้ตั้งข้อสังเกตเอาไว้ข้างต้นแล้วว่า เศรษฐศาสตร์ปริมาณวิเคราะห์นั้นควรจะถูกจัดเป็นวิชาเฉพาะทางเศรษฐศาสตร์หรือเป็นหนึ่งในเครื่องมือของการศึกษาเศรษฐศาสตร์ในด้านต่าง ๆ

ในหลักสูตรเศรษฐศาสตร์บัณฑิตของทั้ง 3 มหาวิทยาลัยมีเพียง จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยที่กำหนดให้ วิชาประวัติศาสตร์ความคิดทางเศรษฐศาสตร์เป็นวิชาบังคับทางเศรษฐศาสตร์ ขณะที่มหาวิทยาลัยฮาร์วาร์ดไม่มีการระบุถึงวิชานี้ และวิชานี้เป็นเพียงวิชาเลือกทางเศรษฐศาสตร์ของมหาวิทยาลัยแมนเชสเตอร์เท่านั้น สภาวะดังกล่าวแสดงให้เห็นถึงการหดหายไปของการจัดการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์ความคิดทางเศรษฐศาสตร์ (History of Economic Thought) ซึ่งกลุ่มต่างๆ ที่วิพากษ์การเรียนการสอนเศรษฐศาสตร์วิพากษ์ว่า การหดหายไปของการศึกษาและการจัดการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์ความคิดทางเศรษฐศาสตร์ ในมหาวิทยาลัยต่างๆ ซึ่งเป็นองค์ความรู้ที่สามารถกระตุ้นให้เกิดการตั้งคำถามต่อแนวคิดและทฤษฎีเศรษฐศาสตร์ การขาดมิติของบริบททางประวัติศาสตร์ดังกล่าวส่งผลให้การครอบงำของแนวคิดและทฤษฎีเศรษฐศาสตร์นีโอคลาสสิกเป็นไปได้ง่ายดายยิ่งขึ้น

อย่างไรก็ตาม โดยรวมแล้วเนื้อหาในหลักสูตรเศรษฐศาสตร์บัณฑิตของทั้ง 3 มหาวิทยาลัยมีทิศทางไปในแนวทางเดียวกันคือเน้นหนักและให้ความสำคัญกับการเรียนการสอนทฤษฎีเศรษฐศาสตร์นีโอคลาสสิก พร้อม ๆ ไปกับเครื่องมือทางคณิตศาสตร์ สถิติ และเศรษฐมิติ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อผลิตนักเศรษฐศาสตร์ที่มีความเชี่ยวชาญเฉพาะด้านทางเศรษฐศาสตร์หรือเพื่อเตรียมนักศึกษาให้พร้อมสำหรับการศึกษาต่อในระดับสูง และความเชี่ยวชาญดังกล่าวนี้ผูกติดอย่างแน่นแฟ้นกับการใช้เครื่องมือทางคณิตศาสตร์ สถิติ และเศรษฐมิติ ซึ่งสภาวะดังกล่าวยังคงสอดคล้องกับข้อวิพากษ์ของฉัตรทิพย์ นาถสุภา (2523ก) และ Unchalee Kohkongka (1985) ที่อธิบายลักษณะเฉพาะของหลักสูตรเศรษฐศาสตร์ในมหาวิทยาลัยไทยว่า มีวัตถุประสงค์ในการฝึกอบรมให้ได้ผู้เชี่ยวชาญทางเศรษฐศาสตร์สามารถทำงานเทคนิคทางเศรษฐศาสตร์ได้ และโดยสาระแล้ววิชาเศรษฐศาสตร์ในประเทศไทยเน้นทฤษฎีนีโอคลาสสิกและทฤษฎีของเคนส์ แทบไม่มีการศึกษาทฤษฎีเศรษฐศาสตร์ของคลาสสิกและทฤษฎีเศรษฐศาสตร์ฝ่ายประวัติศาสตร์และสถาบัน

อย่างไรก็ตาม สำหรับข้อวิพากษ์ที่ระบุว่าการเรียนเศรษฐศาสตร์เป็นการสร้างความเชี่ยวชาญแบบเฉพาะทางดังกล่าวไม่ได้เป็นทางเลือกเดียวในการศึกษาเศรษฐศาสตร์หรือของหลักสูตรเศรษฐศาสตร์ แต่จากการกรณีศึกษาหลักสูตรเปรียบเทียบข้างต้น พบว่ามหาวิทยาลัยแมนเชสเตอร์ยังมีหลักสูตรเศรษฐศาสตร์ที่มี

คุณลักษณะที่แตกต่างออกไปจากการสร้างผู้เชี่ยวชาญแบบเฉพาะทาง โดยหลักสูตรเศรษฐศาสตรบัณฑิต BA (Econ) ดังกล่าวเป็นหลักสูตรที่เก่าแก่และมีความยืดหยุ่นสูง วิธีการศึกษามีการบูรณาการเอาการศึกษาเศรษฐศาสตร์เข้ากับวิชาอื่นๆ ในสังคมศาสตร์ เพื่อสร้างนักเศรษฐศาสตร์ในฐานะของนักสังคมศาสตร์ที่แม้จะมีความรู้ทางด้านเศรษฐศาสตร์แต่ก็มีความรู้ครอบคลุมในมิติต่าง ๆ อย่างรอบด้าน

ข้อสังเกตที่ผู้วิจัยอยากจะนำเสนอไว้ในที่นี้ก็คือ รูปแบบการศึกษาเศรษฐศาสตร์ที่สะท้อนผ่านหลักสูตรเศรษฐศาสตร์นั้นชี้ให้เห็นว่าองค์ความรู้ของเศรษฐศาสตร์ในปัจจุบันรวมถึงการศึกษาเศรษฐศาสตร์ของไทยเน้นไปที่เศรษฐศาสตร์นีโอคลาสสิกซึ่งให้ความสำคัญอย่างมากกับวิธีวิทยาที่อิงอาศัยเครื่องมือทางคณิตศาสตร์ สถิติ และเศรษฐมิติที่สลับซับซ้อน การศึกษาเศรษฐศาสตร์ดังกล่าวสอดคล้องไปกับการแบ่งงานกันทำทางสังคมซึ่งมองนักเศรษฐศาสตร์ในฐานะผู้เชี่ยวชาญเฉพาะทางด้านเศรษฐกิจนั้น เป็นรูปแบบที่มีอิทธิพลอย่างสูงต่อการศึกษาศาสตร์ของมหาวิทยาลัยในประเทศต่าง ๆ ที่เป็นเสมือนเป็นต้นกำเนิดของโมเดลของการจัดหลักสูตรการศึกษาเศรษฐศาสตร์ไทย ด้วยเหตุนี้ การตั้งคำถามที่มีต่อการรูปแบบศึกษาเศรษฐศาสตร์ในประเทศดังกล่าวในประเด็นต่าง ๆ ของกลุ่มต่าง ๆ ที่วิพากษ์การเรียนการสอนเศรษฐศาสตร์จึงเป็นสิ่งที่ต้องให้ความสนใจและแน่นอนว่าการวิพากษ์หรือการปรับเปลี่ยนที่มีต่อการวิพากษ์ดังกล่าวย่อมส่งผลกระทบต่อการศึกษาเศรษฐศาสตร์ในสังคมไทยไปด้วยอยากหลีกเลี่ยงไม่ได้ แม้ว่าการวิพากษ์และการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ในองค์ความรู้และการเรียนการสอนเศรษฐศาสตร์นั้นไม่สามารถเกิดขึ้นได้ในระยะเวลาอันสั้น

ในส่วนต่อไปของงานวิจัย เป็นความพยายามสำรวจว่าในหมู่นักศึกษาไทยมีหน่ออ่อนของการวิพากษ์หรือการตั้งคำถามต่อองค์ความรู้และการศึกษาเศรษฐศาสตร์เช่นเดียวกับกลุ่มในประเทศต่าง ๆ ที่วิพากษ์การเรียนการสอนเศรษฐศาสตร์ดังที่ได้กล่าวมาแล้วในบทที่ 2 หรือไม่ ถ้ามีการวิพากษ์และการตั้งคำถามดังกล่าวเน้นหนักไปในด้านใด เหมือนหรือต่างจากการวิพากษ์ของกลุ่มต่าง ๆ เหล่านั้น

2. การศึกษาทางด้านอุปสงค์การเรียนการสอนเศรษฐศาสตร์

ตารางที่ 7 แสดงจำนวนนักศึกษาที่ตอบแบบสอบถามแยกตามชั้นปี นิสิตที่ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับความคิดเห็นและการคาดหวังในการศึกษาเศรษฐศาสตร์ในครั้งนี้มีจำนวน 61 คน ประกอบด้วยนิสิตชั้นปี 2 จำนวน 2 คน (คิดเป็นร้อยละ 3.28 ของจำนวนผู้ตอบแบบสอบถาม) นิสิตชั้นปี 3 จำนวน 36 คน (คิดเป็นร้อยละ

59.02 ของจำนวนผู้ตอบแบบสอบถาม) และนิสิตชั้นปี 4 จำนวน 23 คน (คิดเป็นร้อยละ 37.70 ของจำนวนผู้ตอบแบบสอบถาม)

ตารางที่ 7 ชั้นปีการศึกษาของนิสิตผู้ตอบแบบสอบถาม

ชั้นปี	จำนวนผู้ตอบแบบสอบถาม
ชั้นปีที่ 2	2
ชั้นปีที่ 3	36
ชั้นปีที่ 4	23
รวม	61

ประเด็นแรกเมื่อสอบถามว่า อะไรคือสิ่งที่นิสิตคิดว่าสิ่งสำคัญที่ได้เรียนรู้จากการศึกษาเศรษฐศาสตร์ พบว่า ประเด็นสำคัญที่นิสิตส่วนใหญ่ระบุว่าประเด็นเรื่องระบบวิธิตัด การวิเคราะห์อย่างมีเหตุมีผล รองลงมาคือ ความรู้ทางทฤษฎีเศรษฐศาสตร์และการประยุกต์ใช้ ดังตัวอย่างคำตอบที่แสดงให้เห็นในตารางที่ 8 และ 9

ตารางที่ 8 คำตอบของนิสิตที่สะท้อนให้เห็นถึงระบบวิธิตัด การวิเคราะห์อย่างมีเหตุมีผลซึ่งเป็นสิ่งสำคัญที่ได้เรียนรู้จากการศึกษาเศรษฐศาสตร์

การคิดอย่างเป็นระบบและคาดการณ์เหตุการณ์จากข้อมูลทางเศรษฐกิจที่มีอยู่ได้
มีระบบความคิดที่ดี วางระบบความคิดดีทางด้านเศรษฐกิจ
เรียนรู้วิธีการในการคิดและวิเคราะห์อย่างนักเศรษฐศาสตร์ บนพื้นฐานซึ่งสมมติฐานทางเศรษฐศาสตร์
แง่คิดที่แตกต่าง (มองต่าง) จากความคิดของคนที่ไม่ได้เรียน
การคิดวิเคราะห์อย่างเป็นระบบ การมองสิ่งรอบตัวอย่างเป็นระบบ
การคิดอย่างใช้เหตุผล
การคิดวิเคราะห์ต่าง ๆ ที่มองในเชิงลึกกว่าคนทั่วไป
การคิดเป็นลำดับขั้นตอน เป็นเหตุผล มีที่มาที่ไปที่สามารถอธิบายได้ด้วยภาษาทั้งการเขียน และตัวเลข นอกจากนี้ต้องใช้ในการคาดการณ์ล่วงหน้ามาใช้ในการคิดคำนวณ เพื่อให้ได้ผลที่ออกมาเป็นไปตามที่

ต้องการมากที่สุด
ทักษะการคิดในเศรษฐศาสตร์ เน้นเชื่อมโยงอย่างมีเหตุผลต่อเนื่องกัน
ทักษะการไตร่ตรองอย่างมีเหตุผล (rational decision) ที่ต้องนำข้อมูลทั้งหมดที่หาได้มาประกอบการตัดสินใจ หรือวางแผนคาดการณ์ การตกผลึกความคิด
ทักษะสำคัญที่ได้จากการศึกษาวิชาทางเศรษฐศาสตร์คือ การคิดอย่างเป็นระบบและมีการคิดอย่างเป็นเหตุผล
วิธคิด คือ ไม่ว่าจะทำอะไรก็ตาม ต้องทำให้เกิดประโยชน์สูงสุด โดยเกิดผลเสียน้อยที่สุดด้วย และที่สำคัญที่สุด คือ ทำให้มองเห็นแนวทางเพื่อไปสู่การพัฒนาประเทศในระยะยาว
การคิดวิเคราะห์สาเหตุ ผลกระทบ ของเหตุการณ์ต่าง ๆ การคาดการณ์ถึงสิ่งที่จะเกิดขึ้น เมื่อมีปัจจัยอย่างใดอย่างหนึ่ง
ตรรกะหรือทักษะทางความคิดเป็นเหตุเป็นผล เนื่องจากแบบจำลองทางเศรษฐศาสตร์เมื่อมีปัจจัยหรือตัวแปรหนึ่งได้รับผลกระทบ จะย่อมส่งผลต่างๆตามมา เศรษฐศาสตร์ศึกษาว่าสิ่งเหล่านี้ก่อให้เกิดสิ่งใดและเหตุใดจึงเป็นเช่นนั้น
ระบบความคิดที่มีเหตุมีผล มีหลักฐานรับรองที่ถูกปรับแนวความคิดมาแล้ว มีการคิดที่อยู่บนพื้นฐานความจริง
การมองสิ่งต่างๆรอบตัวเราอย่างเป็นระบบ ได้คิดถึงสิ่งที่พบเจอ หรือกิจกรรมในชีวิตประจำวันในอีกแง่มุมที่อาจจะไม่เคยนึกถึงมาก่อน การมีทัศนคติต่อสิ่งต่าง ๆ ที่หลากหลาย ทำให้เข้าใจความเป็นไปได้ดีขึ้น และยอมรับสังขธรรมได้ดีขึ้น
การคิดอย่างเป็นระบบ
การวิเคราะห์ที่เป็นลำดับ
การวิเคราะห์สิ่งต่างๆ การเรียนรู้อย่างเป็นระบบ
ทักษะในการคิด วิเคราะห์ เป็นลำดับขั้นตอน
กระบวนการคิดที่เป็นระบบระเบียบ
การคิดวิเคราะห์ และมีเหตุผล
แนวทางเลือก ตัดสินใจ ด้วยความสมเหตุสมผล
ทำให้คิดวิเคราะห์เป็น สามารถนำความรู้ที่ได้รับไปใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวันได้
ทักษะในการมองโลกได้กว้าง และมีเหตุผลมากกว่าคนทั่วไป สามารถลำดับเรื่องราวที่เกิดขึ้นในทางเศรษฐกิจได้เข้าใจมากขึ้น
การคิดอย่างเป็นเหตุเป็นผล และการคาดการณ์พฤติกรรมของผู้คนในระบบเศรษฐกิจที่ทำให้เราอธิบาย

ผลต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในอดีตและที่จะเกิดขึ้นในอนาคตได้
ทักษะการคิด วิเคราะห์เหตุการณ์หรือสถานการณ์ต่างๆอย่างมีเหตุผล
ทักษะสำคัญที่ได้คือ ลำดับความคิด ซึ่งจำเป็นในการทำความเข้าใจในเรื่องต่างๆ โดยเฉพาะแบบจำลองทางเศรษฐศาสตร์ที่ต้องลำดับกระบวนการต่างๆที่เกิดขึ้นในระบบตั้งแต่เหตุการณ์แรกจนกระทั่งเหตุการณ์สุดท้าย เพื่อให้เข้าใจแบบจำลองนั้นอย่างถ่องแท้
มีเหตุผล รู้จักคิดวิเคราะห์ปัญหาทางเศรษฐกิจได้อย่างรอบด้าน
การมองอย่างมีเหตุผล สามารถเชื่อมโยงสาเหตุที่ทำให้เกิดปัญหา เพื่อสามารถแก้ไขปัญหาต่างๆได้อย่างมีเหตุผล และการนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน เพื่อหาทางออกหรือวิธีป้องกันและแก้ไขปัญหาอื่นๆ

ตารางที่ 9 คำตอบของนิสิตที่สะท้อนให้เห็นถึงความรู้ทางทฤษฎีและการประยุกต์ใช้ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญที่ได้เรียนรู้จากการศึกษาเศรษฐศาสตร์

ทฤษฎีทางเศรษฐศาสตร์ต่าง ๆ ที่มีประโยชน์สามารถนำมาใช้วิเคราะห์ และเกิดประโยชน์ต่อการใช้ชีวิต
ความรู้เกี่ยวกับเศรษฐศาสตร์ด้านทฤษฎี
ทฤษฎีต่างๆที่เกี่ยวกับเศรษฐศาสตร์ ทักษะในการคำนวณ
การคิดอย่างมีเหตุผล ทักษะการคำนวณ การวิเคราะห์เศรษฐกิจ โดยภาพรวม ทฤษฎี แบบจำลองทางเศรษฐศาสตร์ การวิเคราะห์ทางด้านสถิติ เศรษฐมิติ
การรู้จัก Demand Supply ความต้องการซื้อ-ขาย ภาวะสมดุลของเศรษฐกิจ และนิสัยของผู้บริโภค-ผู้ผลิต
พฤติกรรมของบุคคลในแต่ละตลาด แนวทางที่ทำให้เกิดผลประโยชน์และการตัดสินใจใหม่ ๆ
ทักษะทางการวิเคราะห์ แก้ไขปัญหาต่างๆ เมื่อพบทางเลือกในการแก้ปัญหาหลายทาง เราต้องคิดหาวิธีแก้ปัญหาที่เป็นไปได้ทุกทาง และนำวิธีการแก้ปัญหาเหล่านั้นมาเปรียบเทียบกันว่าวิธีใดก่อนประโยชน์สูงสุด
เรื่องของการตัดสินใจ การเลือกในทางเลือกต่าง ๆ ทำให้เราคำนึงถึงปัจจัยหลายๆด้านมากขึ้น เช่น มีเรื่อง
ค่า
เสียโอกาส การบริหารเวลา กิจกรรมต่างๆ รวมถึงทฤษฎีแนวคิดเกี่ยวกับการเงิน การคลัง นโยบายการเงิน การบริการองค์กร รูปแบบองค์กร การทำวิจัย รายงานความคิดที่เป็นกระบวนการมากขึ้น
การวิเคราะห์ลักษณะทางเศรษฐกิจ วิธีการแก้ปัญหา และผลที่จะตามมา
แนวคิดทฤษฎีที่สามารถมาประยุกต์ในชีวิต

การบริหารจัดการสิ่งที่มีอยู่อย่างจำกัดให้เกิดประโยชน์สูงสุด
ความรู้ที่เป็นทฤษฎี และแนวทางการนำประยุกต์ไปใช้
แนวคิดและทฤษฎีของเศรษฐศาสตร์ที่มีประโยชน์ต่อการจัดการและแก้ไขปัญหาทางเศรษฐกิจต่างๆ ได้
วิธีการคิดที่ไม่เหมือนศาสตร์อื่น เป็นศาสตร์แห่งความประหยัด ความพอเพียง และความสมดุล
การคิดวิเคราะห์เกี่ยวกับเศรษฐกิจเนื่องจากวิชาต่างๆ ในขณะส่วนใหญ่ต้องใช้วิเคราะห์ทั้งนั้น
การวิเคราะห์ แก้ไขปัญหาต่างๆ เมื่อพบทางเลือกในการแก้ปัญหาหลายทาง เราต้องคิดหาวิธีแก้ปัญหาทุก
ทางที่เป็นไปได้ และนำวิธีการแก้ปัญหาเหล่านั้นมาเปรียบเทียบกันว่าวิธีใดก่อประโยชน์สูงสุด
หลักความคิดและวิธีแบบเศรษฐศาสตร์ เช่น การสร้าง model จะต้องมีส่วน และตัวแปรต่างๆ ที่ควบคุม
การตัดสินใจด้วยเหตุผล และการคาดคะเนผลที่จะเกิดขึ้นในอนาคตจากข้อมูลที่มีในปัจจุบัน
องค์ความรู้ในการแก้ไขปัญหาต่างๆ เพื่อนำไปสู่ผลลัพธ์ที่ดีที่สุด
วิชาเศรษฐศาสตร์สอนถึงต้นทุนค่าเสียโอกาสในการเลือกทำสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ซึ่งแนวคิดนี้ทำให้รู้จักที่จะชั่ง
น้ำหนักความคิดของตนเองก่อนตัดสินใจทำสิ่งต่างๆ ได้ ทักษะการเลือก เศรษฐศาสตร์เป็นศาสตร์การเลือก
แขนงหนึ่ง และทักษะการเลือกนี้เองเป็นทักษะที่สำคัญของชีวิตเช่นกัน ข้าพเจ้าเชื่อว่า การเลือกเป็น
จุดเริ่มต้นของเหตุการณ์ต่างๆ และเป็นตัวชี้วัดปลายทางของการเดินทางได้เป็นอย่างดี หากการเลือกของเรา
นั้นถูก ก็จะนำมาซึ่งทางเดินที่ถูก

จากคำตอบในตารางที่ 8 และ 9 ซึ่งแสดงให้เห็นถึงสิ่งที่นิสิตได้เรียนรู้จากการศึกษาเศรษฐศาสตร์ สะท้อนให้เห็นถึงการคิดวิเคราะห์อย่างเป็นระบบและการเรียนรู้ประยุกต์ใช้ทฤษฎีทางด้านเศรษฐศาสตร์ แต่การคิดวิเคราะห์และการเรียนรู้และประยุกต์ใช้ดังกล่าวโดยสาระนั้นสะท้อนให้เห็นถึงการสร้างกรอบการคิดและวิเคราะห์ของแนวคิดและทฤษฎีของเศรษฐศาสตร์นีโอคลาสสิกเป็นหลัก เช่น การเลือก ความมีเหตุมีผลในเชิงเศรษฐศาสตร์ การคำนึงถึงประโยชน์สูงสุด การสร้างโมเดลภายใต้ข้อสมมติ เป็นต้น

เมื่อสอบถามว่าอะไรคือสิ่งที่นิสิตคิดว่าขาดหายไปจากการศึกษาเศรษฐศาสตร์จากและต้องการให้มีการแก้ไข พบว่า ประเด็นการประยุกต์ใช้เศรษฐศาสตร์ในชีวิตประจำวันซึ่งเชื่อมโยงไปกับประเด็นความสมจริงของทฤษฎีเศรษฐศาสตร์ที่ได้เรียนมาเป็นประเด็นสำคัญอันดับแรกที่นักศึกษากล่าวถึง ดังคำตอบของนักศึกษาในตารางที่ 10 ส่วนประเด็นที่นิสิตได้กล่าวถึงรองลงมาได้แก่ ประเด็นเรื่องทักษะทางการสื่อสารและภาษา และประเด็นการมีความคิดสร้างสรรค์ ดังตัวอย่างคำตอบของนักศึกษาในตารางที่ 11 และ 12

ตารางที่ 10 คำตอบของนิสิตที่สะท้อนให้เห็นถึงปัญหาเรื่องความจริงและการประยุกต์ใช้ของทฤษฎี

เศรษฐศาสตร์

อยากเรียนต่อที่ apply ได้จริงเศรษฐศาสตร์มีแต่ theories เต็มไปหมด
พวกข่าวเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นจริง มีแต่น้อย นอกเหนือจากทฤษฎีต่าง ๆ
ทักษะการนำวิชาไปปฏิบัติจริง เพราะเราเรียนแต่ทฤษฎี
ความคลาดเคลื่อนจากความเป็นจริงของเศรษฐศาสตร์ การที่ไม่สามารถอธิบายวิกฤตทางเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นจริงได้
ความต้องการและพฤติกรรมแต่ละคนไม่เหมือนกัน ถึงแม้ว่าจะเป็นคนในกลุ่มตลาดเดียวกันก็ตาม คือไม่สามารถใช้ได้จริง ยังคงเป็นแค่โมเดล
เศรษฐศาสตร์ในระดับสูงมุ่งเน้นไปทางทฤษฎี แต่ต้องการสิ่งที่นำไปประยุกต์ใช้ได้สะดวกกว่า
ไม่สามารถใช้ได้ในปัจจุบัน ยังคงเป็นแค่โมเดล
ข้อจำกัดของโมเดลซึ่งมีเงื่อนไขที่ไม่สามารถนำไปใช้ในสถานการณ์จริงได้
การคำนึงถึงหลักความจริง จากแบบจำลองทางเศรษฐศาสตร์ที่ได้เรียนมา ไม่มีทางที่จะครอบคลุมทุกปัจจัยที่ส่งผลต่อเศรษฐกิจ หากว่าการเรียนการสอนแทรกการประยุกต์ทฤษฎีที่ได้เรียนไปกับการใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวันได้จะดีมาก
การเห็นความจริง การปฏิบัติ ที่แสดงให้เห็นถึงการใช้ความรู้ในชีวิตประจำวันได้
เราเรียนรู้แต่ทฤษฎีต่างๆของวิชาเศรษฐศาสตร์ แต่เราไม่ค่อยรู้ว่า ทฤษฎีเหล่านั้นสามารถอธิบายปรากฏการณ์ทางเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นในโลกแห่งความจริงได้อย่างไร
การประยุกต์ใช้ในชีวิตจริง ไม่ใช่แค่เพียงทฤษฎี เช่น อาจยกตัวอย่างหรือเล่าเหตุการณ์ สถานการณ์รอบตัวสำคัญ ๆ
การเห็นภาพ หรือ รับรู้ความรู้สึก และเข้าใจสภาพสังคมจริงๆ เช่น เมื่อพูดถึง education ใน public economics เรามองเห็นแต่เพียง เส้นและกราฟ รวมถึงวิธีทำข้อสอบให้ได้คะแนน แต่เราไม่เห็นวิธีการแก้ปัญหา รวมถึงตระหนักถึงปัญหา และมองเห็นภาพปัญหาจริงๆ
การคำนึงถึงหลักความจริง จากแบบจำลองทางเศรษฐศาสตร์ที่ได้เรียนมา ไม่มีทางที่จะครอบคลุมทุกปัจจัยที่ส่งผลต่อเศรษฐกิจ
การนำไปใช้ในชีวิตประจำวันที่อาจจะไม่ได้ใช้สิ่งที่เรียนมา เนื่องจากมีทฤษฎีมากเกินไป ดังนั้นสิ่งที่ขาดไป คือ ข้อเท็จจริง (ที่ไม่รู้ว่าพิสูจน์ได้จริงหรือไม่)
ข้อจำกัดของโมเดลซึ่งมีเงื่อนไขที่ไม่สามารถนำไปใช้ในสถานการณ์จริงได้ ควรให้ความสำคัญกับ

การศึกษาด้านสถิติและการเก็บข้อมูล เพิ่มการอธิบายพฤติกรรมและการเปลี่ยนแปลงของมนุษย์ในสังคม
องค์ความรู้ในการเชื่อมวิชาเศรษฐศาสตร์สู่บริบทของสังคม การนำความรู้ที่ได้ไปใช้ในชีวิตจริง ในทุกระดับวิชาและทุก ๆ สาขาการเรียน
องค์ความรู้ด้านพฤติกรรมของมนุษย์ที่มีความเป็นเหตุเป็นผลแต่ในความเป็นจริงมนุษย์เราทุกคน ไม่ได้ตัดสินใจอย่างมีเหตุมีผลตลอดเวลา
การลองวิเคราะห์กับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นจริงในปัจจุบัน
การเห็นภาพ หรือ รับรู้ความรู้สึก และเข้าใจสภาพสังคมจริงๆ
บางครั้งอยู่กับตำรา จนไม่สามารถประยุกต์ใช้
ไม่มีการทดลองทฤษฎีที่เรียนด้วยตนเอง เช่น หากเรียนคณะวิศวกรรมก็จะมีการทำ lab
การอธิบายพฤติกรรมของมนุษย์ในมุมมองของจิตวิทยาต่อเศรษฐกิจ
ความรู้ ทักษะ การนำไปประยุกต์ใช้ในปัจจุบัน หลายแนวคิดที่ไม่ได้ลงปฏิบัติและทดลอง อยากให้เพิ่มในส่วนของการทดลองและการลงมือปฏิบัติ
นักเศรษฐศาสตร์ส่วนใหญ่จะมองข้ามสิ่งที่เป็นนามธรรม มีตัวตนไม่ชัดเจน และไม่สามารถสร้างนิยามที่ตายตัวขึ้นมาได้ ทำให้การเติบโตของเศรษฐศาสตร์เป็นไปอย่างแข็งทื่อ ขาดการวิพากษ์ในจุดที่ควรวิพากษ์ ต่างยอมรับในข้อบกพร่องที่มีในกระแสหลักอย่างกล้ากลืน
อาจมีการพูดถึงหรือการนำไปใช้ในชีวิตจริงค่อนข้างน้อย เพราะส่วนใหญ่เรียนแต่ทฤษฎี จึงอาจมองภาพหรือใช้จริงไม่ค่อยได้ อยากให้มีการยกตัวอย่างที่เกิดขึ้นจริงในปัจจุบัน
การลงพื้นที่ดูสถานการณ์ที่เกิดขึ้นหรือมีอยู่จริง ดังที่ในทฤษฎีบางทฤษฎีได้ทำการศึกษาไว้ เพราะบางอย่างอาจเปลี่ยนแปลงได้
ควรมีการคิดริเริ่มเกี่ยวกับเศรษฐกิจปัจจุบัน สังเกตสิ่งที่เกิดขึ้นต่างๆในระบบเศรษฐกิจ
เน้นเลขเกินไป ทำให้นิสัยไม่มีทักษะในการพูด ตอบคำถาม ในสถานการณ์จริงได้
จากการเรียนการสอนในเศรษฐศาสตร์ จะเป็นการเรียนเพียงแค่ว่าทฤษฎีขั้นสูง จนบางทีไม่เข้าใจว่าเราเรียนทฤษฎีพวกนั้นไปทำไม เพราะในการทำงานจริง คงไม่ได้ใช้ทฤษฎีต่างๆพวกนั้น ดังนั้น จึงอยากให้ผู้สอนช่วยเสริมให้นักศึกษา ทราบดีว่า ทฤษฎีมากมายที่เราเรียนกันนั้น ใช้ได้จริงหรือเปล่า และจะบูรณาการได้อย่างไร
การประยุกต์กับสิ่งที่เกิดขึ้นจริง ที่เรียนนั้นเหมือนเป็นเพียงแต่ทฤษฎี ไม่ค่อยมีการปฏิบัติ ไม่ค่อยรู้ว่าสถานการณ์ปัจจุบันเป็นอย่างไร และควรรับมืออย่างไร (ในแง่ของคนธรรมดา)
การลงมือทำจริงๆ เพราะจากที่เรียนรู้อะไรแล้วนั้น ส่วนใหญ่เป็นทฤษฎีมากกว่า และทฤษฎีนั้น ไม่รู้ว่ามัน

ถูกมันคิดแค่นั้น ถ้าเอาไปใช้จริง ๆ แล้ว เราจะต้องวาดกราฟและสร้างสมการยังไง
การประยุกต์องค์ความรู้ทางเศรษฐศาสตร์ มาปรับใช้กับการทำงานจริงในสายอาชีพต่าง ๆ
ทักษะที่สามารถนำไปประกอบอาชีพที่ชัดเจนได้ เนื่องจากวิชาส่วนใหญ่เป็นทฤษฎีในส่วนใหญ่
การนำไปใช้จริงกับงาน/ชีวิตประจำวัน เพราะเนื้อหา มีลักษณะ ไปในทางที่มีรูปแบบกำหนดตายตัวอยู่แล้ว การนำมาประยุกต์ใช้จึงเป็นเรื่องที่ควรเพิ่มเข้ามาในการเรียนการสอน โดยอาจจะใช้เป็นกิจกรรมพิเศษนอกตารางเรียนก็ได้

ตารางที่ 11 คำตอบของนิสิตที่สะท้อนให้เห็นถึงปัญหาเรื่องทักษะด้านการสื่อสารและภาษา

ทักษะการสื่อสาร การถ่ายทอดเป็นกระบวนการหนึ่งที่สำคัญของชีวิต แต่ด้วยเนื้อหาวิชาที่เน้นการค้นคว้าและตรรกะ ทำให้การสรุปจับประเด็นยังไม่สามารถทำได้ดีพอ
ทักษะในการสื่อสารถึงความรู้ทางเศรษฐศาสตร์ หลายครั้งที่ข้าพเจ้ามีความเข้าใจในเนื้อหา แต่ไม่สามารถอธิบายได้อย่างแท้จริง
วิชาเศรษฐศาสตร์เน้นสอนคิดวิเคราะห์ แต่บางครั้งการตอบคำถามของข้อมูลเชิงวิเคราะห์เป็นการเขียนตอบ ทำให้อาจขาดความมั่นใจในตนเองในการนำเสนอผลงานหน้าชั้นเรียนหรือ การเรียบเรียงคำพูดในการนำเสนองาน
ทักษะการนำเสนอข้อมูล (power point) ทักษะการคัดเลือกเรียบเรียงข้อมูล (paper)
การสื่อสาร
ทักษะทางภาษา เนื่องจาก ทักษะทางภาษาด้านการพูดอยากให้เพิ่มเข้าไป แต่ด้านการอ่านเพียงพอแล้ว เพราะส่วนใหญ่ซีทหรือหนังสือก็ช่วยพัฒนาทักษะทางด้าน การอ่านอยู่แล้ว

ตารางที่ 12 คำตอบของนิสิตที่สะท้อนให้เห็นถึงปัญหาเรื่องความคิดสร้างสรรค์

ทักษะที่จะเสริมสร้างกระบวนการคิดสร้างสรรค์
ความคิดสร้างสรรค์
การฝึกให้คิด ไม่ใช่เพียงแค่อัดความรู้ใส่ตัวผู้เรียนเพียงอย่างเดียว ควรมีการฝึกให้ถามและตอบ เพื่อให้ นิสิต ได้คิดและทำความเข้าใจในเรื่องนั้นๆ ได้ด้วยตัวเอง
ความคิดต่อยอด หรือ การมีความคิดหรือเหตุผลเป็นของตัวเอง ส่วนใหญ่จะอ้างอิงเหตุผลตามที่ได้เล่า

เรียนมากกว่า ไม่มีคุณลักษณะที่เห็นได้ชัดเจนว่า จบออกมาจะไปอยู่ส่วนไหนของสังคมบ้าง
การประยุกต์ และ ความคิดสร้างสรรค์
ทักษะการใช้ความคิดสร้างสรรค์ในการตอบคำถามในข้อสอบที่ไม่ตรงกับทฤษฎีที่เรียนมา
วิชาเฉพาะด้านต่างๆ ศาสตร์ใหม่ที่เพิ่งเกิดขึ้น การมองเศรษฐศาสตร์ในมุมใหม่

โดยสรุป ความคิดเห็นของนิสิตในประเด็นที่พวกเขาคิดว่าขาดหายไปจากการศึกษาเศรษฐศาสตร์และต้องการให้มีการแก้ไขนั้น ปัญหาเรื่องความจริงของทฤษฎีเศรษฐศาสตร์และการประยุกต์ใช้กับชีวิตประจำวันและสถานการณ์ที่เกิดขึ้นจริงนี้ซึ่งเป็นประเด็นหลักที่สอดคล้องกับการตั้งคำถามของกลุ่มต่าง ๆ ในต่างประเทศที่มีต่อองค์ความรู้และการเรียนการสอนของเศรษฐศาสตร์ ไม่ว่าจะเป็น กลุ่ม Post-autistic Economics Movement กลุ่ม Post-Crash Economics Society และกลุ่ม Cambridge Society for Economic Pluralism ซึ่งข้อวิพากษ์สำคัญที่กลุ่มเหล่านี้มีร่วมกันก็คือ ความสมจริงและความสามารถในการอธิบายและประยุกต์ใช้กับสภาพความเป็นจริงได้

ส่วนปัญหาเรื่องทักษะด้านการสื่อสารรวมถึงการสื่อสารความรู้ทางเศรษฐศาสตร์ในรูปแบบต่าง ๆ เพื่อให้บุคคลอื่นเข้าใจนั้น ในส่วนหนึ่งมีความเกี่ยวเนื่องมาจากความสมจริงหรือความสามารถในการอธิบายสภาพความเป็นจริงของทฤษฎีเศรษฐศาสตร์ซึ่งเป็นประเด็นหลัก เนื่องจากการเน้นการใช้โมเดลเชิงคณิตศาสตร์ที่เข้มข้นอาจส่งผลให้นิสิตขาดทักษะในการอธิบายความรู้ทางเศรษฐศาสตร์ออกมาเป็นคำพูดหรือคำบรรยายให้บุคคลอื่น ๆ เข้าใจ ซึ่งสอดคล้องกับสิ่งที่กลุ่ม Post-autistic Economics Movement และ Cambridge Society for Economic Pluralism ตั้งคำถามเอาไว้

สำหรับปัญหาเรื่องความคิดสร้างสรรค์นั้น เป็นสิ่งที่ต้องอาศัยความรู้ความเข้าใจในองค์ความรู้เศรษฐศาสตร์อย่างลึกซึ้งแบบที่ Post-autistic Economics Movement เรียกว่า literate ซึ่งไม่อาจเกิดขึ้นได้จากการจำและการฝึกฝนทักษะในเชิงคณิตศาสตร์ การเรียนการสอนเศรษฐศาสตร์ที่ครอบคลุมเฉพาะแนวคิดและทฤษฎีนี้ โอคลาสสิกที่มุ่งเน้นไปที่การใช้เครื่องมือทางคณิตศาสตร์ สถิติ และเศรษฐมิติ ก็อาจทำให้นักศึกษาทักษะดังกล่าว และยังทำให้ขาดมุมมองจากแนวคิดและทฤษฎีอื่นๆ ที่ส่งผลต่อความคิดสร้างสรรค์ดังกล่าวได้

อย่างไรก็ตาม เมื่อสอบถามว่านิสิตเห็นว่ามี ความจำเป็นต้องเรียนวิชาประวัติศาสตร์ความคิดทางเศรษฐศาสตร์หรือไม่ พบว่านักศึกษาจำนวน 60 คนซึ่งก็คือร้อยละ 98.36 เห็นว่ามีความจำเป็นต้องเรียนวิชาประวัติศาสตร์

ทางเศรษฐศาสตร์ และมีนักศึกษาเพียง 1 คนเท่านั้นที่เห็นว่า ไม่มีความจำเป็นต้องเรียนวิชาประวัติความคิดทางเศรษฐศาสตร์ ด้วยเหตุผลที่ว่า มีการเรียนแทรกอยู่ในวิชาอื่น ๆ อยู่แล้ว

ตารางที่ 13 ความคิดเห็นของนิสิตต่อความจำเป็นในการเรียนประวัติความคิดทางเศรษฐศาสตร์

ความจำเป็นต้องเรียนประวัติความคิดทางเศรษฐศาสตร์	จำนวน
จำเป็นต้องเรียนวิชาประวัติความคิดทางเศรษฐศาสตร์	60 (98.36%)
ไม่จำเป็นต้องเรียนวิชาประวัติความคิดทางเศรษฐศาสตร์	1 (1.64%)

ส่วนเหตุผลที่นิสิตส่วนใหญ่ยกมาสนับสนุนความจำเป็นที่จะต้องมีการเรียนการสอนวิชาประวัติความคิดทางเศรษฐศาสตร์ ก็คือ การเรียนประวัติความคิดทางเศรษฐศาสตร์ทำให้ทราบถึงความเป็นมาและต้นกำเนิดของแนวคิดทางเศรษฐศาสตร์ ซึ่งเป็นพื้นฐานให้สามารถเข้าใจเศรษฐศาสตร์ในปัจจุบันได้ลึกซึ้งยิ่งขึ้น รวมถึงสามารถนำไปใช้เรียนรู้ถึงข้อดีและข้อผิดพลาดสำหรับการประยุกต์ใช้กับปัจจุบันและวางแผนสำหรับอนาคต มีบางส่วนระบุว่า การเรียนวิชาประวัติศาสตร์แนวคิดทางเศรษฐศาสตร์ทำให้ได้เรียนรู้แนวคิดทางเศรษฐศาสตร์ที่หลากหลาย

ตารางที่ 14 คำตอบของนิสิตที่สะท้อนให้เห็นถึงความจำเป็นในการเรียนประวัติศาสตร์ความคิดทางเศรษฐศาสตร์ในด้านที่ทำให้เข้าใจเศรษฐศาสตร์และเป็นแนวทางในการประยุกต์ใช้ในปัจจุบัน

จะได้รู้ประวัติความเป็นมาของแนวคิดที่เราเรียนมาว่ามาได้อย่างไร
เพื่อให้รู้ที่มาที่ไปของวิชาเศรษฐศาสตร์ ว่าทำไมถึงเกิดทฤษฎีหรือแนวคิดแบบนั้นเกิดขึ้น
ทำให้ทราบถึงรากฐานความคิดของแต่ละสำนักวิชาและรากฐานความคิดของนักเศรษฐศาสตร์ที่มีชื่อเสียง
ในการศึกษาสิ่งต่างๆ เราควรรู้พื้นฐาน ความเป็นมาของสิ่งนั้นๆ ก่อน เพื่อเป็นแนวทางในการศึกษาต่อไป
หากเราต้องการศึกษาเรื่องราวใด ๆ ให้เข้าใจ ได้มากที่สุด เราก็ควรจะต้องรู้ถึงที่มาหรือประวัติของเรื่องราว

<p>นั้น ๆ ให้ได้เสียก่อน</p>
<p>จะรู้ว่าจริงๆ แล้วสิ่งที่เรากำลังศึกษานั้นมีต้นกำเนิดมาจากความคิดเช่นไร</p>
<p>ทำให้ได้รับรู้ถึงรากเหง้าของทฤษฎีต่าง ๆ รวมถึงสภาพสังคมเศรษฐกิจในสมัยนั้น ๆ</p>
<p>การที่เราจะเรียนวิชาเศรษฐศาสตร์ต่อไปได้ ต้องเริ่มมาจากแนวคิดพื้นฐานซึ่งจำเป็นต้องรู้ เพื่อจะดูว่า ในอดีตจนปัจจุบันมีอะไรเปลี่ยนแปลงและมีความเป็นมาอย่างไร</p>
<p>ทำให้นักเศรษฐศาสตร์เข้าใจทฤษฎีเศรษฐศาสตร์ได้เข้าใจง่ายขึ้น</p>
<p>ถ้าจะศึกษาเศรษฐศาสตร์ให้มีความเข้าใจ เราจำเป็นต้องรู้เกี่ยวกับแนวคิด วิวัฒนาการ</p>
<p>การทำความเข้าใจในอดีตจะทำให้เราเข้าใจจุดบกพร่องทางประวัติศาสตร์เศรษฐกิจบางยุคสมัย ซึ่งจะ ทำให้เรามองเศรษฐศาสตร์ในปัจจุบันได้ละเอียดมากขึ้น</p>
<p>นักเศรษฐศาสตร์ที่ดีควรจะมีรู้อย่างลึกซึ้งในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับเศรษฐศาสตร์ ดังนั้น มันสำคัญที่ จะต้องรู้ถึงประวัติความคิดทางเศรษฐศาสตร์อย่างแท้จริง เพื่อความเข้าใจอย่างถ่องแท้ในวิชา เศรษฐศาสตร์ เพราะทุกสาขาวิชาควรเริ่มต้นจากจุดเริ่มต้น นั่นก็คือประวัติของมันนั่นเอง</p>
<p>นักเศรษฐศาสตร์ควรรู้ว่า ความเป็นมาของเศรษฐศาสตร์ ซึ่งจะช่วยให้เข้าใจถึงหลักการและเหตุผลที่จะ ทำหรือศึกษาในด้านเศรษฐศาสตร์</p>
<p>ทำให้เราเข้าใจถึงทฤษฎีต่างๆ ได้มากขึ้น รวมไปถึงหลักการต่าง ๆ ที่เป็นตัวนำมาให้เกิดทฤษฎีที่มีอยู่ใน ปัจจุบันเพราะจะได้เรียนรู้ถึงแก่นความเป็นเศรษฐศาสตร์ได้อย่างแท้จริง สามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้ จริงในการดำรงชีวิตของเรา</p>
<p>มีคำกล่าวว่ามีอดีตถึงมีวันนี้ รู้ต้นตอจึงจะแก้ไขเหตุการณ์ต่างๆ ได้ เศรษฐศาสตร์ก็เหมือนกัน ถ้าหาก ไม่รู้ที่มาที่ไปของทฤษฎีต่างๆ ที่มี เราจะพิสูจน์ได้อย่างไรว่า ผิด รู้ได้อย่างไร ว่า ถูก</p>
<p>ได้เรียนรู้ทฤษฎีและแนวคิดต่างๆ ในอดีตเพื่อมาประยุกต์ใช้กับปัจจุบัน</p>
<p>ประวัติศาสตร์ทางเศรษฐศาสตร์นั้น เล่าถึงเหตุการณ์สำคัญต่างๆ ในอดีต ซึ่งมนุษย์นั้นไม่สามารถอยู่ได้ ด้วยปัจจุบันเพียงอย่างเดียว แต่ต้องอาศัยอดีตเป็นเครื่องเตือนใจ ไม่ให้ทำผิดพลาดซ้ำอีก และในหลาย ครั้ง การรู้อดีตก็ทำให้เราแก้ปัญหาในปัจจุบันได้ด้วย</p>
<p>รู้ที่มาที่ไปของเศรษฐศาสตร์ แล้วมาปรับใช้</p>
<p>ก่อนที่เราจะคิดถึงอนาคต เราจำเป็นต้องเข้าใจอดีตและที่มาของวิชานี้ก่อน เพื่อเข้าใจหลักเหตุผลที่ แท้จริงของทฤษฎีต่างๆ ที่ได้เรียนมา และ นำไปต่อยอดในความคิดใหม่ๆ และจะได้ไม่ผิดพลาดซ้ำเดิม</p>
<p>แนวคิดทางประวัติศาสตร์อาจจะสามารถนำมาใช้หรือปรับใช้ในสถานการณ์ปัจจุบันและอนาคตได้</p>
<p>ประวัติความคิดก็คล้ายประวัติศาสตร์ มีไว้ให้ดูเป็นตัวอย่าง เพื่อไม่ให้เกิดข้อผิดพลาดเหมือนในอดีต มี ไว้เป็นตัวอย่าง เพื่อใช้แก้ไขในอนาคต</p>

เราสามารถเรียนรู้จากอดีตได้มากมาย โดยเฉพาะวิกฤตเศรษฐกิจที่เคยเกิดขึ้น หากเราได้ศึกษา จะทำให้โอกาสที่จะเกิดขึ้นอีกมีน้อยลง
นักเศรษฐศาสตร์ที่ไม่รู้ประวัติศาสตร์ก็เหมือนกับปลาที่ไม่มีกิริบ อาจจะว่ายน้ำได้บ้างแต่ไม่สามารถควบคุมทิศทางได้ ไม่มีพลังในการโน้มน้าวและสร้างทฤษฎี แนวคิดใหม่ ๆ ทางเศรษฐศาสตร์
หากเป็นนักเศรษฐศาสตร์แล้วไม่รู้จุดเริ่มต้นหรือจุดเปลี่ยนของระบบจะพัฒนาเศรษฐกิจได้อย่างไร
ทำให้เรารู้แนวคิดของนักเศรษฐศาสตร์แต่ละยุค เราจะได้รู้ว่าในแต่ละยุค สถานการณ์แตกต่างกัน นักเศรษฐศาสตร์ในยุคต่าง ๆ แก้ปัญหาทางเศรษฐกิจอย่างไร ทำให้นำความรู้เหล่านั้นมาประยุกต์ใช้กับสถานการณ์ในปัจจุบันได้ หากเราได้ประสบกับปัญหาในสถานะเดียวกับประวัติศาสตร์ที่ผ่านมา
จะได้ทราบถึงแนวคิดของนักเศรษฐศาสตร์ทุกยุคทุกสมัย เพื่อเรียนรู้ทฤษฎีและความรู้ในอดีต และนำความรู้มาประยุกต์ใช้ในปัจจุบัน
ทำให้เราสามารถเข้าใจทฤษฎีและหลักการทางความคิดของวิชาเศรษฐศาสตร์ เมื่อเข้าใจที่มาและเหตุผลแล้ว การศึกษาของเราจึงจะเลือกได้ว่า ต้องการติดตามแนวคิดพื้นฐานแต่เดิม หรือหาแนวทางใหม่สำหรับเศรษฐศาสตร์

ตารางที่ 15 คำตอบของนิสิตที่สะท้อนให้เห็นถึงความจำเป็นในการเรียนประวัติศาสตร์ความคิดทางเศรษฐศาสตร์ในด้านที่ทำให้ได้เรียนรู้แนวคิดและทฤษฎีที่หลากหลาย

จะได้มีแนวคิดที่หลากหลาย ทฤษฎีทางเศรษฐศาสตร์บางทฤษฎี สำนักหนึ่งอาจจะบอกว่าผิด อีกสำนักอาจจะบอกว่าถูก หากมีความรู้จากหลากหลายสำนัก จะได้ทราบว่า สิ่งที่คิดว่าผิดหรือถูกจริงๆ แล้ว อาจจะไม่ได้เป็นอย่างที่คิดก็ได้
เพื่อที่จะได้รู้ถึงความเป็นมาต่าง ๆ ไม่จมปลักความคิดอยู่กับอย่างเดียวหรือแขนงเดียว อีกทั้งไม่เป็นการปิดกั้นความคิดตัวเอง รวมถึงสามารถนำมาต่อยอดความรู้ได้ เพราะความคิดทางเศรษฐศาสตร์อาจเกิดการเปลี่ยนแปลงได้จากยุคสมัยที่เปลี่ยนและพฤติกรรมของคนที่เปลี่ยนไปด้วยเช่นกัน ทำให้ต้องมีการศึกษาประวัติความคิดทางเศรษฐศาสตร์
ช่วยให้มีความเข้าใจในวิชาเศรษฐศาสตร์มากขึ้น รู้ที่มาของทฤษฎีว่าเกิดได้อย่างไร รู้จักหลายๆแนวคิด

ต่อมา เมื่อถามถึงนักเศรษฐศาสตร์ที่รู้จัก นักศึกษาส่วนใหญ่ระบุถึงนักเศรษฐศาสตร์ชาวตะวันตกส่วน นักเศรษฐศาสตร์ไทยนั้นนักศึกษาระบุถึงน้อยกว่ามาก สำหรับนักเศรษฐศาสตร์ชาวตะวันตกที่นักศึกษาระบุถึง ได้แก่ Adam Smith, David Ricardo, Alfred Marshall, John Maynard Keynes, Johan Nash, Karl Marx, Gregory Mankiw, Milton Friedman, Robert Lucas, Robert Solow ส่วนนักเศรษฐศาสตร์ไทยที่นักศึกษาระบุถึง ได้แก่ คร.ปวย อึ้งภากรณ์ ปรีดี พนมยงค์ คำตอบที่ได้สอดคล้องกับการตั้งข้อสังเกตของกลุ่ม Econ 4 ที่ว่า แนวคิดของนักเศรษฐศาสตร์ในกลุ่มที่ไม่ใช่เศรษฐศาสตร์กระแสหลัก เช่น ทอร์สไตน์ เวเบลน (Thorstein Veblen) คาร์ล โพลันยี (Karl Polanyi) โจน โรบินสัน (Joan Robinson) ไฮแมน มินสกี (Hyman Minsky) จอห์น เคนเน็ธ กัลเบรธ (John Kenneth Galbraith) และอมาตยา เซน (Amartya Sen) นั้นไม่เป็นที่รู้จักในหมู่นักศึกษา เศรษฐศาสตร์เลย

เมื่อสอบถามนิสิตต่อว่าองค์ความรู้เศรษฐศาสตร์ที่พวกเขาอยากให้เป็นหรือคาดหวังไว้มีลักษณะอย่างไร คำตอบที่ได้จากนิสิตมีประเด็นสำคัญอยู่ 3 เรื่อง คือ ประเด็นแรกที่นักศึกษาส่วนมากให้ความสนใจเป็นอันดับแรกได้แก่ เศรษฐศาสตร์ที่มีความสามารถประยุกต์ใช้กับความเป็นจริงหรือชีวิตประจำวัน ได้ ซึ่งสอดคล้องกับคำตอบในประเด็นสิ่งที่ขาดหายไปและอยากให้มีการปรับปรุงในการศึกษาเศรษฐศาสตร์ในเรื่อง ความสมจริงและการประยุกต์ใช้ของทฤษฎีเศรษฐศาสตร์ ประเด็นต่อมาที่นิสิตระบุ คือ เศรษฐศาสตร์ที่ความสามารถในการอธิบายให้คนทั่ว ๆ ไปเข้าใจซึ่งสอดคล้องกับปัญหาเรื่องทักษะด้านการสื่อสารและภาษาซึ่งเป็นสิ่งที่ขาดหายไปและอยากให้มีการปรับปรุงในการศึกษาเศรษฐศาสตร์ และประเด็นสุดท้าย ได้แก่ การมีความหลากหลายและครอบคลุมขององค์ความรู้ทางเศรษฐศาสตร์(ความเป็นสหวิทยาการ) ซึ่งสอดคล้องกับปัญหาการขาดความคิดสร้างสรรค์ซึ่งเป็นสิ่งที่ขาดหายไปและอยากให้มีการปรับปรุงในการศึกษาด้าน เศรษฐศาสตร์

ตารางที่ 16 คำตอบของนิสิตที่ครอบคลุมประเด็นความสามารถประยุกต์ใช้กับความเป็นจริงหรือชีวิตประจำวัน ได้ซึ่งเป็นสิ่งที่นักศึกษาคาดหวังจากการศึกษาเศรษฐศาสตร์

วิชาเศรษฐศาสตร์ควรเป็นวิชาที่สร้างทฤษฎีเพื่ออธิบายเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น และมีแนวทางที่จะเปลี่ยนแปลงเศรษฐกิจละสังคมให้ดีขึ้น จึงควรเริ่มคิดจากโลกแห่งความจริงมากขึ้น
ประยุกต์ใช้กับสถานการณ์ของโลกอย่างมีเหตุมีผล การเรียนการสอน ประยุกต์กับสถานการณ์ต่าง ๆ ที่กำลังเกิดในปัจจุบัน
อธิบายทฤษฎีที่จะใช้ ยกตัวอย่างประกอบเวลาเจอ หรือยกเหตุการณ์โลกความเป็นจริงมาวิเคราะห์ มีทฤษฎีต่าง ๆ ที่สามารถอธิบายปรากฏการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นได้
มีมติดีกร่างครอบคลุมที่มาและมีตรรกะที่จะอธิบายการเกิดขึ้นของเหตุการณ์ต่าง ๆ
มีทฤษฎีที่หลากหลายโดยยึดตามหลักเหตุแลผล รวมไปถึงสถานการณ์ต่างๆ ที่สอดคล้องกับทฤษฎีนั้นๆ
เศรษฐศาสตร์ควรเป็นศาสตร์ที่สามารถนำไปใช้ได้จริงในชีวิตประจำวัน เริ่มจากตนเอง ง่าย ๆ คือเรื่องของการตัดสินใจ จนไปถึงภาพรวมขององค์กร ธุรกิจ และระดับประเทศและโลก
เป็นวิชาที่ง่ายต่อการนำไปประยุกต์ทางสังคมศาสตร์ เพราะเศรษฐศาสตร์แม้เป็นวิชาทางสังคมศาสตร์ แต่กลับยากที่จะนำไปปรับใช้กับสังคม ผู้เรียนอาจไม่รู้ว่า นำไปสร้างประโยชน์อย่างไร รู้เพียงแต่ทฤษฎีและคณิตศาสตร์ จึงควรปรับปรุงด้านนี้ให้ดีขึ้น
วิชาเศรษฐศาสตร์ควรมีเป้าหมายเพื่อนำมาประยุกต์ใช้แก้ปัญหาในชีวิตจริง และ โลกร่วมสมัยมากขึ้น
อยากให้เอาตัวอย่างที่เป็นจริงหรือใช้เหตุการณ์ในชีวิตประจำวันหรือเหตุการณ์ที่พบเจอทั่วไปมาอธิบายได้ มากกว่าอธิบายเป็นข้อมูลที่เป็นวิชาการเพราะมองภาพไม่เห็น
ควรเน้นการศึกษาเหตุการณ์จริงที่เกิดขึ้น ทฤษฎีที่สามารถใช้ได้จริง มีการนำเอาการศึกษาแบบจำลองต่าง ๆ มาวิเคราะห์
นำทฤษฎีต่างๆ ในอดีตมาประยุกต์ใช้กับสถานการณ์เศรษฐกิจในปัจจุบัน เพื่อให้เกิดความคิดใหม่ ๆ ที่คล้อยจองกับเศรษฐกิจในปัจจุบัน เพราะปัจจัยต่างๆ ในอดีตกับปัจจุบันไม่เหมือนกัน จึงนำมาใช้เลยไม่ค่อยได้
ทฤษฎีกับปฏิบัติบ้าง สามารถนำไปใช้ได้จริง มีความน่าสนใจ
การนำเศรษฐศาสตร์ไปประยุกต์ใช้ในการทำงาน ชีวิตประจำวัน ซึ่งอาจจะเป็นการประยุกต์อย่างง่าย แต่ใช้ได้จริง
เป็นวิชาที่ศึกษาเกี่ยวกับประวัติความเป็นมาของเศรษฐกิจ ว่ามีความเป็นมาอย่างไร เพราะเหตุใดจึงได้

เกิดเหตุการณ์ทางเศรษฐกิจต่าง ๆ ขึ้น แล้วนำสิ่งเหล่านี้มาประยุกต์ใช้กับปัจจุบัน
เศรษฐศาสตร์ควรเป็นวิชาที่แก้ปัญหาทางเศรษฐกิจได้อย่างแม่นยำ มีการพัฒนาความรู้อย่างต่อเนื่อง ประยุกต์ใช้กับทุกสาขาวิชาได้ดี นำไปใช้ได้จริงในสถานการณ์ปัจจุบัน มีการนำทฤษฎีที่ศึกษาไปใช้ในชีวิตจริง
วิชาเศรษฐศาสตร์ควรจะเรียนที่เกี่ยวกับความจริงให้มากกว่านี้ เพราะว่าการเขียนกราฟบางครั้งมันไม่สามารถอธิบายได้
วิชาเศรษฐศาสตร์ควรมีเป้าหมายเพื่อนำมาประยุกต์ใช้แก้ปัญหาในชีวิตจริง และโลกร่วมสมัยมากขึ้น
เศรษฐศาสตร์ควรจะอยู่กับชีวิตประจำวัน เป็นทุกสิ่งที่เราอุปโภค บริโภค และเป็นวิชาที่สำคัญต่อการดำเนินชีวิต
เศรษฐศาสตร์ควรเป็นวิชาที่ว่าด้วยเรื่องการพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมของประเทศ จัดสรรทรัพยากร และวางแผนอย่างแหลมคมเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของประชากร

ตารางที่ 17 คำตอบของนิสิตที่ครอบคลุมประเด็นความสามารถในการอธิบายให้คนทั่ว ๆ ไปเข้าใจได้ ซึ่งเป็นสิ่งที่นักศึกษาคาดหวังจากการศึกษาเศรษฐศาสตร์

สามารถอธิบายให้คนทั่ว ๆ ไปที่ไม่ได้เรียนมาทางเศรษฐศาสตร์ก็เข้าใจได้
ควรที่จะเข้าใจง่ายเพราะเรียนเกี่ยวกับสังคม
อธิบายได้ง่าย สามารถอธิบายให้คนอื่นเข้าใจ
เป็นวิชาที่ยังไม่ตาย คือมีสิ่งใหม่ ๆ เสมอ มุ่งเน้นไปที่การทำองค์ความรู้ที่มีอยู่ให้เข้าใจง่ายขึ้น เพื่อให้คนธรรมดาที่ไม่ได้เรียนเศรษฐศาสตร์เข้าใจได้ด้วย ไม่ได้มุ่งเน้นเพียงทำงานวิจัยยาก ๆ ได้รางวัล แต่เป็นงานที่ไม่ค่อยมีใครเข้าใจ
มีความเป็นขั้นไปตอนไม่ยาก จนขนาดเรียนยังไงก็ไม่เข้าใจ อธิบายเหตุผลหลักที่เราว่า เกิดมาได้ อย่างไร
ปัจจุบันโดยส่วนใหญ่จะอยู่ในรูปที่ไม่สามารถจับติดได้ เป็นหน้าตาที่ต้องใช้จินตนาการสูง จึงต้องการให้เน้นเนื้อหาที่สามารถใช้ได้จริง
เศรษฐศาสตร์ที่เข้าพเจ้าต้องการคือ แปรตัวเลขที่แสนยุ่งยากให้เป็นคำพูด การกระทำ ตามที่เข้าใจง่าย เพื่อส่งต่อความรู้ความเข้าใจแก่ ตลาด นักเรียน ภาคีรัฐ ภาคเอกชน ประชาชนในประเทศ
วิชาเศรษฐศาสตร์ ควรจะมีหน้าตาแบบใช้การคำนวณเข้ามาในการอธิบายเพื่อให้สิ่งนั้นดูน่าเชื่อถือ ควรมิกกราฟบ้างแต่เป็นกราฟที่มีลักษณะที่เข้าใจง่าย ผู้คนที่ไม่ได้เรียนสามารถเข้าใจเศรษฐศาสตร์ได้

มีข่าวเศรษฐกิจในอดีต ควรจะมีรูปแบบเนื้อหาที่เป็นไปในแนวทางเดียวกัน คือ เข้าใจง่าย มีการอธิบาย โดยใช้ทฤษฎีทางเศรษฐศาสตร์

ตารางที่ 18 คำตอบของนิสิตที่ครอบคลุมประเด็นความเป็นสหวิทยาการของเศรษฐศาสตร์ซึ่งเป็นสิ่งที่ นักศึกษาคาดหวังจากการศึกษาเศรษฐศาสตร์

เศรษฐศาสตร์ในปัจจุบันมีภาพลักษณ์ที่มุ่งเน้นไปทางด้านใดด้านหนึ่งจนเกินไป คือเศรษฐกิจ ทำให้ การอธิบายด้านอื่น ๆ ถูกลดความสำคัญลงไป วิชาเศรษฐศาสตร์ ควรจะมีหน้าตาในฐานะการศึกษา ทางด้านสังคม อธิบายถึงความสัมพันธ์ต่างๆ อย่างเป็นระบบ
เศรษฐศาสตร์ควรจะเน้นการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศ ลดความยากจน ให้ประชาชนใน ประเทศมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น และมีบูรณาการศาสตร์อื่น ๆ หลาย ๆ ศาสตร์มาประยุกต์ใช้ด้วยกัน เช่น คณิตศาสตร์ สังคมศาสตร์ ประชากรศาสตร์ เป็นต้น
การทำเศรษฐศาสตร์ให้เป็นวิทยาศาสตร์น่าจะเป็นทางหนึ่งในการอธิบายปรากฏการณ์ต่างๆอย่างเป็น รูปธรรม แต่ก็ต้องไม่ลืมพิจารณามิติทางด้านสังคม วัฒนธรรม ที่บางครั้งพฤติกรรมของมนุษย์ก็ไม่ได้ rational เสมอไป
เศรษฐศาสตร์เป็นศาสตร์แขนงหนึ่งที่มีปัจจัยหลัก เป็นวิชาสังคมศึกษา ไม่มีการคำนวณ หรือ คณิตศาสตร์เข้ามาเกี่ยวข้อง
ศึกษาพฤติกรรมของมนุษย์ในหลาย ๆ ด้าน ไม่เพียงเฉพาะการบริโภค แต่รวมถึง การอธิบายถึงด้าน สังคมวิทยา กฎหมาย มองสังคมที่ตอบ โจทย์และให้ความพอใจแก่พลเมืองสูงสุดโดยไม่ขัดกับหลัก มนุษยธรรม นอกจากนี้ การศึกษาพฤติกรรมทางเศรษฐกิจภายใต้ทรัพยากรที่มีจำกัด ควรจะศึกษา ควบคู่ไปกับศาสตร์แขนงจิตวิทยา เพื่อความเข้าใจยิ่งขึ้นในการตัดสินใจของมนุษย์
เป็นวิชาที่เรียนรู้ครอบคลุมเกือบทุกส่วนในสังคมศาสตร์ นักเศรษฐศาสตร์นอกจากจะต้องรู้ลึกในสาย วิชาเศรษฐศาสตร์แล้ว ยังควรรู้เรื่องราวทั่วไปในสังคม เช่น กฎหมายเกี่ยวกับเศรษฐศาสตร์ หรือ ธุรกิจ ประวัติศาสตร์เศรษฐกิจ การเมือง บัญชีและอื่นๆ เพราะในชีวิตการทำงานของนักเศรษฐศาสตร์ จำเป็นต้องให้ความรู้เหล่านี้มาประกอบ

เมื่อสอบถามเพิ่มเติมว่า นิสิตอยากให้การเรียนการสอนวิชาเศรษฐศาสตร์อยู่ในรูปแบบใด คำตอบส่วน ใหญ่สะท้อนให้เห็นถึงการเรียนการสอนที่สามารถสะท้อนให้เห็นสภาพความเป็นจริงและการนำเอาสถานการณ์

จริงมาอธิบายโดยใช้วิธีการต่าง ๆ เช่น การนำกรณีศึกษาจริงมาให้ศึกษา การลงพื้นที่ การดูงาน รวมถึงการประยุกต์ใช้กับปัญหาในชีวิตประจำวันของผู้เรียน และปัญหาเศรษฐกิจสังคมที่เกิดขึ้นจริง ดังตารางที่ 19

ตารางที่ 19 คำตอบของนิสิตในประเด็นเรื่องรูปแบบการเรียนการสอนเศรษฐศาสตร์ที่อยากได้

สอนให้สามารถตอบ อธิบาย และประยุกต์ใช้กับเหตุการณ์จริงที่เกิดขึ้นในปัจจุบันได้ นอกจากนี้ ต้องส่งเสริมให้นำเศรษฐศาสตร์มาใช้กับชีวิตประจำวัน
ควรมีลักษณะนำไปใช้ได้จริงในชีวิตประจำวันได้ สอนเข้าใจง่าย ควรมีการเรียนนอกสถานที่บ้าง ไม่ควรสอนแต่ในห้องเรียนเพียงอย่างเดียว และเนื้อหาควรมีความเข้าใจอย่างลึกซึ้ง
การเรียนทฤษฎี และ แนวคิดให้แน่นและเข้มข้น เพื่อเป็นพื้นฐานที่ดี น่าจะเป็นสิ่งที่ดีแล้ว แต่อยากให้ผู้สอนพูดถึงสังคม ความเป็นไปในปัจจุบัน สอดแทรกเข้ามาเพื่อให้ทันโลก และมองเห็นสภาพที่แท้จริงของสังคมด้วย
ควรให้นิสิตได้รับประสบการณ์ทางเศรษฐศาสตร์ เช่น การลงพื้นที่ การดูงาน เป็นต้น
มี case study ที่เป็นของประเทศไทยบ้าง เพราะบางครั้งอาจจะเกิดสถานการณ์แบบในอดีตขึ้นได้ เพื่อเป็นการป้องกันและเตรียมตัวรับมือ
พูดถึงเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เคยเกิดขึ้นและวิธีการแก้ไขอะไร ๆ จะได้เห็นภาพ บางครั้งเรียนจากการวาดกราฟและคำนวณจะไม่ค่อยเห็นภาพชัดเจนนัก
การสอนเศรษฐศาสตร์ควรให้ผู้เรียนได้มีการฝึกออกแบบและออกไปเห็นในสภาพที่เป็นจริง
สอนจากเหตุการณ์หรือข่าวที่เกิดขึ้นและดึงเข้าสู่ทฤษฎีที่เรียนในปัจจุบัน
ควรมีการนำเหตุการณ์ในปัจจุบันมาประยุกต์กับทฤษฎีที่เรียน
มีการคิดวิเคราะห์ ถึงเศรษฐกิจปัจจุบัน และ โยงกับสถานการณ์ต่างๆที่เกิดขึ้นจริง เพื่อให้สามารถนำความรู้ที่ได้ไปใช้ได้จริง
ควรเน้นทั้งทฤษฎีและปฏิบัติ เพราะตอนนี้รู้สึกว่าจะเอาความรู้ไปใช้ยังไง สามารถเรียนรู้จากเหตุการณ์ปัจจุบันที่กำลังเกิดขึ้น และบอกได้ว่าควรทำอย่างไรเพื่อแก้ปัญหา
การเรียนการสอน ลงพื้นที่ สำรวจ และเก็บข้อมูลจริงจากพื้นที่นั้นๆ จะได้ทราบถึงเหตุและผลที่เป็นจริง
ควรประยุกต์การนำทฤษฎีที่เรียนมา มาประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน รวมถึงชีวิตการทำงาน
การสอนยกตัวอย่างเหตุการณ์สำคัญทางประวัติศาสตร์แล้วศึกษาผลกระทบในทางเศรษฐศาสตร์ เป็นกระบวนการสังเคราะห์โมเดลที่ใช้ศึกษาเหตุการณ์ทางเศรษฐศาสตร์มากกว่าการศึกษาแต่โมเดล
ควรจะมีความจับต้องได้ นำเหตุการณ์ที่เคยมีมาเปรียบเทียบ มีที่มาที่ไป และสาเหตุ มีภาพประกอบและ

หลักฐานที่เคยเกิดขึ้นจริง
เน้นการคิดวิเคราะห์ปัญหาทางเศรษฐกิจและสังคมที่เกิดขึ้นจริงหรือมี โอกาสเกิดขึ้น โดยใช้ทฤษฎีทางเศรษฐศาสตร์ เครื่องมือทางเศรษฐศาสตร์
การเรียนการสอนวิชาเศรษฐศาสตร์ ควรจะมีเหตุการณ์ต่าง ๆ ตั้งแต่อดีตจนปัจจุบันให้นักเรียนได้คิดวิเคราะห์อย่างมีระบบ มีหลักการตามเหตุและผล
สอนให้วิเคราะห์เศรษฐกิจรายเดือน รายสัปดาห์ และพานิสิตนักศึกษาไปชมงานที่สภาพพัฒนาฯ ธนาคารแห่งประเทศไทย อย่างน้อยน่าจะให้เห็นและได้ประสบการณ์
การเรียนการสอนเศรษฐศาสตร์ ควรจะมีรูปแบบเป็นการเรียนทั้งด้านทฤษฎีและปฏิบัติ มีการพูดคุยกันเกี่ยวกับสถานการณ์ศกในปัจจุบัน มีการยกตัวอย่างเคสในอดีต ให้เห็นภาพมากขึ้น
เรียนจาก case study
มีรายละเอียดเนื้อหาแต่ละวิชาอย่างชัดเจน มีการประยุกต์หรือการนำไปใช้ในชีวิตประจำวันให้มากขึ้น
การวิเคราะห์และมุ่งเน้นไปที่การหาวิธีการแก้ไขปัญหานั้น ๆ เพื่อให้รอดพ้นจากปัญหาและสามารถพัฒนาได้ดีขึ้น

คำตอบที่ได้จากการเรียนการสอนที่อยากวิชาเศรษฐศาสตร์นี้สอดคล้องไปกับสิ่งที่นิสิตคิดว่าต้องปรับปรุงจากการเรียนการสอนเศรษฐศาสตร์ที่ได้กล่าวมาแล้วคือ ความสามารถในการอธิบายสภาพความเป็นจริงและความสามารถในการประยุกต์ใช้ในสภาพความเป็นจริงของวิชาเศรษฐศาสตร์ รวมถึงประเด็นความสามารถประยุกต์ใช้กับความเป็นจริงหรือชีวิตประจำวันได้ซึ่งเป็นสิ่งที่นักศึกษาคาดหวังจากการศึกษาเศรษฐศาสตร์นั้น เป็นประเด็นเดียวกันกับที่กลุ่ม Post-autistic Economics Movement กลุ่ม Post-Crash Economics Society และ Cambridge Society for Economic Pluralism เรียกร้องต่อการเรียนการสอนวิชาเศรษฐศาสตร์

เมื่อสอบถามถึงความต้องการศึกษาต่อทางด้านเศรษฐศาสตร์ของนิสิตพบว่า นิสิตร้อยละ 67.21 ไม่ต้องการศึกษาต่อทางด้านเศรษฐศาสตร์ และนิสิตร้อยละ 31.15 ต้องการศึกษาต่อทางด้านเศรษฐศาสตร์ และร้อยละ 1.64 ยังไม่แน่ใจว่าต้องการศึกษาต่อด้านเศรษฐศาสตร์หรือไม่

ตารางที่ 20 ความต้องการศึกษาต่อทางด้านเศรษฐศาสตร์ในระดับสูงขึ้น ไปของนิสิตเศรษฐศาสตร์

	ศึกษาต่อทางด้านเศรษฐศาสตร์	ไม่ศึกษาต่อทางด้านเศรษฐศาสตร์	ไม่แน่ใจว่าต้องการศึกษาต่อทางด้านเศรษฐศาสตร์หรือไม่
ชั้นปีที่ 2	1 (50%)	1 (50%)	0 (0)
ชั้นปีที่ 3	11 (30.56%)	25 (69.44%)	0 (0)
ชั้นปีที่ 4	7 (30.43%)	15 (65.22%)	1 (4.35%)
รวม	19 (31.15)	41 (67.21%)	1 (1.64%)

เหตุผลส่วนใหญ่ของนิสิตที่ต้องการศึกษาต่อทางด้านเศรษฐศาสตร์ก็คือ มีความสนใจ และมีความรู้เบื้องต้นทางเศรษฐศาสตร์อยู่แล้ว การเรียนต่อในสาขาเดิมจะทำให้เกิดความต่อเนื่อง ง่ายต่อการเข้าใจเนื้อหาในการเรียน ส่วนเหตุผลส่วนใหญ่ของนิสิตที่ระบุว่าไม่ต้องการศึกษาต่อทางด้านเศรษฐศาสตร์ ได้แก่ คิดว่าความรู้ในระดับปริญญาตรีในทางเศรษฐศาสตร์พอแล้ว ต้องการมีความรู้หลากหลาย และอยากจะลองไปศึกษาด้านอื่นๆ รวมถึงมีความสนใจศึกษาต่อในด้านอื่นมากกว่า

บทที่ 5

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องการศึกษาเศรษฐศาสตร์ของไทยท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงเป็นการศึกษามีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาว่าการศึกษาเศรษฐศาสตร์ของไทยมีพัฒนาการของทิศทางการศึกษาเป็นอย่างไรมีเงื่อนไขอะไรบ้างที่มีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงทิศทางการศึกษาเศรษฐศาสตร์ของไทย เพื่อนำเสนอแนวทางการปรับทิศทางการศึกษาเศรษฐศาสตร์ไทยในอนาคตให้สอดคล้องไปกับการเปลี่ยนแปลงเหล่านี้ งานวิจัยชิ้นนี้เป็นการศึกษาต่อเนื่องจากงานวิจัยของฉัตรทิพย์ นาถสุภา เรื่องวิชาเศรษฐศาสตร์ในประเทศไทย ใน พ.ศ. 2516 และ Unchalee Kohkongka ใน ค.ศ. 1985 อย่างไรก็ตาม การศึกษาในครั้งนี้มีข้อแตกต่างจากการศึกษาของฉัตรทิพย์ นาถสุภา และ Unchalee Kohkongka ในแง่ที่ว่า การศึกษาในครั้งนี้เลือกใช้กรณีศึกษา หลักสูตรเศรษฐศาสตร์บัณฑิต ของคณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ซึ่งเป็นมหาวิทยาลัยในกลุ่มแรก ๆ ที่เปิดสอนเศรษฐศาสตร์ขึ้นในประเทศไทย เป็นกรณีศึกษา เพื่อลงลึกถึงการพิจารณารายละเอียดในด้านต่าง ๆ ซึ่งในการศึกษาคครั้งนี้พิจารณาว่าเป็นการศึกษาด้านอุปทานการศึกษาเศรษฐศาสตร์ของไทย ซึ่งผู้วิจัยคาดหวังว่าจะการใช้กรณีศึกษานี้จะช่วยสะท้อนให้เห็นภาพอุปทานของการศึกษาเศรษฐศาสตร์ของไทยในภาพรวม

นอกจากนี้ การศึกษาคครั้งนี้ยังได้ทำการศึกษาเพิ่มเติมโดยนำเอาบริบทของการวิพากษ์และเรียกร้องเพื่อให้มีการเปลี่ยนแปลงทิศทางการศึกษาเศรษฐศาสตร์ในต่างประเทศโดยเฉพาะการรวบรวมข้อวิพากษ์และข้อเรียกร้องของกลุ่มต่าง ๆ ในประเทศต่าง ๆ ที่เป็นศูนย์กลางของการศึกษาเศรษฐศาสตร์ อันได้แก่ ประเทศสหรัฐอเมริกาและสหราชอาณาจักร ซึ่งเป็นประเทศที่เป็นต้นแบบของการศึกษาเศรษฐศาสตร์ไทย เนื่องจากกลุ่มนักศึกษา อาจารย์ และนักเศรษฐศาสตร์ ในประเทศต่าง ๆ เหล่านี้มีการตั้งคำถามต่อองค์ความรู้และการศึกษาเศรษฐศาสตร์ โดยเฉพาะการครอบงำของเศรษฐศาสตร์แบบนีโอคลาสสิก การก่อตัวขึ้นของกลุ่มต่าง ๆ ที่สำคัญเริ่มต้นจาก กลุ่ม Post-autistic Economics Movement/ Real World Economics ในปี ค.ศ. 2000 กลุ่ม Econ 4 ใน ค.ศ. 2011 กลุ่ม Post-Crash Economics Society ในปี ค.ศ. 2013 จนมาถึงการสำรวจความคิดเห็นของนักศึกษาที่มีต่อหลักสูตรและการเรียนการสอนในวิชาเศรษฐศาสตร์ของมหาวิทยาลัย Cambridge ชั้นล่าสุดของกลุ่ม Cambridge Society for Economic Pluralism (CSEP) ในปี ค.ศ. 2014 โดยการวิพากษ์และข้อเรียกร้องดังกล่าวถูกนำมาพิจารณาร่วมไปกับการสำรวจความคิดเห็นของนิสิตระดับปริญญาตรีที่กำลังศึกษาในหลักสูตรเศรษฐศาสตร์บัณฑิต ของจุฬาฯ ในประเด็นต่าง ๆ ที่เกี่ยวเนื่องกับการศึกษาเศรษฐศาสตร์ เพื่อศึกษาเปรียบเทียบดู

ว่ามีหน่ออ่อนของการวิพากษ์และข้อเรียกร้องดังกล่าวอยู่บ้างหรือไม่ในหมู่นักศึกษาเศรษฐศาสตร์ไทย และถ้ามีความคิดเห็นดังกล่าวมีความเหมือนหรือแตกต่างไปจากการวิพากษ์และข้อเรียกร้องของกลุ่มต่าง ๆ ในต่างประเทศ ซึ่งผู้วิจัยหวังว่าการศึกษาดังกล่าว จะช่วยสะท้อนให้เห็นภาพอุปสงค์ของการศึกษาเศรษฐศาสตร์ไทยโดยรวม

1. การศึกษาด้านอุปทานของการศึกษาเศรษฐศาสตร์ของไทย

ผลการศึกษาพบว่า สภาพโดยทั่วไปของการเรียนการสอนเศรษฐศาสตร์ของไทยในปัจจุบัน (พ.ศ. 2557) หรืออีก 40 ปีให้ หลังจากการวิจัยของฉัตรทิพย์ นาถสุภา (2516) และ 35 ปีให้หลังจากการวิจัยของ Unchalee Kohkongka (1985) มีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างมากในด้านต่าง ๆ จากที่มีการเรียนการสอนเศรษฐศาสตร์ใน 5 มหาวิทยาลัยของประเทศไทย และมีการจัดการเรียนการสอนใน 2 ระดับคือ ระดับปริญญาตรี และโท เท่านั้น มาเป็นมีการจัดการเรียนการสอนเศรษฐศาสตร์ใน 27 มหาวิทยาลัย และมีการเรียนการสอนทั้งในระดับปริญญาตรี โท และเอก

ส่วนจำนวนอาจารย์ จากการวิจัยของฉัตรทิพย์ นาถสุภา (2523ก) พบว่า จำนวนอาจารย์ที่อยู่ในคณะเศรษฐศาสตร์ทั้งประเทศใน พ.ศ. 2516 มีจำนวนเพียง 209 คน และระดับการศึกษาส่วนใหญ่ของอาจารย์อยู่ในระดับปริญญาโท โดยมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์มีอาจารย์ด้านเศรษฐศาสตร์ในจำนวนมากที่สุด และมีอาจารย์ที่มีคุณวุฒิสูงกระจุกตัวอยู่มากที่สุด ในขณะที่ Unchalee Kohkongka(1985) พบว่า จำนวนอาจารย์ที่อยู่ในคณะเศรษฐศาสตร์ ของไทยใน พ.ศ. 2522 มีจำนวนเพิ่มขึ้นเป็น 331 คน ระดับการศึกษาส่วนใหญ่ของอาจารย์ยังคงอยู่ในระดับปริญญาโท แต่มีการศึกษาระดับปริญญาเอกเพิ่มมากขึ้น โดยมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์มีอาจารย์ด้านเศรษฐศาสตร์จำนวนมากที่สุด แต่มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ยังคงมีอาจารย์ที่มีคุณวุฒิสูงกระจุกตัวอยู่มากที่สุด

สำหรับคณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยซึ่งเป็นกรณีศึกษา ใน พ.ศ.2516 ฉัตรทิพย์พบว่า มีอาจารย์ จำนวน 47 คน โดยเป็นมหาวิทยาลัยที่มีอาจารย์ด้านเศรษฐศาสตร์มากเป็นลำดับที่สองรองจากมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ โดยอาจารย์ของคณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาฯมีการศึกษาระดับปริญญาโทมากที่สุด ใน พ.ศ. 2522 คณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาฯ มีอาจารย์เพิ่มขึ้นเป็น 69 คน โดยมีจำนวนอาจารย์เศรษฐศาสตร์มากเป็นอันดับที่ 3 รองจากมหาวิทยาลัย เกษตรศาสตร์และมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ โดยยังคงมีอาจารย์ที่สำเร็จการศึกษาในระดับปริญญาโทมากที่สุด ในขณะที่ในปัจจุบัน (ปี 2557) พบว่า คณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาฯ มีอาจารย์

ทั้งหมด 55 คน มีจำนวนลดลงจาก พ.ศ.2522 แม้ว่าจำนวนหลักสูตรการเรียนการสอนในทุกระดับจะมีจำนวนเพิ่มมากขึ้นเป็นจำนวนถึง 10 หลักสูตร แต่อาจารย์ในคณะมีระดับการศึกษาในระดับปริญญาเอกถึง 51 คน คิดเป็นร้อยละ 92.73

ใน พ.ศ.2516 ฉัตรทิพย์ พบว่า ในระยะต้นศตวรรษที่ 1960-1970 อาจารย์เศรษฐศาสตร์ส่วนมากในประเทศไทยในขณะนั้นส่วนใหญ่ได้รับการศึกษาภายนอกประเทศโดยกระจุกตัวอยู่ที่ประเทศสหรัฐอเมริกา และ Kohkongka (1985) ก็พบว่าอาจารย์เศรษฐศาสตร์ในประเทศไทยที่จบจากสหรัฐอเมริกามีสัดส่วนเพิ่มมากขึ้น มาถึง พ.ศ. 2557 คณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 32 คน หรือ ร้อยละ 58.18 สำเร็จการศึกษาจากประเทศสหรัฐอเมริกา ซึ่งยังคงแสดงให้เห็นว่าแนวโน้มว่าอาจารย์เศรษฐศาสตร์ส่วนใหญ่ยังคงได้รับการศึกษามาจากประเทศสหรัฐอเมริกา

ในประเด็นระดับการศึกษาและแหล่งจบการศึกษาดังกล่าวนี้นี้ ข้อสังเกตของฉัตรทิพย์ นาถสุภา (2523ก) และ Unchalee Kohkongka (1985) ได้ชี้ว่า ปัญหาเรื่องผู้สอนเศรษฐศาสตร์ไม่ใช่ปัญหาด้านคุณวุฒิ แต่การเรียนการสอนเศรษฐศาสตร์ในประเทศสหรัฐอเมริกาซึ่งเน้นเศรษฐศาสตร์แบบนีโอคลาสสิกและเศรษฐศาสตร์แบบเคนส์แบบ Neoclassical Keynesian Synthesis ซึ่งอาจจะส่งผลถึงความสามารถในการปรับและดัดแปลงความรู้ที่ได้รับให้เหมาะสมกับการวิเคราะห์สภาพเศรษฐกิจไทย ซึ่งสอดคล้องกับข้อวิพากษ์ของคาตาโนะ(2523) และ นิพนธ์ พัวพงศกร (2557) ซึ่งหากนำข้อสังเกตดังกล่าวมาพิจารณาควบคู่ไปกับข้อวิพากษ์ของกลุ่มที่ตั้งคำถามต่อองค์ความรู้และการเรียนการสอนเศรษฐศาสตร์นีโอคลาสสิกในประเทศต่าง ๆ ในศตวรรษที่ 21 ไม่ว่าจะเป็นกลุ่ม Post-autistic Economics Movement/ Real World Economics ,Post-Crash Economics และกลุ่ม Cambridge Society for Economic Pluralism (CSEP) ในประเด็นเรื่องความจริงและความสามารถในการอธิบายสภาพที่เป็นจริงของเศรษฐศาสตร์แบบนีโอคลาสสิก ก็ยังพบว่าข้อวิพากษ์ดังกล่าวยังคงเป็นข้อวิพากษ์ที่ดำเนินมาอย่างต่อเนื่องและครอบคลุมถึงการศึกษาศรษฐศาสตร์ของไทยด้วย

เมื่อพิจารณาแหล่งจบการศึกษาของอาจารย์ร่วมไปกับความเชี่ยวชาญของอาจารย์พบว่าความสนใจหรือความเชี่ยวชาญของอาจารย์มีความหลากหลายและแตกต่างไปจาก พ.ศ. 2516 อันเนื่องมาจากการเปลี่ยนแปลงไปของบริบทสถานะทางเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ อย่างไรก็ตาม ความสนใจและความเชี่ยวชาญดังกล่าวการกระจุกตัวอยู่ในกลุ่มเศรษฐมิติ และถ้ารวมเอาผู้ที่ระบุว่าเชี่ยวชาญในเศรษฐศาสตร์เชิงปริมาณเข้าไปด้วยแล้ว จะพบว่ามีการกระจุกตัวของอาจารย์อยู่ที่มีความเชี่ยวชาญหรือสนใจการใช้เครื่องมือเชิงคณิตศาสตร์อยู่ในอันดับ

ต้น ซึ่งการกระจุกตัวของความเชี่ยวชาญดังกล่าวย่อมมีผลเกี่ยวเนื่อง ไปสอดคล้องไปกับข้อวิพากษ์ของกลุ่ม Post-autistic Economics Movement และกลุ่ม Post-Crash Economics ที่ว่าการเรียนการสอนเศรษฐศาสตร์ที่ครอบงำโดยเศรษฐศาสตร์นีโอคลาสสิกเน้นการใช้โมเดลเชิงคณิตศาสตร์ที่เข้มข้นมากเกินไป ซึ่งย่อมส่งผลต่อความจริงและความสามารถในการอธิบายสภาพความเป็นจริงทางเศรษฐกิจ นอกจากนี้ ยังมีข้อสังเกตว่า เศรษฐมิติและเศรษฐศาสตร์เชิงปริมาณนั้นจะพิจารณาเป็นหนึ่งในเครื่องมือของในการทำศึกษาเศรษฐศาสตร์ในด้านต่าง ๆ หรือสามารถพิจารณาด้านหนึ่งของความเชี่ยวชาญเฉพาะ

เมื่อเปรียบเทียบกลุ่มวิชาต่าง ๆ ของหลักสูตรเศรษฐศาสตร์บัณฑิตของจุฬาฯ กับ หลักสูตรเศรษฐศาสตร์บัณฑิตของมหาวิทยาลัยฮาร์วาร์ด ในประเทศสหรัฐอเมริกา และมหาวิทยาลัยแมนเชสเตอร์ ในประเทศสหราชอาณาจักร พบว่าหลักสูตรทั้ง 3 มีองค์ประกอบของวิชาไม่แตกต่างกันนัก โดยเฉพาะวิชาบังคับทางเศรษฐศาสตร์ ซึ่งครอบคลุมเศรษฐศาสตร์จุลภาคและมหภาค และวิชาบังคับทางคณิตศาสตร์ สถิติ และเศรษฐมิติ ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงว่าเครื่องมือทางคณิตศาสตร์ สถิติ และเศรษฐมิติ เป็นองค์ประกอบสำคัญในการศึกษาเศรษฐศาสตร์ในมหาวิทยาลัยต่าง ๆ โดยเฉพาะมหาวิทยาลัยชั้นนำของโลก ในขณะที่เดียวกันก็พบว่า วิชาประวัติศาสตร์ เครื่องมือ และการอธิบายเชิงประวัติศาสตร์ถูกให้ความสำคัญน้อยมากในหลักสูตรเศรษฐศาสตร์ โดยมีข้อสังเกตว่า ในจำนวน 3 หลักสูตรนี้ คณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาฯ เป็นหลักสูตรเดียวที่บังคับให้มีการเรียนวิชาประวัติศาสตร์ทางเศรษฐศาสตร์ ซึ่งผู้วิจัยขอตั้งข้อสังเกตในประเด็นนี้ว่า การศึกษาถึงผลกระทบของการเรียนวิชาประวัติศาสตร์ ความคิดทางเศรษฐศาสตร์และประวัติศาสตร์เศรษฐกิจที่มีต่อกรอบแนวคิดของนักศึกษาเศรษฐศาสตร์นั้นเป็นสิ่งที่น่าสนใจ

สภาวะดังกล่าวข้างต้นเป็นผลสืบเนื่องมาจากความต้องการในการผลิตนักเศรษฐศาสตร์ที่มีความเชี่ยวชาญเฉพาะด้านทางเศรษฐศาสตร์หรือเพื่อเตรียมนักศึกษาให้พร้อมสำหรับการศึกษาต่อในระดับสูง ซึ่งความเชี่ยวชาญดังกล่าวนี้ผูกติดอย่างแน่นแฟ้นกับการใช้เครื่องมือทางคณิตศาสตร์ สถิติ และเศรษฐมิติ ซึ่งสภาวะนี้ยังคงสอดคล้องกับข้อวิพากษ์ของฉัตรทิพย์ นาถสุภา (2523ก) Unchalee Kohkongka (1985) และกลุ่มที่วิพากษ์การเรียนการสอนเศรษฐศาสตร์ในศตวรรษที่ 21 อย่างไรก็ตาม การเรียนเศรษฐศาสตร์เป็นการสร้างความเชี่ยวชาญแบบเฉพาะทางดังกล่าวไม่ได้เป็นทางเลือกเพียงทางเดียวในการศึกษาเศรษฐศาสตร์ โดยผู้วิจัยพบว่า มหาวิทยาลัยแมนเชสเตอร์ยังมีทางเลือกของหลักสูตรเศรษฐศาสตร์ที่มีคุณลักษณะที่แตกต่างออกไปจากการสร้างผู้เชี่ยวชาญแบบเฉพาะ มีการบูรณาการเอาการศึกษาเศรษฐศาสตร์เข้ากับวิชาอื่นๆ ในสังคมศาสตร์ เพื่อสร้าง

นักเศรษฐศาสตร์ในฐานะของนักสังคมศาสตร์ที่มีความรู้ครอบคลุมมิติต่าง ๆ อย่างรอบด้าน ซึ่งอาจจะเป็นทางเลือกอีกทางหนึ่งสำหรับการศึกษาเศรษฐศาสตร์ในไทย

2. ด้านอุปสงค์ของการศึกษาเศรษฐศาสตร์ของไทย

การศึกษาด้านอุปสงค์ของการศึกษาเศรษฐศาสตร์ของไทยนี้ใช้วิธีการศึกษาโดยการสอบถามจากนิสิตเศรษฐศาสตร์ที่กำลังศึกษาและกำลังจะเข้าเรียนวิชาประวัติศาสตร์ความคิดทางเศรษฐกิจในหลักสูตรเศรษฐศาสตบัณฑิต จุฬาฯ จำนวน 61 คน เพื่อสำรวจว่าในหมู่นักศึกษาเศรษฐศาสตร์ไทยมีหน่ออ่อนของการวิพากษ์หรือการตั้งคำถามต่อองค์ความรู้และการศึกษาเศรษฐศาสตร์เช่นเดียวกับกลุ่มต่าง ๆ ในที่มีการตั้งคำถามต่อรูปแบบการศึกษาเศรษฐศาสตร์ในปัจจุบันหรือไม่ และถ้ามีความคิดเห็นดังกล่าวมีความเหมือนหรือแตกต่างไปจากข้อวิพากษ์ของกลุ่มต่าง ๆ ดังกล่าว การศึกษาพบว่า สิ่งสำคัญที่นิสิตได้เรียนรู้จากการศึกษาเศรษฐศาสตร์คือ ระบบวิธีคิด การวิเคราะห์อย่างมีเหตุผล ร่องลงมาก็คือ ความรู้ทางทฤษฎีเศรษฐศาสตร์และการประยุกต์ใช้ อย่างไรก็ตาม การเรียนรู้ดังกล่าวมุ่งเฉพาะเจาะจงไปที่วิธีคิดและทฤษฎีเศรษฐศาสตร์แบบนีโอคลาสสิกเป็นสำคัญ

ส่วนสิ่งที่นิสิตคิดว่าขาดหายไปจากการศึกษาเศรษฐศาสตร์ คือ ประเด็นการประยุกต์ใช้เศรษฐศาสตร์ในชีวิตประจำวันซึ่งเชื่อมโยงไปกับประเด็นความสมจริงของทฤษฎีเศรษฐศาสตร์ที่ได้เรียนมาเป็นประเด็นสำคัญอันดับแรก ร่องลงมาได้แก่ ประเด็นเรื่องทักษะทางการสื่อสารและภาษา และประเด็นการมีความคิดสร้างสรรค์ ประเด็นต่าง ๆ ดังกล่าวนี้อาจคล้อยกับการตั้งคำถามของกลุ่มต่าง ๆ ในต่างประเทศที่มีต่อองค์ความรู้และการเรียนการสอนของเศรษฐศาสตร์ ไม่ว่าจะเป็น กลุ่ม Post-autistic Economics Movement กลุ่ม Econ 4 กลุ่ม Post-Crash Economics Society และกลุ่ม Cambridge Society for Economic Pluralism ในเรื่องความสมจริงและความสามารถในการอธิบายและประยุกต์ใช้กับสภาพความเป็นจริง การเน้นการใช้โมเดลเชิงคณิตศาสตร์ที่เข้มข้น และการขาดมุมมองจากแนวคิดและทฤษฎีอื่นๆ

นิตินถึงร้อยละ 98.36 เห็นว่ามีความจำเป็นต้องเรียนวิชาประวัติศาสตร์ความคิดทางเศรษฐศาสตร์ ด้วยเหตุผลว่าทำให้ทราบถึงความเป็นมาและต้นกำเนิดของแนวคิดทางเศรษฐศาสตร์ เป็นพื้นฐานให้สามารถเข้าใจเศรษฐศาสตร์ได้ลึกซึ้งยิ่งขึ้น รวมถึงสามารถนำไปใช้เรียนรู้ถึงข้อดีและข้อผิดพลาดสำหรับการประยุกต์ใช้กับปัจจุบันและวางแผนสำหรับอนาคต และทำให้ได้เรียนรู้แนวคิดทางเศรษฐศาสตร์ที่หลากหลาย ความต้องการ

ดังกล่าวสอดคล้องไปกับข้อเสนอของกลุ่มต่าง ๆ ที่วิพากษ์การเรียนการสอนเศรษฐศาสตร์ โดยเฉพาะกลุ่ม Post-autistic economics กลุ่ม Econ 4 และกลุ่ม Post-Crash Economics Society

สำหรับองค์ความรู้เศรษฐศาสตร์ที่นิสิตอยากได้หรืออยากให้เป็น ได้แก่ เศรษฐศาสตร์ที่มีความสามารถประยุกต์ใช้กับความเป็นจริงหรือชีวิตประจำวันได้ เศรษฐศาสตร์ที่มีความสามารถในการอธิบายให้คนทั่ว ๆ ไปเข้าใจ การมีความหลากหลายและครอบคลุมขององค์ความรู้ทางเศรษฐศาสตร์ ซึ่งสอดคล้องกับความคิดเห็นในประเด็นสิ่งที่ขาดหายไปจากการศึกษาเศรษฐศาสตร์ ได้แก่ ความสมจริงของวิชาเศรษฐศาสตร์ ความสามารถในการสื่อสาร และความคิดสร้างสรรค์

ส่วนรูปแบบของการเรียนการสอนวิชาเศรษฐศาสตร์นั้น นิสิตส่วนใหญ่ต้องการการเรียนการสอนที่สามารถสะท้อนให้เห็นสภาพความเป็นจริงและการนำเอาสถานการณ์จริงมาอธิบายโดยใช้วิธีการต่าง ๆ เช่น การนำกรณีศึกษาจริงมาให้ศึกษา การลงพื้นที่ การดูงาน รวมถึงการประยุกต์ใช้กับปัญหาในชีวิตประจำวันของผู้เรียน และปัญหาเศรษฐกิจสังคมที่เกิดขึ้นจริง ซึ่งสอดคล้องไปกับประเด็นสิ่งที่ขาดหายไปจากการศึกษาเศรษฐศาสตร์ และองค์ความรู้เศรษฐศาสตร์ที่อยากให้เป็น และเป็นประเด็นเดียวกันกับที่กลุ่ม Post-autistic Economics Movement, Econ 4 , Post-Crash Economics Society และ Cambridge Society for Economic Pluralism ตั้งข้อเรียกร้องเอาไว้

กล่าวโดยสรุป ผลการศึกษาการศึกษาเศรษฐศาสตร์ไทยท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงโดยมีกรณีศึกษาหลักสูตรเศรษฐศาสตร์บัณฑิต ของ คณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยเป็นกรณีศึกษาพบว่า อุปทานของการศึกษาเศรษฐศาสตร์ไทยมีพัฒนาการตามการศึกษาเศรษฐศาสตร์ในประเทศตะวันตกโดยเฉพาะจากประเทศสหรัฐอเมริกาซึ่งเป็นต้นกำเนิดของเศรษฐศาสตร์แบบนีโอคลาสสิก โดยพัฒนาการดังกล่าวนี้ได้เริ่มมาตั้งแต่การวางแผนพัฒนาเศรษฐกิจแห่งชาติฉบับที่ 1 และความพยายามในการสร้างผู้เชี่ยวชาญทางเศรษฐศาสตร์โดยมองนักเศรษฐศาสตร์ในฐานะนักเทคนิค พัฒนาการดังกล่าวดำเนินไปพร้อมๆ กับการให้ความสำคัญกับการใช้เครื่องมือทางคณิตศาสตร์ สถิติ และเศรษฐมิติ

อย่างไรก็ตาม การศึกษาเศรษฐศาสตร์ในรูปแบบดังกล่าวได้ในช่วงแรกถูกวิพากษ์ใน 2 ด้านคือ ด้านแรกเป็น ประเด็นการมุ่งเน้นไปที่พัฒนาการของการศึกษาเศรษฐศาสตร์ไทยโดยเฉพาะการศึกษาเศรษฐศาสตร์ตามแนวทางของประเทศสหรัฐอเมริกาที่มุ่งเน้นแนวคิดเศรษฐศาสตร์เพียงสำนักเดียวคือเศรษฐศาสตร์นีโอคลาสสิก (ฉัตรทิพย์ นาถสุภา, 2523ก; กนกศักดิ์ แก้วเทพ, 2523; พรชัย คุณศรีรักษ์สกุล, 2523; ไพโรจน์ วงศ์วิภาณนท์, 2523) ด้านต่อมาเป็นประเด็นความสามารถในการปรับใช้ทฤษฎีเศรษฐศาสตร์ของนักเศรษฐศาสตร์ไทยเอง ไม่

ว่าจะเป็นข้อวิพากษ์เรื่องการปรับใช้เศรษฐศาสตร์นีโอคลาสสิกกับการวิเคราะห์บริบทเศรษฐกิจไทยหรือความไม่สามารถสร้างทฤษฎีเศรษฐศาสตร์บนฐานข้อมูลเชิงประจักษ์ของเศรษฐกิจสังคมไทยของฉัตรทิพย์ นาถสุภา (2523ก) เรื่องการใช้เศรษฐศาสตร์แบบไม่ตรงกับเป้าหมายของวิชาและไม่สอดคล้องกับปัญหาของไทยของ กนกศักดิ์ แก้วเทพ(2523) การไม่ได้รับเอาความรู้เศรษฐศาสตร์ไว้อย่างเป็นระบบ ทำให้ขาดความรู้ความเข้าใจ ในการอธิบายโครงสร้างการผลิตซ้ำของประเทศของคาตาโนะ (2523) หรือ การเรียนการสอนที่ทำให้นักศึกษา รู้ ทฤษฎีอย่างละนิดอย่างละหน่อยจนทำให้ไม่นักศึกษาไม่สามารถอธิบายโครงสร้างระบบเศรษฐกิจสังคม การเมืองของไพโรจน์ วงศ์วิภานนท์(2523) จนถึงข้อวิพากษ์ล่าสุดของ นิพนธ์ พัวพงศกร(2556) ที่ว่า วิชา เศรษฐศาสตร์และนักเศรษฐศาสตร์รู้ว่ายุทธศาสตร์การพัฒนาแบบเดิมใช้ไม่ได้แล้ว แต่ยังไม่สามารถให้คำตอบ ได้ว่า รูปแบบใหม่ของการพัฒนาเศรษฐกิจที่จะดึงให้ประเทศพ้นจากกับดักประเทศรายได้ปานกลางเป็นอย่างไร และไม่มีองค์ความรู้เพียงพอเรื่องฟองสบู่และวิกฤตเศรษฐกิจการเงิน ข้อวิพากษ์ต่าง ๆ ดังกล่าวสามารถพิจารณาได้ ว่าเป็นเงื่อนไขของปัจจัยอันเป็นข้อจำกัดภายในของพัฒนาการของเศรษฐศาสตร์ของไทยและนักเศรษฐศาสตร์ ไทยเอง

ต่อมา ในช่วงปลายศตวรรษที่ 20 และต้นศตวรรษที่ 21 นักเศรษฐศาสตร์ อาจารย์ และนักศึกษา ใน ประเทศตะวันตกได้เริ่มตั้งคำถามและวิพากษ์ต่อการศึกษาเศรษฐศาสตร์ในโลกตะวันตกอันเป็นต้นแบบของ การศึกษาเศรษฐศาสตร์ไทย ผ่านข้อเรียกร้องของกลุ่มต่าง ๆ ซึ่งข้อเรียกร้องดังกล่าวซึ่งพิจารณาได้ว่าเป็น เงื่อนไขของปัจจัยภายนอกประเทศและมุ่งตรงไปที่การวิพากษ์องค์ความรู้ของเศรษฐศาสตร์นีโอคลาสสิกเอง ซึ่ง ย่อมส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในการศึกษาเศรษฐศาสตร์ในอนาคตไม่มากก็น้อย และแน่นอนว่าการวิพากษ์ ดังกล่าวย่อมส่งผลกระทบต่อการศึกษาเศรษฐศาสตร์ไทยไปด้วยอย่างยากที่จะหลีกเลี่ยง ทั้งนี้ การตั้งคำถามและ การวิพากษ์ที่มีต่อการศึกษาเศรษฐศาสตร์ดังกล่าวไม่ได้เกิดเฉพาะในหมู่นักศึกษาเศรษฐศาสตร์ในประเทศ ตะวันตกเท่านั้น เพราะการสำรวจความคิดเห็นของนิสิตของคณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาฯ พบว่า มีการตั้งคำถามต่อ การศึกษาเศรษฐศาสตร์ของไทยในประเด็นที่ใกล้เคียงกับกลุ่มต่าง ๆ ดังกล่าว จนกล่าวได้ว่า มีหน่ออ่อนของการ ตั้งคำถามดังกล่าวในหมู่นิสิตเศรษฐศาสตร์ของไทยด้วยเช่นกัน แม้ว่าจะไม่ได้มีการปะทุออกมาเป็นการเรียกร้อง ให้เกิดการเปลี่ยนแปลงเหมือนในประเทศอื่น ๆ

ด้วยเหตุนี้ การศึกษาเศรษฐศาสตร์ไทยท่ามกลางการเปลี่ยนแปลง จึงต้องปรับตัวให้เข้ากับเงื่อนไขของ ปัจจัยภายในอันได้แก่ความสามารถในการปรับการเรียนการสอนเศรษฐศาสตร์ให้สอดคล้องและตอบรับกับ

ปัญหาของบริบทเศรษฐกิจสังคมไทยซึ่งมีพลวัตอยู่ตลอดเวลา นับเนื่องมาตั้งแต่การใช้แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 1 และการก้าวเข้าสู่กระแสโลกาภิวัตน์ภายใต้ระบบเสรีนิยมใหม่ รวมทั้งต้องปรับตัวให้เข้ากับเงื่อนไขภายนอกอันได้แก่ความสามารถในการปรับการศึกษาเศรษฐศาสตร์ให้สอดคล้องและตอบรับกับสภาพความเป็นจริงและการประยุกต์ใช้มากยิ่งขึ้น รวมถึงมีทางเลือกเชิงทฤษฎีที่มีความหลากหลายมากขึ้น

3. ข้อเสนอแนะต่อการปรับปรุงการศึกษาเศรษฐศาสตร์ไทย

จากความจำเป็นของการปรับตัวของการศึกษาเศรษฐศาสตร์ไทยท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงมีข้อเสนอแนะต่อการปรับปรุงการศึกษาเศรษฐศาสตร์ไทย ดังนี้

ประการแรก ในอดีตจนถึงปัจจุบันนั้น การศึกษาเศรษฐศาสตร์ของประเทศไทยมีพัฒนาการโดยใช้รูปแบบการศึกษาเศรษฐศาสตร์ในประเทศตะวันตก โดยเฉพาะสหรัฐอเมริกาเป็นแม่แบบ เมื่อรูปแบบการศึกษาเศรษฐศาสตร์ของประเทศเหล่านี้ที่เน้นหนักไปที่ทฤษฎีเศรษฐศาสตร์นีโอคลาสสิกและการใช้เครื่องมือทางคณิตศาสตร์อย่างเข้มข้น ได้ถูกตั้งคำถามและวิพากษ์ ซึ่งการตั้งคำถามและวิพากษ์ดังกล่าวเป็นผลสืบเนื่องจากความไร้ประสิทธิภาพในอธิบายและแก้ไขวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจและสังคมที่เกิดขึ้นจริงในศตวรรษที่ 21 ซึ่งข้อวิพากษ์ดังกล่าวยังปรากฏให้เห็นในการสำรวจความคิดเห็นของนักศึกษาเศรษฐศาสตร์ไทยด้วย การปรับตัวของการศึกษาเศรษฐศาสตร์ไทยย่อมหลีกเลี่ยงไม่ได้ที่จะต้องคำนึงถึงข้อวิพากษ์ต่าง ๆ เหล่านี้

ประการที่สอง การปรับตัวดังกล่าวข้างต้น ต้องอาศัยการระดมความคิดเห็นในวงกว้างจากฝ่ายต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องรวมถึงจากผู้เรียนหรือนักศึกษาเองด้วย ในเรื่องเป้าหมายของการผลิตบัณฑิตเศรษฐศาสตร์หรือการศึกษาด้านเศรษฐศาสตร์ว่า ประเทศไทยยังคงเป้าหมายการผลิตบัณฑิตเศรษฐศาสตร์ในฐานะของผู้เชี่ยวชาญในรูปแบบของนักเทคนิคที่มองเศรษฐศาสตร์ในฐานะความรู้ความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน หรือจะมุ่งผลิตบัณฑิตเศรษฐศาสตร์ในฐานะของนักสังคมศาสตร์ซึ่งมองเศรษฐศาสตร์อย่างเชื่อมโยงใกล้ชิดกับศาสตร์ทางสังคมศาสตร์อื่น ๆ เพราะการจัดการศึกษาเพื่อตอบรับกับเป้าหมายที่แตกต่างกันนี้ ย่อมส่งผลกระทบต่อการจัดกลุ่มวิชาในหลักสูตรเศรษฐศาสตร์บัณฑิต

ประการที่สาม การปรับเปลี่ยนการศึกษาเศรษฐศาสตร์ดังกล่าวคงไม่สามารถครอบคลุมแค่การจัดกลุ่มวิชาหรือสร้างวิชาหรือกลุ่มวิชาใหม่ ๆ รวมถึงการเพิ่มหรือลดวิชาต่าง ๆ ในหลักสูตรแต่เพียงเท่านั้น การระดมความคิดเห็นดังกล่าวควรจะต้องครอบคลุมถึงการสำรวจสถานะขององค์ความรู้ทางเศรษฐศาสตร์ที่มีในปัจจุบันนั้นมี

พัฒนาการไปในทิศทางใด มีจุดแข็ง และจุดอ่อน อะไร องค์ความรู้ทางเศรษฐศาสตร์ของไทยเน้นหนักไป
ทิศทางใด และควรจะมีการปรับเปลี่ยนอย่างไร จึงเหมาะสมกับบริบททางเศรษฐกิจสังคม และความต้องการของ
ประเทศ

4. ข้อจำกัดในการวิจัย

1. การศึกษานี้ใช้กรณีศึกษา หลักสูตร เศรษฐศาสตร์บัณฑิต ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เป็น
กรณีศึกษาเท่านั้น โดยผู้วิจัยใช้กรณีศึกษาดังกล่าวเป็นตัวแทนของการศึกษาเศรษฐศาสตร์ไทยโดยรวม โดยมี
สมมติฐานจากข้อมูลของงานวิจัยของฉัตรทิพย์ นาถสุภา (2523ก) และ Unchalee Kohkongka (1985) ว่า
การศึกษาเศรษฐศาสตร์ในประเทศไทยมีรูปแบบหลักไปในทิศทางเดียวกัน ดังนั้นการศึกษานี้จึงไม่ได้
ครอบคลุมที่การศึกษาเศรษฐศาสตร์ ระดับปริญญาตรี ในมหาวิทยาลัยอื่น ๆ ซึ่งอาจจะมีความแตกต่าง
หลากหลายในรายละเอียดกันออกไป นอกจากนี้ การศึกษาในครั้งนี้ไม่ได้ครอบคลุมถึงการศึกษาระดับปริญญาตรี
ในระดับอื่น ๆ นอกจากปริญญาตรี

2. การศึกษานี้ยังไม่ได้ครอบคลุมประเด็นอื่น ๆ ซึ่งอาจจะช่วยสะท้อนให้เห็นภาพการศึกษาเศรษฐศาสตร์
ในสังคมไทย เช่น การสำรวจองค์ความรู้ทางเศรษฐศาสตร์ของไทยจากงานวิจัย หนังสือ และตำรา ซึ่งจะช่วย
สะท้อนให้เห็นทิศทางของการศึกษาเศรษฐศาสตร์ของไทยมากยิ่งขึ้น

5. ข้อเสนอสำหรับการวิจัยในอนาคต

สำหรับการศึกษาในอนาคต ผู้วิจัยเสนอให้ขยายขอบเขตของการวิจัยออกไปเป็นการวิจัยในยังหลักสูตร
เศรษฐศาสตร์ของมหาวิทยาลัยอื่น ๆ เพื่อนำมาเปรียบเทียบให้เห็นความเหมือนและความแตกต่างจากผล
การศึกษาในครั้งนี้เพื่อให้ได้ภาพรวมของการศึกษาเศรษฐศาสตร์ของไทยในระดับประเทศ รวมทั้งเสนอให้เพิ่ม
การวิจัยในประเด็นการสำรวจองค์ความรู้ของเศรษฐศาสตร์ไทยเพิ่มเติมในมิติต่าง ๆ เพิ่มเติม เช่น การสร้างองค์
ความรู้ผ่านตำรา งานวิจัย และบทความ เป็นต้น

บรรณานุกรม

กนกศักดิ์ แก้วเทพ (2523) “เสรีภาพในการศึกษาประวัติศาสตร์เศรษฐกิจไทยอยู่ที่ไหน” ใน วารินทร์ วงศ์หาญเขาว์ และสมภพ มานะรังสรรค์ (บรรณาธิการ) *วิกฤตการณ์ความคิดของเศรษฐศาสตร์ไทย* กรุงเทพฯ: กลุ่มเศรษฐศาสตร์การเมือง จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

กุลลินี มุทธากลิน (2547) หน้าที่ 15 ประเทศไทยกับเศรษฐกิจการเมืองระหว่างประเทศ ใน *เอกสารการสอนชุดวิชาไทยในเศรษฐกิจโลก* นนทบุรี สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช

กุลลินี มุทธากลิน Econ 4: เมื่อนักเศรษฐศาสตร์หันมาตั้งคำถามต่อเศรษฐศาสตร์กระแสหลัก วันที่ 5 มกราคม 2555

กุลลินี มุทธากลิน เมื่อเศรษฐศาสตร์คือเมล็ดพันธุ์และภาษาแห่งอำนาจ วันที่ 12 มกราคม 2555

กุลลินี มุทธากลิน เมื่อนักเศรษฐศาสตร์เรียกหา “นายชากู้อายากเห็น” วันที่ 26 กรกฎาคม 2555

คณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (2551), *หลักสูตรเศรษฐศาสตร์บัณฑิต*, กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

คาตาโนะ “นักเศรษฐศาสตร์ไทยในสายตานักเศรษฐศาสตร์ญี่ปุ่น” แปลโดย กงศักดิ์ สันติพิศกษวงค์ ใน วารินทร์ วงศ์หาญเขาว์ และสมภพ มานะรังสรรค์ (บรรณาธิการ) *วิกฤตการณ์ความคิดของเศรษฐศาสตร์ไทย* กรุงเทพฯ: กลุ่มเศรษฐศาสตร์การเมือง จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ฉัตรทิพย์ นาถสุภา (2523ก), *วิชาเศรษฐศาสตร์ในประเทศไทย* ใน วารินทร์ วงศ์หาญเขาว์ และ สมภพ มานะรังสรรค์ (2523) *วิกฤตการณ์ความคิดของเศรษฐศาสตร์ไทย* กรุงเทพฯ: กลุ่มเศรษฐศาสตร์การเมือง จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ฉัตรทิพย์ นาถสุภา (2523ข) *พระยาสุริยานุวัตร (เกิด นุนนาค) นักเศรษฐศาสตร์คนแรกของเมืองไทย* กรุงเทพฯ: มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์

ทวี หมี่นนิกร (2523) “เศรษฐศาสตร์เพื่อมนุษยชาติ: ข้อเสนอแนะบางประการ” *วารสารเศรษฐศาสตร์* Vol.13 No. 2 พฤษภาคม-สิงหาคม 2523 หน้า 93-96

ทวี หมื่นนิกร (2524) “เศรษฐกิจกับเศรษฐศาสตร์” วารสารวิทยาลัยการค้า ปีที่ 2 ฉบับที่ 4 เมษายน-กรกฎาคม หน้า 69-83

นิพนธ์ พัวพงศกร (2556) “ตอบ โจทย์ทำไมบทบาทของวิชาเศรษฐศาสตร์ในการกำหนดนโยบายเศรษฐกิจจึงลดลง – หมดยุค “เชื้อผู้นำชาติเจริญ” เผยแพร่ใน เว็บไซต์ไทยพับลิก้า วันที่ 12 พฤศจิกายน

2556 <http://thaipublica.org/2013/11/the-role-of-the-economist-in-public-policy/>

พรชัย คุณศรีรัศมิ์สกุล (2523) “ข้อคิดเห็นจากการอ่านบทความของคาตาโนะ” ใน วารินทร์ วงศ์หาญ เชาว์ และ สมภพ มานะรังสรรค์ (บรรณาธิการ) *วิกฤตการณ์ความคิดของเศรษฐศาสตร์ไทย* กรุงเทพมหานคร กลุ่มเศรษฐศาสตร์การเมือง จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ไพโรจน์ วงศ์วิถานนท์ (2523) “บนเส้นทางของความคิดและผลงานของนักเศรษฐศาสตร์ไทย” ใน วารินทร์ วงศ์หาญ เชาว์ และ สมภพ มานะรังสรรค์ (บรรณาธิการ) *วิกฤตการณ์ความคิดของเศรษฐศาสตร์ไทย* กรุงเทพฯ: กลุ่มเศรษฐศาสตร์การเมือง จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

Cambridge Society for Economic Pluralism (2014), *CSEP Survey of Economics Students: Is it Time for Change at Cambridge?*, Cambridge: CAEP.

http://www.cambridgepluralism.org/uploads/1/7/4/9/17499733/report_v14_w.appendix.pdf

Chang, Ha-Joon and Jonathan Aldred. “After the Crash, We need a Revolution in the Way We Teach Economics” *The Observer*, Sunday 11 May 2014.

Deleral, Jose A. Students Walk Out of Ec 10 in Solidarity with 'Occupy, Crimson Staff Writer, November 2, 2011.

Fullbrook, Edward (eds.) (2003), *The Crisis in Economics: the post-autistic economics movement: the first 600 days*, New York : Routledge

Lawson, Tony (1997), *Economics and reality*, New York: Routledge.

Inman, Phillip, “Economics students aim to tear up free-market syllabus”, *The Guardian*, 24 October 2013.

Kohkongka, Unchalee (1985), Economics in Thailand in Economics in Asia: Status Reports on Teaching and Research in Nine Countries, UNESCO.

Krugman, Paul. How Did Economists Get It So Wrong? New York Times , 2 September 2009.

<http://www.theguardian.com/business/2013/oct/24/students-post-crash-economics>

websites

COREECON

<http://core-econ.org/>

Department of Economics, Harvard University

<http://economics.harvard.edu/>

School of Social Science, Univerisy of Manchester

<http://www.socialsciences.manchester.ac.uk/subjects/economics/>

The Post-crash Economics Society

<http://www.post-crasheconomics.com/>

The Occupy Harvard

<http://occupyharvard.net/>

Real-World Economics Review

<http://www.paecon.net/PAEReview/>

Juliet Schor(2011), Economics for the 99% (Lectures from Occupy Harvard)

<http://www.youtube.com/watch?v=dJtKOnQ5sX0>

Stephen Marglin (2011), Heterodox Economics: Alternatives to Mankiw's Ideology (Lectures from Occupy Harvard)

<http://www.youtube.com/watch?v=Pf0-E8X-GHo>

Teaching economics as if the last three decades had happened

<http://www.voxeu.org/vox-talks/teaching-economics-if-last-three-decades-had-happened>